

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1893. Andra Kammaren. N:o 38.

Onsdagen den 26 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet, dervid kammarens förhandlingar till en början leddes af herr vice talmannen.

§ 1.

Till kammaren hade inkommit följande sjukbetyg, som upplästes:

Att riksdagsmannen herr Ernst Beckman, som lider af "angina tonsillaris", är hindrad att närvara vid dagens sammanträde intygas.

Stockholm den 26 april 1893.

Edv. Laurent.

Leg. läkare.

§ 2.

Till kammarens afgörande förelåg bevillningsutskottets betänkande n:o 21, i anledning af väckt motion om nedsättning i portot å lokalbrefkort.

*Angående
nedsättning i
portot å lokal-
brefkort.*

I en inom Andra Kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, n:o 188, hade herr *Edvard Thermanius* förnyat sin vid sistlidet års lagtima riksdag gjorda framställning, att portoafgiften för lokalbrefkort måtte nedsättas, för lokalbrefkort, enkelt, till 3 öre och för lokalbrefkort, åtföljdt af blankett till svar, 6 öre.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

I en vid betänkandet fogad reservation hade deremot herr *Thermanius*, med hvilken herr *J. H. G. Fredholm* instämt, framställt förslag om bifall till motionen.

Efter föredragning af ärendet anförde:

Angående
nedsättning i
portot å lokal-
brefkort.
(Forts.)

Herr J. H. G. Fredholm: Såsom herrarne af föredragna betänkandet torde finna, har jag instämt i den reservation, som motionären fogat till samma betänkande. Jag har gjort detta med full trygghet, då jag sällan funnit ett förslag vara så väl motiveradt som det af motionären framlagda om nedsättning i portot för lokalbrefkort. Riktigheten af denna min uppfattning bestyrkes också från det mest sakkunniga håll. I det utlåtande, hvori generalpoststyrelsen egnat motionärens förslag en genomgående granskning, säger styrelsen om förslaget, att det *ur teoretisk synpunkt* sedt vore fullt befogadt, hvarjemte styrelsen åberopar sitt den 1 mars 1889 afgifna yttrande angående verkan af då föreslagen portonedsättning för lokala korsbandsförsändelser, i hvilket yttrande styrelsen bland annat anför, att "den föreslagna portonedsättningen för andra slag af lokala korsbandsförsändelser än trycksaker hade sin grund uti önskvärdheten deraf, att *för samma hufvudslag af postförsändelser taxebestämmelserna* äro uppställda så systematiskt som möjligt, till lättnad såväl för allmänheten som för postfunktionärerna."

Med afseende på frågans ekonomiska innebörd antager styrelsen, att det icke lider något tvifvel derom, att försändelsernas antal skulle ökas, om afgiften sättes lägre och att denna ökning i försändelsernas antal skall motverka verkningarna af nedsättningen af portot, så att icke någon förlust deraf skulle uppstå — ett antagande, som också blifvit bekräftadt af erfarenheten. Men icke desto mindre afstyrker generalpoststyrelsen bifall till motionärens förslag, och detta på grund af skäl, som dels äro för frågan främmande — såsom t. ex. den stora utveckling, som telefonväsendet tagit i våra dagar — och dels äro af en underordnad beskaffenhet, såsom t. ex. det skälet att denna nedsättning skulle nödvändiggöra tillverkning och kringsändning af nya brefkort samt inrättande af nytt fack till de andra, på postkontoren befintliga, hvori postverkets frankotecken förvaras.

Utskottet, som egnat såväl motionärens förslag som generalpoststyrelsens utlåtande en omsorgsfull pröfning, har likaledes kommit till det resultat att utskottet afstyrkt motionen. De skäl, som utskottet i sin nio rader långa motivering anført för afstyrkande af motionen, äro två: det ena, att nedsättningen icke vore påkallad af något afsevärdt behof, och det andra skälet, att nedsättningen "törhända" torde komma att medföra minskning i postverkets inkomster.

Hvad angår det första skälet, så står det i alldeles uppenbar strid mot hvad bevillningsutskottet förra året uttalade. Då yttrade utskottet nemligen, att ett lägre porto för lokalbrefkort vore nödvändigt, om de skulle finna någon större användning. Nu har utskottet motiverat sitt afstyrkande af denna nedsättning af portot dermed, att något afsevärdt behof deraf icke gjort sig gällande. Man kan icke låta dessa båda påståenden vara gällande under annan förutsättning, än att det icke alls förefinnes något behof af lokalbrefkort. Detta är också den enda förutsättning, under hvilken dessa mot hvarandra

stridande påståenden kunna gälla samtidigt, och om någon förutsättning är oantaglig, så är det väl denna.

*Angående
nedsättning i
portot å lokal-
brefkort.
(Forts.)*

Hvad det andra skälet beträffar, så förhåller det sig dermed så, att visserligen *allt* kan hända, således äfven det mest otroliga. Men för att nedsättningen i portot skulle medföra en minskad inkomst, föreligger icke någon den ringaste sannolikhet. Ty all erfarenhet visar, att, om en sådan nedsättning, som den af motionären föreslagna skulle vidtagas, den skulle komma att medföra *ökning* i postverkets inkomster i stället för minskning.

Jag kan således icke finna någotdera af de utaf utskottet anförda skälen vara hållbart, och då inga andra skäl kunnat anföras, tillåter jag mig på grund deraf att yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Falk: Herr vice talman! Den förste talaren har så klart och tydligt redogjort för frågans ställning, likasom äfven för hvad motionären anført dels i motionen, dels i den af honom vid betänkandet fogade reservation, att det icke längre borde vara något tvifvel om, att motionären har rätt och att i följd deraf hans förslag borde bifallas. Jag kan också för min del icke förstå, hvarför utskottet gjort sådana svårigheter vid att understödja motionen. Utskottet säger, att det nu gällande portot är så obetydligt, att det icke är värdt att tala om en nedsättning deri. Jag hemställer, mine herrar, huru många reformer i postväsendet skulle väl ha blifvit genomförda, i fall *det* skälet fått göra sig gällande, att reformerna varit så obetydliga att de ej förtjenade att ens omtalas? Jag får upprigtigt säga, att denna fråga skulle med skäl kunna kallas en skatteafskrifning, likväl med den skillnaden, att statsverket icke på densamma skulle göra någon förlust. Generalpoststyrelsen erkänner nemligen sjelf, att det icke är antagligt annat än att genom en ökning i användandet af dessa brefkort också postverkets inkomster deraf skulle ökas, så att dessa, om icke genast, åtminstone rätt snart, skulle komma upp till minst samma belopp som det, hvartill de nuvarande portoinkomsterna härför uppgå.

Vid sådant förhållande skall äfven jag be att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Herr Holmgren: För den, som i likhet med mig är bosatt på landsbygden på en mils afstånd från närmaste postanstalt, måste en motion, sådan som denna, förefalla besynnerlig.

När man i städerna har brefflädor, i hvilka man kan inlägga sina bref, och postverket utsänder brefbärare, som afhemta och utdela desamma till vederbörande adressater, så tyckes detta redan vara en så stor fördel, att det vore obilligt att ifrågasätta en nedsättning af beföringsafgiften för lokalbrefkort. Nu har emellertid reservanten, som tillika är motionär, jemte två föregående talare framhållit de fördelar, som skulle tillskyndas postverket genom en ytterligare sänkning af portosatsen. Generalpoststyrelsen talar emellertid ett annat språk. Herrarne behagade erinra sig, att anledningen till bestämmandet af den

*Angående
nedsättning i
portot å lokal-
brefkort.
(Forts.)*

nu gällande portosatsen var den, att adressaten mot denna afgift af 5 öre befriades från skyldigheten att erlægga afgift till brefbäaren.

Jag tycker, att utskottet och generalpoststyrelsen anfört goda skäl för afstyrkande af bifall till motionen, hvarför jag skall tillåta mig att yrka bifall till utskottets afstyrkande hemställan.

Herr Larsson från Upsala: Instämmande i den siste talarens uttalande, ber jag att få påvisa en särskild omständighet, som denne talare icke berörde, den nemligen att, äfven om inom stadssamhällen, och särskildt inom stora sådana, en nedsättning i denna afgift skulle bära sig, det finnes många stationer, der postverket får vidkännas större omkostnader än som kunna genom de inflytande medlen betäckas. Då det väl torde få anses vara ett önskningsmål, att postverket på alla platser måtte bringas till ökad utveckling, så kan jag verkligen icke finna, huru denna önskan skall kunna förverkligas, derest man tager till måttstock allenast de platser, der en anordning, sådan som den föreslagna, skulle bära sig. För min del anser jag den nu föreslagna åtgärden innebära ett bestämdt hinder för postverkets allsidiga utveckling. Dessutom, huru kan man väl säga, att en dylik nedsättning skall bära sig för postverket, då poststyrelsen sjelf förklarar, att det sannolikt *ej* komme att bära sig med ytterligare nedsättning af detta porto? Det är klart att, om hvarje bref icke medför vinst, utan förlust, så måste det, huru många tusen bref postverket än expedierar, alltid blifva förlust för verket. Jag kan därför icke förstå, hvarför det skulle vara nödvändigt att nedsätta detta porto för att pröfva, huruvida det låter sig göra, och huruvida postverket i alla fall skulle kunna existera med de medel, som stå till dess förfogande.

Jag tror därför, att försigtigheten kräfver, att man icke — åtminstone icke nu — nedsätter detta lilla porto, och ber därför att få instämna i utskottets förslag.

Herr Thormænius: Den siste talaren antydde i sitt anförande, att denna nedsättning skulle blifva till hinder för postverkets utveckling. Det framgår af detta hans yttrande, att han icke tagit reda på de tabeller, som generalpoststyrelsen lemnat i sin skrifvelse till bevillningsutskottet. Af dessa framgår nemligen, att den portonedsättning, som vidtagits för lokala korsbandsförsändelser, medfört en så stor utveckling af postväsendet, att de nämnda försändelsernas antal sedan dess tredubblats, och portoinkomsten endast i Stockholm ökats med 5,000 kronor. För öfrigt är det klart, att, när man skall draga ut jemförelser mellan dessa olika portosatser, man måste jemföra det lokala brefkortsportot med det lokala korsbandsportot och icke med något annat. Postverket kan alltså icke komma att lida någon förlust genom den föreslagna nedsättningen. Utgår man från den beräkning, som blifvit gjord af postverket sjelft, och tänker sig, att antalet lokala brefkortsförsändelser skulle komma att växa i samma proportion, som de lokala korsbandsförsändelserna gjort, så skulle den ifrågasatta portonedsättningen, långt ifrån att blifva förlustbringande, tvärt om tillföra postverket en ökning af inkomsterna med ungefär 4,000 kronor per år.

När för några år sedan den partiella revisionen af portosatserna vidtogs, så skedde detta i följd af det monopol, som staten då fick, på samma gång den s. k. stadsposten i Stockholm indrogs. Denna lefde uteslutande på lokala försändelser. Och när man vet, att denna institution kunde bära sig och gå framåt, är det då rimligt att tänka sig, att postverket, som har sin organisation för denna sak så godt som på köpet, skulle i finansielt afseende gå till baka, om det åtager sig att befordra de lokala försändelserna till samma pris som den postanstalt, som genom postbefordringsmonopolets införande blef tillintetgjord? Ett sådant antagande är ju alldeles orimligt.

*Angående
nedsättning i
portot å lokal-
brefkort.
(Forts.)*

Dessutom ber jag att få erinra om hvad som anfördes angående dessa saker, då nämnda monopol infördes. Det hette då i utskottets betänkande: "Det är statens pligt, när den tillägger sig postmonopol, att jemväl öfvertaga den mindre lönande verksamhet, som den förbjudit andra idka och hvarigenom dessa uppylde ett allmänhetens berättigade kraf." På grund af ett sådant uttalande är det, synes det mig, obilligt att tillbakavisa en reform, som i alla händelser borde vara alldeles sjelfskrifven, då Riksdagen förbjudit stadsposten att vara till.

För öfrigt är det tydligt visadt i den reservation, som är vidfogad betänkandet, att postverket på dessa försändelser, det vill säga om lokalt brefkortsporto skulle införas, komme att erhålla vinst, alldestund postverket på fabrikationen af sjelfva korten komme att förtjena 45 procent. När då afgiften för sjelfva befordringen naturligtvis är densamma som vid befordring af lokala korsband, så är det ju gifvet, att affären skall bära sig. Hvilka beräkningar man för öfrigt än gör, så peka de åt samma håll. Och tro herrarne, att, om generalpoststyrelsen haft anledning antaga, att den af mig föreslagna nedsättningen skulle medföra förlust för verket, styrelsen skulle hafva underlåtit att i sin skrifvelse till utskottet påpeka detta? Men härom tiger generalpoststyrelsen, på samma gång den medgifver, att erfarenheten i fråga om de lokala korsbandsförsändelserna visat, att genom nedsättning i portot för dessa förlust icke uppstått, utan tvärt om förtjenst.

Då förhållandet efter min åsigt skall komma att blifva detsamma beträffande de lokala brefkorten, och då till följd af postmonopolets införande det synes mig vara i sin ordning, att allmänhetens berättigade kraf på en billig postbefordran göras gällande äfven beträffande de lokala brefkorten, så anhåller jag att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till reservationen.

Häruti instämde herr *Broström*.

Herr Jansson i Krakerud: Den föreliggande frågan är icke synnerligen stor. Den gäller endast att bereda dem, som begagna sig af lokala brefkort, tillfälle att få dem transporterade för 3 öre, i stället för att de, om de använda kortbref, få betala 5 öre. För min del tror jag icke, att mycket dermed komme att vinnas. Man skulle måhända föranleda en massa personer, som nu använda kortbref, att i stället begagna lokala brefkort, och jag kan icke se, att detta skulle vara någon särskild fördel.

Angående
nedsättning i
portot å lokal-
brefkort.
(Forts.)

Det är ett yttrande af den siste ärade talaren, som jag icke kan fatta. Han yttrade, att om postverket ansett sig komma att få förlust genom den föreslagna ändringen, så skulle det utan tvifvel hafva påpekat det, och han drog deraf den slutsatsen, att generalpoststyrelsen tvärt om var af den öfvertygelsen, att det för postverket skulle medföra vinst. Jag kan icke föreställa mig, att poststyrelsen har den åsigt, att staten skulle förtjena på en nedsättning i portot å lokalbrefkort, då styrelsen afstyrkt denna nedsättning.

Motionären jemför portot å lokalbrefkort med portot å lokala korsbandsförsändelser, men dessa slags försändelser anser jag icke kunna jemföras, därför att korsbandsförsändelserna äro af en helt annan beskaffenhet än brefkorten. Detta visar sig också af poststyrelsens yttrande, som återfinnes på sid. 4 af utskottets betänkande, der det heter att, "efter hvad känt var, ofta hände, att en och samma person hade att på en gång afsända ett eller flera hundratal dylika försändelser, och portoafgiften — om ock liten för hvarje särskild försändelse — dock icke var utan betydelse i sin helhet; samt att det ej heller lede något tvifvel, att för befordran af dylika trycksaker postverket icke på långt när anlidades så mycket som skulle vara förhållandet, om afgiften var lägre." Det är gifvet, att om man ville sända ut hundratal försändelser, blefve det billigare att skicka ut en person med dem än att betala det förutvarande höga portot af 4 öre för hvarje korsband, och därför föreslogs en nedsättning af portot för dessa försändelser till 2 öre. Det blef följaktligen en vinst för postverket att få denna nedsättning, som medförde, att verket anlidades mycket mer än förut för spridande af dessa lokala korsbandsförsändelser. Det kan icke bestridas, hvad herr Fredholm nämnde, att om portot på lokalbrefkort nedsattes, skulle dessa försändelser mer användas än hittills skett, men man har alls ingen anledning tro, att efter denna nedsättning kortbrefven, som nu kosta 5 öre, skulle användas lika mycket som förut, nej, användning af 5-öres kortbref skulle nog minskas och i stället skulle 3-öres brefkort komma att användas. Jag kan sålunda icke förstå, huru man kan påstå, att postverket skulle få större inkomst af denna föreslagna nedsättning, än det för närvarande har.

Det är på dessa skäl, som jag biträdt utskottets förslag.

Motionären säger slutligen i sin reservation, att det är af erfarenheten styrkt, att allmänheten har fördel af att lokalbrefkort med lägre portosats än vanliga brefkort finnas samt att det äfven är ådagalagdt, att postverket icke allenast icke kommer att lida någon förlust, utan i stället att vinna på den föreslagna förändringen. Jag vet nu icke, hvad motionären här menar med allmänheten, men om han dermed menar de mindre lyckligt lottade i samhället, så vill jag fästa uppmärksamheten derpå, att dessa aldrig begagna sig af öppna brefkort, därför att de icke vilja visa sin stil eller stilisering. Och om han menar äfven allmänheten på landsbygden, så vill jag nämna, att på landsbygden har man inga breflådor och begagnar sig aldrig af brefkort. Om man också uppsatte breflådor, komme ingen att tömma dem, och de blefve sålunda till ingen nytta. Nej, nu måste man sjelf

gå eller sända ett bud en eller annan mil med sin post eller för att henta densamma. Allmänheten på landsbygden finge sålunda icke någon nytta af denna nedsättning.

*Angående
nedsättning i
portot å lokal-
brefkort.
(Forts.)*

Då jag, såsom sagdt, hyser den åsigt, att posten borde mer utveckla sig på landsbygden än hittills skett, och då det faller af sig sjelft, att det icke kan ske, om postverket kommer att sakna erforderliga medel, torde motionären sjelf finna, att jag icke vill vara med om hans motion, utan ansluter mig till dem, som yrkat bifall till utskottets förslag.

Herr talmannen, hvilken emellertid uppkommit och öfvertagit ledningen af kammarens förhandlingar, lemnade härefter ordet till

Herr J. H. G. Fredholm, som yttrade: Jag skall tillåta mig att med några ord bemöta de invändningar, som gjorts mot reservanternas förslag.

Först och främst har det framhållits, att den ifrågavarande nedsättningen i portot å lokalbrefkort vore utan betydelse för landsbygden, och detta har man ansett utgöra ett skäl för att nu icke understödja motionen. För min del kan jag icke förstå ett sådant resonement. Detta är åtminstone icke något sakskäl. Och jag kan icke heller föreställa mig, att den ogynsammare brefbefordran på landsbygden, hvaröfver man nu klagar, kan på något sätt upphjelpas derigenom, att man underlåter att vidtaga en reform, som är af betydelse för de orter, der lokalbefordran möjligen kan ega rum.

Vidare yttrade den siste talaren, om jag rätt uppfattade honom, att genom en nedsättning i portot för lokalbrefkort skulle dessas användning tilltaga i synnerligt hög grad. Jag vet nu icke säkert, om han anser detta såsom en fördel eller olägenhet, men det föreföll mig som om han ansåge det såsom en olägenhet. Jag deremot föreställer mig, att en ökning af dessa försändelser skulle medföra fördel icke blott för den korresponderande allmänheten utan äfven för staten, som ju derigenom skulle få större inkomst än förut. Och ju mer allmänhetens fördelar beaktas, desto bättre för landet i sin helhet.

Samme talare befarade också, att om denna nedsättning komme till stånd, skulle afsättningen af kortbref komma att minskas. Men jag ber få fästa hans uppmärksamhet derpå, att brefkort och kortbref äro två slags olika försändelser. Brefkort äro nemligen öppna försändelser och kortbref slutna sådana, och de förra kunna således under intet förhållande ersätta de senare. Deremot kan denna portonedsättning medföra den verkan, att man många gånger komme att använda brefkort i stället för korsbandsförsändelser, oaktadt man då finge betala tre öres porto i stället för 2 öres. Lokalbrefkorten hafva nemligen ännu icke fått någon större användning just i följd af det höga portot, men om portot nedsattes, kunde man på brefkorten trycka meddelanden att i hundra- eller tusentals exemplar spridas genom postverket. Nu nödgas man deremot till förlust för postverket använda korsbandsförsändning för sådana meddelanden. En nedsättning

Angående
nedsättning i
portot å lokal-
brefkort.
(Forts.)

af portot för lokalbrefkort skulle sålunda vara fördelaktig för allmänheten och på samma gång öka postverkets inkomster.

Vidare anförde:

Herr Olsson i Sörnäs: Jag vill nu icke inlåta mig på denna frågas detaljer, emedan jag tror, att frågan redan blifvit tillräckligt diskuterad. Jag skall endast be att få nämna, att Riksdagen i fjor afslog samma fråga, som nu är före, utan att det inom kamrarne sades ett enda ord till försvar för motionen. Nu hafva alla bevillningsutskottets ledamöter, med undantag af tre, varit eniga om den hemställan, som utskottet här gjort. Första kammaren har redan afslagit motionen. Jag hemställer då, om icke denna kammare med lugn kan göra detsamma.

Herr Thermænius: Då den siste talaren yttrade, att Riksdagen i fjor afslog den i år af mig å nyo framburna motionen, utan att det då sades ett ord till förmån för densamma, vill jag nämna, att detta helt och hållet berodde derpå, att denna fråga förekom till behandling i slutet af riksdagen. Om mitt förslag då hade bifallits af denna kammare, sedan det afslagits af Första Kammaren, skulle detta hafva föranledt en gemensam votering; men då den långt framskridna tiden svårligen tillät en sådan, ansåg jag icke lämpligt att vid det tillfället framkalla diskussion i saken.

Herr Jansson i Krakerud yttrade, att poststyrelsens utsago, att, då det ofta hände, att en person hade att på en gång afsända ett eller flera hundratal försändelser, portoafgiften — om ock liten för hvarje särskild försändelse — dock icke var utan betydelse i sin helhet; samt att det ej heller lede något tvivel, att för befördran af dylika saker postverket icke på långt när anlidades så mycket som skulle vara händelsen, om afgiften var lägre, så gälde detta endast lokala korsbandsförsändelser. Men det är alldeles gifvet, att samma resonnement är fullt lika tillämpligt på lokala brefkort som på lokala korsbandsförsändelser. Dessa lokala brefkort kunna för öfrigt lika väl förekomma på landsbygden som lokala korsbandsförsändelser.

Om man sänder en mängd lokala brefkort på en gång, så spelar afgiftens storlek alldeles samma rol, som i fråga om lokala bandförsändelser. Men äfven om man *icke* sänder hundratal sådana försändelser på en gång, utan i stället expedierar samma antal efter hand under en något längre tidrymd, så har portoafgiftens storlek ändå samma betydelse. Det kan ju också sägas vara en fördel för postverket att icke samtidigt få en stor mängd af dessa försändelser att utsända, utan att de i stället komma så småningom.

Vidare frågade samme talare, hvilken allmänhet skulle hafva fördel af denna nedsättning. Jo, det är naturligtvis den korresponderande allmänheten, som får fördel af denna nedsättning lika väl som af sänkningen af lokala korsbandsportot. Har man i fråga om dessa porton tagit hänsyn till stadsbefolkningens bekvämlighet och intressen, synes det mig, att man för konsekvensens skull äfven bör göra det i

fråga om portot för lokalbrefkort, i synnerhet som detta visat sig praktiskt i både Norge och Danmark.

Man bör därför fullborda det verk, som man påtagit sig dermed, att postverket erhöi det monopol det numera innehar. Det är nemligen endast en enkel följd af Riksdagens föregående beslut, och som detta beslut med nödvändighet kräfver, att kammaren nu godkänner min reservation, till hvilken jag därför fortfarande yrkar bifall.

*Angående
nedsättning i
portot å lokal-
brefkort.
(Forts.)*

Herr Bokström: Jag skall anhålla att få tillkännagifva, att jag icke deltagit i detta ärendes behandling inom utskottet, men om jag det hade, så skulle jag biträdt den mening, som reservanterna uttalat. Jag kan icke finna annat än att det är orimligt, att korsbandsförsändelserna inom de lokala postbefordringsområdena skola gå för väsentligen lägre porto än lokalbrefkorten. Dessa senare skulle kunna få en ofantligt stor betydelse för affärsverlden, som skulle kunna begagna detta medel att träffa sina kunder i sin närmaste omgivning säkrare än genom annonser i tidningarne, och denna fördel skulle gälla icke blott för stadssamhällen, utan äfven för hvar och en, som på landsbygden drifver affärer.

Då jag anser, att en sådan nedsättning skulle blifva fördelaktig för postverket och för allmänheten, så anser jag mig böra yrka bifall till reservationen.

Herr *Waldenström* förenade sig med herr Bokström.

Herr Lasse Jönsson: Jag är af alldeles motsatt åsigt emot den föregående talaren.

Det är ju alldeles klart, att en dylik nedsättning icke skulle vara till fördel för postverket, ty hvilken nedsättning, som än sker, medför ju en minskning i postverkets inkomster, och generalpoststyrelsen säger ju tydligt och klart i sitt utlåtande, att postverket icke kan befordra dessa brefkort billigare än nu. Hafva vi då verkligen råd att göra en sådan nedsättning och vilja vi åtaga oss skatter i stället? Då böra vi göra denna nedsättning, men så länge postverket icke kan göra det utan ökade kostnader, vill jag icke vara med härom. Ty detta är alldeles samma sak som nedsättning i jernvägarnes lokaltaxor. Det är nog meningen, att de, som icke komma i åtnjutande af dessa förmåner, skola åläggas betala till dem, som hafva dessa förmåner.

Herr *Mallmin* instämde häruti.

Herr Gumælius: Jag är af alldeles motsatt åsigt mot den näst föregående talaren. Jag tror, att all erfarenhet både inom landet och utom landet på andra håll, om man vill se sig omkring, visar på ett helt annat resultat än detta. Det är visserligen sant att, när det är fråga om nedsättning af priset på ett eller annat slags postförsändelser, telegram eller jernvägsbiljetter, så kommer vederbörande styrelse att räkna ut, hvilka förluster detta skall medföra — men i de flesta fall visar resultatet något annat, sedan nedsättningen genomförts efter ett

Angående
nedsättning i
portot & lokal-
brefkort.
(Forts.)

eller annat års strider. Då heter det, att "det var dumt, att man icke genomförde det förut"; ty det har blifvit beqvämare för allmänheten och vinstbringande för verket. Det svenska postverket har särskildt gjort denna erfarenhet, och för mig, som tagit kännedom om förhållandena såväl i vårt land som i utlandet, synes det, hvad som äfven bestyrkes särskildt af detta betänkande, att det är rent af rasande att icke bifalla reservationen. Det har egentligen icke anförts mer än ett enda motiv häremot, och det är, att man icke skulle hafva något gagn af nedsättningen på landsbygden. Men om den icke skadar postverket — jag är för min del öfvertygad, att den skulle komma att gagna postverket — så tycker jag, att man skulle kunna hoppas att, i synnerhet efter den senaste tidens erfarenhet, icke behöfva höra talas om saker, "som endast gagna städerna". Landsbygden har minnsann på den senaste tiden erhållit förmåner, som icke kommit städerna till del, och detta i viss mån genom medverkan af stadsrepresentanter.

Mine herrar från landet, kunnen I icke unna städerna dessa små fördelar, som icke skada någon? Motionären har påtagligt rätt. Han får kanske icke rätt i år, men han får det nog sedermera, derigenom att Riksdagen går in på förslaget, poststyrelsen gifver med sig, och de ökade inkomsterna skola visa, att det icke varit för tidigt. Jag hemställer om bifall till reservationen.

I detta yttrande instämde herrar *Svensson* från Karlskrona, *Linder* och *Hahn*.

Herr Larsson från Upsala: De senast uttalade åsigtorna äro ju i och för sig fullkomligt rigtiga, men till grund för dem måste något vara konstateradt, som icke är det, nemligen att det utan förlust går för sig för postverket att tillämpa denna taxa, som nu är ifrågasatt. Om dessa lokalbrefkort gå med förlust, så kan deras införande icke vara till gagn för staten eller postverket, och så länge det icke blifvit ådagalagdt, att postverket kan expediera dessa brefkort för mindre än 5 öre, så anser jag hela påståendet om fördel för postverket hänga i luften. Det är visserligen sant, att det för några år existerade en stadspost här i Stockholm, men jag påminner mig att den omfattade en mycket liten rayon; den ville icke gå utom tullarne eller utom det område, inom hvilket brefven till allmänheten expedieras genom postverket.

Jag finner mig således af de redan anförda skälen icke tillräckligt öfvertygad om fördelarne af förslaget för att gifva mitt bifall till reservationen.

Hvad motionären beträffar, så är jag honom synnerligen tacksam för hans inlägg i saken och emedan han påvisat den låga afgiften för tryckalster af 3 öre. Det har gjorts ett undantag för dem, därför att de sändas i stora massor. Man skiljer ju emellan stora och små affärer: så äfven här.

Han sade också, att om man korresponderar på kortare håll, så bör man få göra det för godt pris, fastän man på längre håll betalar

relativt mera. Då motionären hyser denna åsigt beträffande postförsändelserna, så borde han också hysa samma åsigt beträffande zontariffen, men i afseende å den ville han, att ingen nedsättning skulle ske för de kortare afstånden, utan först på längre distanser.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr talmannen gaf, enligt de gjorda yrkandena, propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på bifall i stället till reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Herr Thermænius begärde likväl votering, hvilken ock företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

Den, som bifaller bevillningsutskottets hemställan i betänkandet n:o 21, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit herr Thermæni vid betänkandet fogade reservation.

Omröstningen utföll med 137 ja och 60 nej; varande alltså utskottets hemställan af kammaren bifallen.

§ 3.

Härefter föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 48, i anledning af väckt motion angående revision af fiskerättsbestämmelserna i byggningsbalken och fiskeristadgan.

Utskottet hemställde i detta utlåtande, att ifrågavarande inom Andra Kammaren af herr A. V. Ljungman afgifna motion, n:o 9, icke måtte af Riksdagen bifallas.

I fråga härom anförde:

Herr Ljungman: Beträffande denna motion skall jag be att få fästa uppmärksamheten uppå, att jag väckte den med hänsyn dertill, att frågan om en nödig förbättring utaf vår fiskerätt icke måtte alldeles få förfalla. En skrifvelse i ämnet afläts nemligen af Riksdagen år 1878 och föranledde tillsättandet af en komité år 1881, hvilken år 1883 afgaf sitt utlåtande. Detta utlåtande har emellertid sedan många år till baka fått hvila; det anses nemligen icke vara utaf den beskaf-fenhet, att det kan leda till någon förbättring af lagstiftningen i fråga. Då emellertid en del af denna lagstiftning, trots det att den är af allmän civillags natur, har tillkommit på administrativ väg, i det att

Angående nedsättning i portot å lokalbrefkort.
(Forts.)

Angående revision af fiskerättsbestämmelserna i byggningsbalken och fiskeristadgan.

Angående
revision af
fiskerätts-
bestämmel-
serna i bygg-
ningabalken
och fiskeri-
stadgan.
(Forts.)

Kongl. Maj:t på administrativ väg dels ändrat förut befintliga stadganden, dels tillagt nya sådana; och då dessa ändringar eller tillägg derjemte äro af den beskaffenhet, att de äro synnerligen underhaltiga och stå i strid med gällande lag, så att det möter svårigheter att tillämpa dem, är det intet tvifvel underkastadt, att en förändring i förhållandena är i hög grad af behovet påkallad. Då vi hafva en lagberedning, finnes ju också tillfälle att få detta behof afhjelpat. Enär emellertid Första Kammaren redan bifallit utskottets hemställan, skall jag icke göra något yrkande. Jag vill endast uttala den förhoppningen, att Kongl. Maj:t icke måtte låta frågan förfalla, utan draga försorg om, att de anmärkta bristfälligheterna måtte blifva afhjelpata.

Herr Restadius: Det tyckes egentligen ha varit två omständigheter, som föranledt motionären att framställa ifrågasvarande förslag. Den ena skulle vara den, att nu gällande fiskeristadga, ehuru tillkommen på administrativ väg, likväl innehåller stadganden af civilrättslig natur, och den andra anledningen skulle vara den, att stadgans innebörd icke vore af sådan beskaffenhet, att den kunde anses motsvara de kraf, som man nu eger rättighet att ställa på en god lagstiftning. Hvad nu den första frågan anbelangar, har redan högsta domstolen i sitt af motionären åberopade utlåtande af år 1852 uttryckligen uttalat den satsen, att det icke är mer än två bestämmelser af civillags natur, som influtit i lagförslaget. Den ena var stadgandet om *kungsådra* och den andra föreskriften om hvad med *landgrund* skall förstås.

Twisten om *kungsådra* är urgammal. Begreppet *kungsådra*, ett uttryck, som förekommer redan år 1442, är i de gamla landskapslagarne så bestämdt, att det afser rättigheten att i strömmar fritt få hafva båt och farled, i följd hvaraf sådana strömmar icke finge öfverbyggas. Denna uppfattning gälde ända till Gustaf Vasas tid, då han med sin kända nitälskan för statens rättigheter påbjöd, att kungsådra hörer kronan till, och efter den tiden hör man också ofta talas om "kronans strömmar". Emellertid pågingo under den tid, som derefter förlöt, långvariga strider om hvad kungsådra rätteligen inbegrepe ända till år 1766, då i den samma år utfärdade fiskeristadgan bestämdes hvad med kungsådra skulle förstås. Då återfördes begreppet till hvad de gamla landskapslagarne derom hade att förmåla. Detta stadgande inflöt sedan ordagrant i fiskeristadgan af år 1852; och då det med afseende å denna fråga gäller, att 1766 års stadga i laga ordning tillkommit, måste man väl också anse, att med allt fog samma bestämmelser blifvit införda i 1852 års fiskeristadga. Af samma åsigt derom är högsta domstolen i ofvan åberopade utlåtande af år 1852; och då dertill kommer, att i 1880 års förordning angående jordegares rätt öfver vattnet å hans grund, i den ordning, som för civillags stiftande är bestämd, tillkommit bestämmelser åtminstone om hvad med större kungsådra skall förstås, så tror jag härutaf framgå, att motionärens anmärkning i detta hänseende saknar all grund.

Hvad åter angår bestämmelserna om hvad med *landgrund* skall förstås, yttrade år 1852 högsta domstolen, att, då stadgandet derom

tillkommit hufvudsakligen på grund af rikets ständers upprepade gånger aflåtna skrivelser till Kongl. Maj:t, första gången år 1840 och sedermera vid de riksdagar, som derefter inträffade, syntes det högsta domstolen icke vara betänkligt att i fiskeristadgan införa de bestämmelser, som rikets ständer sjelfva hade önskat.

I fråga vidare om motionärens påstående, att fiskeristadgan numera icke synes motsvara tidens billiga kraf, vill jag icke neka till, att han deruti har rätt; men då, på grund af Riksdagens år 1878 aflåtna skrivelse, Kongl. Maj:t tillsatt en komité, som utarbetat ett stadgeförlag i förevarande hänseende, och då detta förslag är beroende af kammarkollegii och domänstyrelsens utlåtanden, så synes mig Riksdagen icke ega anledning att aflåta en ny skrivelse, innan Kongl. Maj:t har pröfvat ett ärende, som på grund af föregående skrivelse skall utgöra föremål för hans pröfning. Vill emellertid motionären påskynda vinnandet af det af honom eftertraktade målet, eller att få en ny, förbättrad fiskeristadga, tror jag, att det vore synnerligen lämpligt, om han med den rika erfarenhet och insigt, han har i ämnet, skulle vilja till Kongl. Maj:ts förfogande ställa någon promemoria eller de upplysningar, som för sakens påskyndande eljest är af nöden. Emellertid anser jag, att med hänsyn till sakens nuvarande skick ingen annan åtgärd bör vidtagas än att, på sätt utskottet yrkat, motionärens förslag måtte få för denna gång förfalla, hvadan jag, herr talman, tillåter mig att yrka bifall till lagutskottets betänkande.

Herr Ljungman: Med anledning af den senaste talarens anförande ber jag få fästa uppmärksamheten därpå, att det icke är endast tvenne bestämmelser i fiskeristadgan, som äro af civillags natur, utan detta är fallet med de två första kapitlen i stadgan. Om man gör sig besvär med att jemföra dessa kapitel med motsvarande afdelningar i 1766 års fiskeristadga, skall man finna, att tillägg äro gjorda i den nya stadgan. Man behöfver endast läsa 1 § i nu gällande fiskeristadga, så skall man finna, att andra momentet af denna paragraf är ett tillägg till de äldre bestämmelserna, trots det att detta tillägg är af civillags natur och således bort stiftas enligt 87 § i stället för enligt 89 § regeringsformen. Går man sedan till andra och tredje paragraferna och jemför dem med motsvarande paragrafer i 1766 års stadga, skall man finna, att der äro gjorda högst betydliga förändringar och olyckliga förändringar, som vållat processer och rättskränkingar i hög grad. Vidare är det ännu flera paragrafer, som ändrats och som lida af samma svaghet. Låt vara, att 11 § ersatts med ett par paragrafer i vattenrättsförordningen, som äro tydligare och bättre, så kvarstå dock i fiskeristadgan bestämmelser rörande äfven kungsådra.

Att bestämmelser af den beskaffenhet, att de icke äro lagligt tillkomna, och af den beskaffenhet, att de medföra rättskränkingar, böra ändras, det anser jag vara en så uppenbar sak, att derom icke bör råda ens den minsta tvist. Det är därför, som jag, när jag väckte motionen, ansåg, att, då så många år förflutit, sedan Riksdagen aflät sin första skrivelse, kunde gerna Riksdagen komma med en liten påminnelse. Det skadar verkligen icke att komma med påminnelser, då

Angående revision af fiskerättsbestämmelserna i byggningsbalken och fiskeristadgan.
(Forts.)

Angående revision af fiskerüttsbestämmelserna i byggningabalken och fiskeristadgan. (Forts.)

dylika försummelse ega rum. Det är också alldeles gifvet, att det år 1883 afgifna förslaget icke kan leda till någon vidare åtgärd, än att detsamma blir förkastadt. Då emellertid min motion redan är afslagen af Första Kammaren, är det syfte, som jag med den velat vinna, redan förfeladt, och jag skall därför icke göra något yrkande.

Herr Restadius: Herr Ljungman påstod, att de af mig lemnade uppgifterna icke vore rigtiga. Mot den auktoritet, som honom i denna fråga må tillmätas, vill jag åberopa, att högsta domstolen år 1852 uttryckligen förklarade, att blott de två af mig uppgifna bestämmelserna äro att hänföra till sådana, som äro af civillags natur.

Vidare har herr Ljungman framhållit, att saken blifvit under så lång tid fördröjd. Jag vill då i hans minne återkalla, att Kongl. Maj:t redan år 1833 anmodade vederbörande myndigheter att utarbete förslag till en fiskeristadga, men en sådan kom ej förrän år 1852. Det finnes således prejudikat på, att det går långsamt med denna fråga. Det är lättare att skrifva en motion än att skrifva en god lag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad och efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 4.

Rörande vissa ändringar i gällande förordning angående utvidgad näringsfrihet.

I ordningen förekom härnäst lagutskottets utlåtande n:o 49, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition rörande vissa ändringar i förordningen angående utvidgad näringsfrihet den 18 juni 1864.

Genom en den 3 nästlidne februari aflåten proposition n:o 34, hvilken af båda kamrarna hänvisats till lagutskottet, hade Kongl. Maj:t — under åberopande af ett propositionen bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver civilärenden — förklarat sig vilja inhemta Riksdagens yttrande öfver ett i nämnda protokoll infördt förslag, enligt hvilket nedan angifna §§ i förenämnda förordning skulle erhålla följande förändrade lydelse:

§ 10.

Mom. 1. Vill handlande utom den ort, der han, på sätt i § 9 sägs, anmält sig till handels idkande, på kortare tid å auktion eller under hand annorledes än å marknad afyttra lager af handelsvaror (så kallad realisation), åligger honom att dertill söka tillstånd, i Stockholm hos öfverståthållareembetet och i öfriga orter hos Konungens befallningshafvande i det län, der försäljningen skall ega rum, med uppgift om kommun, hvarinom och tid, hvarunder han inom hvarje kommun ärnar bedriva försäljningen; skolande vid dylik ansökning fogas dels betyg, att sökanden efter behörig anmälan inom riket idkar handel och gjort sig känd för redbarhet och ordentlighet, dels ock förteckning å varulagret. Önskar sökanden begagna biträde vid rörelsens utöfvande, skall han jemväl uppgifva den eller de personer, han vill

dertill använda, samt angående sådan person aflemna, *om det gäller gift kvinna, ej mindre bevis om mannens tillåtelse, än äfven betyg att hon har god frejd och gjort sig känd för redbarhet och ordenlighet, och i fråga om annan person, jemte nu nämnda betyg, äfven betyg att personen råder öfver sig och sin egendom.*

Rörande vissa ändringar i gällande förordning angående utvidgad näringsfrihet.
(Forts.)

Finner öfverståthållareembetet eller Konungens befallningshafvande, med hänsyn till de aflemnade betygens innehåll och i öfrigt förekommande omständigheter, skäl bevilja det sökta tillståndet, har i sammanhang dermed öfverståthållareembetet eller Konungens befallningshafvande att, med afseende å varuförteckningens omfattning och det tillärnade antalet försäljningsdagar, bestämma en särskild afgift, ej under tjugufem kronor eller öfver femhundra kronor, till hvarje kommun, inom hvilken försäljningen skall ske; och skola afgifterna af sökanden erläggas, då tillståndsbeviset till honom utlemnas, hvarefter afgifterna öfversändas till vederbörande kommunalmyndigheter, för att kommunerna tillgodokomma.

Mom. 2. Den, som vill, sjelf eller genom annan, utom den ort, der han är bosatt, kringföra varor till salu annorledes än å marknad (så kallad gårdfarihandel), skall söka tillstånd dertill hos embetsmyndighet, som i mom. 1 nämnes, och dervid angående sig och den eller dem, han vill använda till biträde, aflemna enahanda betyg, som angående biträden äro i mom. 1 föreskrifna.

Gift kvinna, som med mannen sammanlever, må, utan hinder deraf att hon står under mannens målsmanskap, kunna i den ordning, som i detta mom. sägs, tillåtas att idka gårdfarihandel samt vara biträde dervid, såvida mannen sådant tillåter och i öfrigt de föreskrifter iakttagas, som i § 4 äro stadgade.

Derest vid pröfning af betygens innehåll och i öfrigt förekommande omständigheter det sökta tillståndet beviljas, skall i beviset derom intagas föreskrift om den tid, tillståndet gäller, hvilken tid ej må utsträckas utöfver ett kalenderår, äfvensom fullständig beskrifning på utseendet jemte uppgift om åldern af sökanden och den eller dem, han må ega såsom biträden använda; och bör till polis- och kommunalmyndigheternas efterrättelse i länskungörelserna införas tillkännagifvande om det meddelade tillståndet.

§ 11.

Landtmän äro oförhindrade att, utan anmälan, med biträde af hustru, hemmavarande barn och lagstadda tjenstehjon, till afsalu förfärdiga de fabriks- och handtverksarbeten, hvilka, såsom föremål för husffit, kunna af dem åstadkommas.

Derjemte må den, som anmält sig till idkande af fabrik eller handtverk, ega att utan särskild anmälan eller tillstånd, som i § 10 sägs, sjelf eller genom hustru eller hemmavarande barn, till salu kringföra sina egna tillverkningar, dock under vilkor, att den, som utbjuder varorna, dervid medför ej mindre prestebetyg för sig, än äfven af vederbörande magistrat eller stadsstyrelse, stadsfiskal, kronofogde eller länsman utfärdadt intyg angående beskaffenheten af det näringsyrke, som

Rörande vissa
ändringar i
gällande
förordning
angående ut-
vidgad
näringsfrihet.
(Forts.)

idkas af den, för hvars räkning varorna utbjudas; skolande sistnämnda intyg, för att anses gällande, vara utfärdadt under det kalenderår, då försäljningen eger rum.

För öfrigt vare det ock en hvar, vare sig i stad eller på landet, medgifvet att, utan anmälan eller tillstånd som ofvan sägs, till salu kringföra lifsförnödenheter, jordbruks- och ladugårdsprodukter samt alster af inhemsk husslöjd.

Sådana för statens eller kommunens räkning stiftade inrättningar, hvilka afse fattig- eller fängelsevård, äfvensom undervisnings- och vårdanstalter af alla slag, ega likaledes att, utan iakttagande af hvad här ofvan är föreskrifvet, till afsalu tillverka fabriks- och handtverksarbeten.

§ 26.

Mom. 2. Ej må utländing, äfven om han undfått tillstånd till utöfvande här i riket af handel eller annan näring, idka gårdfarihandel, som i § 10 mom. 2 afses, eller användas såsom biträde vid dylik handel, vare sig den sker för svensk eller utländsk mans räkning.

Ej heller må utländing, äfven om han undfått tillstånd som nyss är sagdt, verkställa realisation, som afses i § 10 mom. 1, eller användas som biträde vid dylik försäljning, vare sig den sker för svensk eller utländsk mans räkning, utan att Konungen dertill gifvit lof. Sådant lof sökes af utländing i enahanda ordning, som i mom. 1 af denna paragraf sägs; och gälle i öfrigt härom i tillämpliga delar de föreskrifter, som i § 10 äro meddelade.

§ 31.

Idkar utan i vederbörlig ordning erhållet tillstånd utländing handel eller annat näringsyrke, eller öfverskrider han det tillstånd, honom meddelats, eller i öfrigt felar mot de i denna förordning gifna föreskrifter, är han förfallen till böter enligt § 18; och må allmän åklagare af olofligen till salu hållna varor, till säkerhet för gäldande af högsta bötesbeloppet, 500 kronor, och för ersättningar, som kunna den brottslige intill ett belopp af 200 kronor ådömas, anhålla, derest annan säkerhet dertill icke stülles, så mycket som skäligen kan anses i värde motsvara högst 700 kronor; dock att, om sådant beslag må ega bestånd, åtal mot vederbörande ofördröjligen skall anställas.

Böter enligt denna paragraf fördelas på enahanda sätt, som i § 23 är sagdt; och gäller jemväl om böternas förvandling hvad der stadgats.

Utskottet hemställde:

att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anmäla, att Riksdagen vid granskning af föreliggande förslag icke funnit skäl till annan erinran, än att de i den föreslagna 10 § meddelade föreskrifter derom, att der någon vill såsom biträde vid s. k. realisation eller gårdfarihandel begagna gift qvinna, det skall åligga honom att vid ansökningen foga bevis om mannens tillåtelse dertill, ansetts icke erfordras.

Häremot hade reservation afgifvits af herrar *Erickson* i Bjersby och *Anderson* i Tenhult, hvilka yrkat:

att Riksdagen måtte hos Kongl. Maj:t hemställa, att åt mom. 2 i § 26 af ofvannämnda kongl. förordning måtte gifvas följande förändrade lydelse:

Ej må utlänning, äfven om han undfått tillstånd till utöfvande här i riket af handel eller annan näring, idka gårdfarihandel, som i § 10 mom. 2 afses, eller användas såsom biträde vid dylik handel, vare sig den sker för svensk eller utländsk mans räkning.

Ej heller må sådan främmande magts undersäte, som genom gällande traktat i afseende å handel och industri, med undantag af gårdfarihandel, tillförsäkrats samma förmåner, som tillkomma svenska undersåtar, äfven om han undfått tillstånd som nyss är sagdt, verkställa realisation, som afses i § 10 mom. 1, eller användas som biträde vid dylik försäljning, vare sig den sker för svensk eller utländsk mans räkning, utan att Konungen dertill gifvit lof. Sådant lof sökes af dylik utlänning i enahanda ordning, som i mom. 1 af denna paragraf sägs; och gälle i öfrigt härom i tillämpliga delar de föreskrifter, som i § 10 äro meddelade.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr *Erickson* i Bjersby: Mot den af Kongl. Maj:t ifrågasatta ändringen af 10 §, mom. 1 och 2, samt af 11 § i förordningen af den 18 juni 1864, angående utvidgad näringsfrihet, har jag inom lagutskottet icke haft något att erinra, utöfver hvad lagutskottet anfört i fråga om 10 § i nu upplästa skrifvelseförslaget.

Deremot har jag ansett, att utskottet icke bort tillstyrka den af Kongl. Maj:t ifrågasatta ändringen af 26 § 2 mom. Helst hade jag velat för min del bibehålla det nu gällande ovilkorliga förbudet för utlänning att i riket försälja varor genom s. k. realisation eller användas som biträde vid dylik försäljning. Af Kongl. Maj:ts i ämnet aflättna proposition synes emellertid, att det nuvarande ovilkorliga förbudet icke skulle stå väl tillsammans med åtskilliga med främmande magter ingångna traktater, på grund af hvilka traktater dessa magters undersåtar skulle i afseende på handel och industri, utom beträffande gårdfarihandel, hafva sig tillförsäkrade samma förmåner som tillkomma svenska undersåtar. Jag skall icke ingå på en undersökning, huru vida regeringens uppfattning i den saken är riktig eller icke. Regeringen synes sjelf icke hafva uttalat någon bestämd åsigt derom. Men i allt fall synes mig klart, att, om en ändring härutinnan är af nämnda anledning behöflig, bör den icke göras större, än hvad behofvet kräfver för att bringa näringsfrihetsförordningen och traktaterna i öfverensstämmelse med hvarandra, och således afse endast sådana utländska magters undersåtar, som på grund af traktaterna kunna göra anspråk på att här i riket få utöfva sådan handel eller användas som biträden dervid. Vore detta nu af regeringen framlagda förslag fördelaktigt, så vore derom ingenting att säga. Men jag ber att få betona, att enligt min mening s. k. realisationer af massor utaf utländskt kram icke

*Rörande vissa
ändringar i
gällande
förordning
angående ut-
vidgad
näringsfrihet.
(Forts.)*

Rörande vissa
ändringar i
gällande
förrådning
angående ut-
vidgad
näringsfrihet.
(Forts.)

medföra fördelar för vårt land. Kongl. Maj:ts förslag kan väl vid första påseendet se ganska oskyldigt ut. Men då man närmare undersöker förhållandet, måste man erkänna, att det skulle komma att utöfva en ganska menlig inverkan på vår egen handel och en del af vår industri, liksom de s. k. realisationerna äro högst förderfliga äfven för dem, som lockas att köpa. Jag behöfver nog icke upplysa kammaren om hvad en sådan realisation i sjelfva verket är för någonting. Jag har i nogsamtt minne, hurudant förhållandet härmed var före år 1887 såväl i stad som på land, och hvilka varor som då vid s. k. realisationer såldes. Varorna voro mycket granna att se på. De såldes, som det tycktes, till otroligt billiga pris. Men prisen voro i sjelfva verket oskäligt höga; man hade icke haft varan länge, förr än man kommit till insigt om, att den var af allra uslaste beskaffenhet. Jag har talat med många personer, som sjelfva trodde att de fått goda pris. Men när de kommit under fund med den köpta varans usla beskaffenhet, funno de, att icke handelsmannen utan de sjelfva blifvit i grund lurade.

Då man för sex år sedan lyckades att skaffa ur verlden en del af denna handel, skulle det vara förunderligt, om man nu skulle vilja göra allt för att underlätta införandet å nyo i hela dess utsträckning af detta sorgliga sätt att afsätta odugliga varor, som kallas realisation, och icke nöja sig med vidtagande af allenast de åtgärder, som erfordras för undanrödjande af det missförhållande, som, enligt hvad den kongl. propositionen visar, föranledt ifrågavarande framställning från Kongl. Maj:t. Man kan invända, att med Kongl. Maj:ts förslag icke någon fara i omtörmälda hänseende vore förenad. Kongl. Maj:t skulle nemligen i hvarje särskildt fall gifva lof till en dylik försäljning. Men jag hemställer likväl, huruvida, om förslaget blifver lag och Kongl. Maj:t en gång gifvit tillstånd till en dylik försäljning, det icke skulle blifva för Kongl. Maj:t svårt att neka andra att också få "realisera"; och då har man öppnat dörrarne på vid gafvel för hela denna handel.

Som herrarne se, hafva jag och herr Johan Anderson i Tenhult reserverat oss med afseende på § 26 mom. 2, och jag skall nu göra ett yrkande, som i sak öfverensstämmer med vår reservation, men till formen är något olika. Första Kammaren har fattat sitt beslut i öfverensstämmelse med reservationens hufvudsakliga innebörd. Men det oakadt tillåter jag mig yrka, att denna kammare ville besluta: "*att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anmäla, att Riksdagen vid granskning af Kongl. Maj:ts i lagutskottets betänkande n:o 49 behandlade förslag icke funnit skäl till andra erinringar, än att dels de i den föreslagna ändrade lydelsen af 10 § i förordningen den 18 juni 1864 meddelade föreskrifter derom, att, der någon vill såsom biträde vid s. k. realisation eller gårdfarihandel begagna gift kvinna, det skall åligga honom att vid ansökningen foga bevis om mannens tillåtelse dertill, ansetts icke erfordras, och dels att i föreslagna lydelsen af § 26 mom. 2 i samma förordning näst efter ordet "Konungen" måtte tilläggas orden: "på grund af ingången traktat"*. Detta förslag i afseende på 26 § 2 mom. öfverensstämmer ordagrant med hvad Första Kammaren redan beslutit. Men Första Kammaren har icke biträdt majoritetens

i lagutskottet förslag i afseende på 10 §, hvilket förslag jag anser, att denna kammare bör bifalla.

Jag tager mig friheten att vördsamt anhålla, att kammaren måtte godkänna det skrivelseförslag, som jag nu framställt. Det blir visserligen något olika mot Första Kammarens beslut, men då Kongl. Maj:t endast begärt Riksdagens yttrande i frågan, tror jag icke, att det gör någonting, om kamrarna fatta något olika beslut.

*Rörande vissa
ändringar i
gällande
förordning
angående ut-
vidgad
näringsfrihet.
(Förts.)*

Herr *Anderson* i Tenhult instämde häruti.

Herr Hammarström: Herr talman, mine herrar! Den fråga, som nu föreligger, är utan tvifvel en mycket vigtig fråga. I den kongl. propositionen, som detta nu föreliggande betänkande är utarbetadt öfver, förekommer en erinran om upphäfvandet af skråförordningen och införandet af den så kallade näringsfriheten. Lagen om skråförordningens upphäfvande var, som vi litet var torde erinra oss, en nödvändighet. Ty denna förordning omgärdade en viss klass af medborgare och skänkte åt densamma klassen en hel hop rättigheter till fördel för denna klass, men till nackdel för rikets öfriga medborgare. Men som vi alla veta, framkallar en ytterlighet lätt nog en motsatt ytterlighet. När näringsfrihetsförordningen utgafs, tillämpades den i sitt första skick temligen länge. Sedan har den undergått, som herrarna veta, åtskilliga förändringar under tiden. Men under det att man dervid också måste taga hänsyn till det, såsom nu nyss blifvit påpekadt, allmänt förekommande bruket att främmande länders undersåtar här i landet afyttra sina varor, så har det kommit derhän genom dessa inskränkningar i näringsfriheten, att handtverkarne, de s. k. näringsidkarne, kommit i sådan ställning, att det är nästan omöjligt för dem att existera i vissa fall. Då skråförordningen upphäfdes, hänvisades handtverkarne till att söka förvärva sig så stor yrkeskicklighet som möjligt för att bestå i kampen, som uppstod genom den fria konkurrensen; och det var en fördel så väl för handtverkerierna sjelfva som för den stora allmänheten. Men det har kommit derhän, att för närvarande det inträffat och inträffar oupphörligen, att handtverkare rent af falla fattigvården till last genom de inskränkningar, som äro stadgade i nuvarande lag, hvilken lag det nu är fråga om att förändra. Handtverkarne hafva att bestå i kampen mot hvad man kallar friheten för landtmännen att idka husslöjd. Denna husslöjd, som flitigt utöfvas i vissa landsdelar, utöfvar ett hämmande inflytande på handtverkerierna och näringarna så till vida nemligen, att det finnes handtverkare, som köpa sig några kappland jord och sätta der upp en stuga, och då så skett kallas de för landtmän och bedrifva sitt yrke utan inskränkning af bestående lagar och författningar, under det att de handtverkare, som icke äro i tillfälle att på det sättet ställa för sig, icke hafva frihet att kringföra sina alster och utbjuda dem på andra platser. De hafva visserligen rättighet dertill, sedan de skaffat sig vederbörlig tilatelse. Derför är det också alldeles riktigt hvad som anföres i det statsrådsprotokoll, som bifogats Kongl. Maj:ts nådiga proposition. Det heter deri, på sidan 3, i en erinran om hvad Riksdagen

Rörande vissa
ändringar i
gällande
förordning
angående ut-
vidgad
näringsfrihet.
(Forts.)

för 4 år sedan i en skrivelse till Kongl. Maj:t framhållet, följande: "Vidare har Riksdagen anført, att då den inskränkning i näringsfriheten, som sålunda hade kommit till stånd, ofta för den mindre näringsidkaren innebure ett hinder i hans sträfvan att ärligen försörja sig och då dessutom tillämpningen måste blifva ojemn, i ty att det för länsstyrelsen blefve hardt när omöjligt att vid pröfning af ansökningar uti ifrågavarande hänseende skipa rättvisa, så framt icke alla ansökningar skulle bifallas, i hvilket fall åter föreskriften att söka tillstånd ju icke vore af nöden, och i allt fall kostnaden för de mångfaldiga betyg, som måste ärligen anskaffas för erhållande af tillstånd, vore för den mindre bemedlade näringsidkaren ganska känbar".

Det har, som jag nyss sade, inträffat, och det inträffar fortfarande, att handverkare och näringsidkare hafva svårt att existera, emedan de på detta sätt varit hindrade att få utöfva sin näring utan den inskränkning, som har egt rum. De hafva å andra sidan att bestå kampen mot storindustrien och handtverkerierna och gå så småningom till baka till det tillstånd, att de endast få hålla på att reparera och reparera hvad som tillverkats på storindustriens område. Vidare hafva de att bestå kampen mot köpmännen, hos hvilka det blifvit en allmän sed att skaffa sig några handverkare och tillverka sjelfve, så att de göra det omöjligt att bestå i täflan med dem för den, som har mindre resurser att röra sig med. Då dertill kommer, att dessa handverkare äro oförhindrade att utan inskränkning föra omkring sina varor och utbjuda dem till salu, så blir följden den, att den tillverkning, som handtverkarne icke lyckats att på beställning få tillverka, utan på förlag, den måste de hembjuda köpmännen till salu. Men då blir följden den, att handtverkarne nödgas sälja till vrakpris, och de gå i sådant fall under.

Här har föreslagits i 11 § en ändring i det fallet. Det skulle därför vara ytterst sorgligt, efter mitt förmenande, om denna ändring af 11 § skulle stranda mot öfriga betänkligheter, som här äro uttalade, med afseende på handeln af främlingar eller utländingar.

Jag skall icke göra något yrkande. Men jag har ansett mig böra uttala dessa tankar.

Öfverläggningen var härmed slutad. Med afslag å utskottets hemställan, biföll kammaren det af herr Erickson i Bjersby under öfverläggningen framställda förslag.

§ 5.

Om åtgärder
till mot-
verkande af
osedlighet.

Härefter föredrogs Andra Kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande n:o 22, i anledning af väckt motion om åtgärder till motverkande af osedlighet.

Med anledning af ifrågavarande, inom Första Kammaren af herr H. Tamm väckta motion, n:o 15, hade Första Kammaren beslutat: "det Riksdagen skulle i underdänig skrivelse anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida icke de lagbestämmelser, som afse förekommande af osedlighet eller lockelser dertill, må kunna

göras mera verksamma genom att fullständigas och i öfrigt mera lämpas efter nu rådande förhållanden, särskildt med afseende å tillsynen öfver dessa bestämmelsers efterlefnad, samt derefter vidtaga de åtgärder häraf kunna föränledas.“

Om åtgärder till motverkande af osedlighet.
(Forts.)

Sedan Första Kammaren genom protokollsutdrag (n:o 153) delgifvit Andra Kammaren detta beslut, hade Andra Kammaren hänvisat ärendet till sitt tillfälliga utskott n:o 2, hvilket sistnämnda utskott i nu föreliggande utlåtande hemställde, att Andra Kammaren måtte biträda Första Kammarens ofvan omförmälda beslut.

Ordet begärdes af

Herr Pettersson i Österhaninge, som yttrade: Jag har begärt ordet endast för att tillkännagifva, att jag mottagit en mötesresolution från min valkrets, hvori uttalas en önskan, att Andra Kammaren måtte biträda Första Kammarens beslut.

I öfverensstämmelse dermed och med mina egna åsigter i ämnet skall jag be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anförde:

Herr Bülow: Syftet med herr Tamms motion är utan tvifvel berömvärdt. Det finnes väl icke ett bättre mål, ett folk kan uppnå, än sedlighet. Men man har aldrig kommit dit genom tvångslagstiftning, utan det har varit den ökade civilisationen, som fört människorna framåt på detta område. Då sådana motioner som denna en eller annan gång i den svenska Riksdagen trädt fram, har det alltid varit ett syfte, som legat bakom dem, nemligen att inskränka på ett eller annat sätt tryckfriheten. Här har talats med fördömelse om litteraturen i vårt land. Här har talats om ökade strafflagsparagrafer och ökade straffbestämmelser, som icke träffa den rika och lyckliga mannen eller qvinnan, utan blott den fattiga, förförda och förstörda. Här har talats om litteratur, som skulle vara dålig och utbjudas här i Stockholm. Om sådant eger rum, är det i hög grad klandervärdt. Men hvad har Riksdagen här att göra? Hafva vi icke strafflagen, som, om den upprätthålles och tillämpas, har oerhördt stränga straff. Och hvarje gång den tillämpats mot osedliga skrifter, hafva dessa nidingar, som utgifvit dem, blifvit hårdt bestraffade. Man kan då endast i denna fråga uttala, att vederbörande försummat sig, om sådant eger rum i Stockholm, att sådana skrifter utbjudas här fritt.

I Första Kammaren uttalade sig en talare mycket hårdt om varietéerna här i Stockholm. Han yttrade då, att han aldrig besökt dem. Han hör tylligen till dem, som blott tro och ej se. Jag tillhör åter dem, som vilja se först och tro sedan. Jag har besökt dessa varietéer. Jag har aldrig försökt vara något helgon, och det skulle heller aldrig lyckas mig. Jag har ej funnit dessa varietéer egentligen osedliga, men tråkiga. Det jag funnit att klandra på dessa är, att jag der sett en supande bättre ungdom, som der förstört sitt lif. Men

Om åtgärder
till mot-
verkande af
osedlighet.
(Forts.)

hvem är det, som förser denna ungdom med penningar? Det är den öfverklass de tillhöra; det är föräldrar, som äro förmögna och gerna vilja se sina söner uppträda som förmögna mäns söner. Deri ligger roten och upphovet till mycket uselt, särskildt i detta samhälle. Jag har sett det, och därför vill jag säga det.

Man har under diskussionen i Första Kammaren i denna fråga talat om, att polisen borde vara mera uppmärksam på vissa förhållanden. Med ett ord: det borde vara polis i hvarje cigarrbod, ja, i hvar annat hem. Då kunde man uträtta storartade ting. Men vi hafva i detta land en lag, som är tusen år gammal, och vi äro stolta öfver den; och åt stiftaren af denna lag har Stockholms stad rest en ärestod här utanför. Det är lagen om hemfrid; och den lagen vilja vi ej gerna ha kränkt. Man kan nog få höra fraser i Första Kammaren derom. Men skall det komma till verklig sanning i dessa fraser, skola vi taga bort lagen om hemfriden.

Man har sagt, att man borde bortjaga qvinnorna från kaféerna och restauranterna. Det är lätt att säga. Vi män innehafva snart sagdt alla sysslor samhället eger. Men qvinnan är undanträngd. Skall man göra henne ytterligare fattig, ytterligare olycklig?

En talare i Första Kammaren har till och med framhållit, att småteatrarna i Stockholm borde vara stängda, när det spelas på kongl. teatern. Huru är det möjligt, att man kan få höra sådana tokigheter i vår tid? Skulle den personal, som spelar på småteatrarna, göras ännu mer fattig än den är? Skulle man dermed få den att blifva hyggligare än den är? Man har i denna fråga hört så många tokigheter, att jag tycker det är för mycket.

Man har klandrat pressen därför, att den ej är ärlig rörande sina uttalanden om brott i samhället. Pressen har på senare tider börjat begagna ordet "oegentlighet" i stället för "stöld". Motionären säger, att stöld får ej heta stöld, lögn ej heta lögn o. s. v. Hvarför har pressen begagnat detta ord? Derför att den sökt skydda sig. Det var ett mål här i Stockholm, då en person hade stulit 95,000 kronor. Då sade pressen, att det var en "oegentlighet" i det bolaget. Men om pressen talat sanning och sagt "stöld" — huru skulle det gått pressen då, alldenstund bolaget skulle skydda den personen? Han skulle ej straffas. Detta bolagets beteende har föranlett en motion och ett beslut i denna kammare. Man förstod mycket väl, att med oegentlighet här menades stöld.

Så talas det i motionen om, och i Första Kammaren beskärmdade man sig ofantligt mycket öfver — särskildt en jurist som höll ett tal derom — att från utlandet införskrifvas osedliga bilder. Ja, det lär gå till så, att man annonserar, att fotografier finnas der och der till salu, t. ex. i Schweiz. Personer skrifuva efter dem och erhålla dem. Man vill nu förbjuda dessa annonser. Men det står ej, att det är osedliga bilder. "Men det ligger der bakom". Ja, men icke kan man förbjuda dem därför. Vill man kanske göra som ryssarne i Polen vid sista upproret, nemligen icke respektera brefhemligheten? Det enda sättet att förekomma bilder i bref vore att bestämma, att alla bref från utlandet och inom landet skulle öppnas af polisen. Vill man detta? Nej. — Vi äro inne i en massa af fraser, ingenting annat.

Den verld, herr Tamm målar i sin motion. är för öfrigt synnerligen tråkig. Vi skulle bli det allesammans, om vi skulle följa alla dessa påbud och anvisningar, som motionären lemnat. Verlden är förstörd. Deraf skulle framgå: hvad nytta hafva vi af våra tusentals prester? När verlden går tillbaka, göra de då ingen nytta? Vi komma hvarken framåt på religionens eller sedlighetens väg. Det är mycket här i verlden att klandra. Om man vill klandra allt, kan man också klandra att jorden har bara en måne och Jupiter flere. Man kan skriva klagovisor och motioner. Men man har ej i Första Kammaren kunnat gifva en enda anvisning, huru samhällets skador skola botas. Skola vi nu följa anvisningarna af motionären? Då skola vi först gå till nationalmuseum och krossa bilderna till makadamiseringssten, plundra de kungliga slotten på reliefer och målningar, plundra boklådornas fönster och bränna Bellman och Braun. Ty i allt det der finnas lockelser, det vet hvar bildad menniska, som följer med sin tid. Vi skulle göra verlden så tråkig, att den skulle vara föga värd att lefva uti. När vi så plundrat allt hvad snille och smak skapat, skulle vi sitta och vänta att det skulle komma en ny mensklighet och en ny verld. Men hvad vi ändå hade kvar, det vore Oftedalerna och Wilhelmine Möller-damerna.

Man har sagt och antydt, att hos de fattiga samhällsklasserna är karakteren dålig, är lefnadssättet dåligt. Ja, det är nog sant, att nöden ödelägger karakterer; men det är ock sant, att nöden skapar karakterer. Det är lika sant, att de förnäma och förvekligade samhällsklasserna gå nedåt, medan de fattiga klasserna gå uppåt. De äro oförstörda. Denna vexelverkan råder i det menskliga lifvet. Lika sant det är, att menniskan går på krokvägar, innan hon hinner målet, lika sant är det, att menskligheten ock gör så. Den har ofta ej hunnit något upphöjdt mål utan att någon gång hafva gått vilse, innan rätta vägen fans. Den har blifvit nedslagen många gånger, innan den hunnit fram till målet. Men hvad är att göra?

Överklassens qvinnor hafva skickat adresser här såsom i försvarsfrågan till motionären och andra att lifligt arbeta för främjandet af det syfte, som ligger i denna motion. Öfverklassens qvinnor äro alltid redo att förtrycka den arma och fattiga qvinnan. Men hvad skulle öfverklassens qvinnor göra? Jag skall gifva en anvisning för dem. Det fans i London ett sådant förhållande, som här är öfverklagadt. Då fans det en qvinna, som trädde fram, den engelska författarinnan Annie Besant. Hon framlade för de bildade qvinnorna i London, att der hungrade hundratusentals fattiga qvinnor, som aflönades så uselt, att de trots flitigt arbete fingo lefva i svält och elände i usla lokaler; under det de rika qvinnorna gingo i lysande dräkter, voro dessa dräkter tillverkade för en aflöning så usel, att dessa fattiga arbeterskor först kommo i nöd och elände och sedan i brott. Hvad gjorde de engelska qvinnorna? De gjorde en formlig revolution mot detta eländiga förhållande. Der blef strejker, der blef storartade möten i London. Betalningen för de fattiga qvinnornas arbete måste flerdubblas, så att de kunde lefva i bättre vilkor. Nu ha herrarne en så god betalning, att de kunna sitta och supa hvarje qväll på varietéerna. Men kvin-

Om åtgärder till motverkande af osedlighet.
(Forts.)

Om åtgärder
till mot-
verkande af
osedlighet.
(Forts.)

norna som sitta vid sitt dryga arbete få ej gå ut. Det är något för öfverklassens qvinnor att göra på detta område. Men i stället, hvad göra de? När de se gatans utsvultna Magdalena, komma de till Riksdagen och ropa: "Sätt in henne; öka straffbestämmelserna". Nu frågas ni, mine herrar, om ni vilja bifalla denna skrifvelse, som herr Tamm påyrkar. Kanske svara ni ja utan att rodna. Jag yrkar afslag.

Herr Olsson i Ättersta: Det kan icke alls i något afseende falla mig in att söka bemöta de många besynnerliga skäl eller, rättare sagdt, intet sägande skäl, som den siste talaren anförde emot förslaget. Men jag vill inlägga en den allvarligaste protest mot hans sätt att uppträda förhånande och förvrängande en ädel sträfvan och en ädel afsigt, som dock ligger till grund för motionärens framställning. Det kan, såsom sagdt, icke falla mig in att vilja inlåta mig i bemötande deraf. Men jag vill på det kraftigaste protestera mot sådant. Man må säga hvad man vill om sättet, men sjelfva syftet med motionen är ett sådant som förtjenar vår djupaste aktning.

Jag skall icke yttra vidare, utan blott yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Falk* instämde häruti.

Herr Bülow: Jag prosterar på det allvarligaste mot att på något sätt hafva förvrängt. Jag har skildrat förhållandet, sådant det är på varietéerna. Jag har skildrat lifvet bland Stockholms herrar, som supat och föra ett dåligt lif. Jag har skildrat nöden bland de fattiga qvinnorna. Man skall icke kasta första stenen på de fallna, utan söka upprätta dem. Är *det* att häna, då kastar jag smädelsen tillbaka på den, som sade det.

Herr Edelstam: Gent emot herr Bülows anförande ber jag att på det kraftigaste få betona, att det sannerligen icke varit motionärens, lika litet som utskottets mening att här stadga straffbestämmelser för de arma qvinnor, som falla offer för förföljelsen. Nej, afsigten har varit att åstadkomma strängare straffbestämmelser för de uslingar, män eller qvinnor, som vilja ockra på dessa fattiga qvinnor. Det är — jag upprepar det — för att med lagens arm kunna träffa sådana qvinnor, sådana husegare, som på det skändligaste sätt ockra på dessa olyckliga qvinnor, som motionären väckt sitt förslag.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Boëthius: Jag skall blott yttra några ord.

En talare har här ordat om, att i denna sak kan förekomma mycket fraser. Ja, vi hafva nyss haft tillfälle att höra, att så kan vara fallet. Men den djupaste grunden, den innersta kärnan i motionen berör en sak, som sanuerligen icke är någon fras, utan en den ohyggligaste verklighet. Förhållandet lär vara det, att här försiggår ett systematiskt förförelsearbete på ungdomen genom allehanda osedliga skrifter och obscena bilder. Jag har icke varit i tillfälle att taga reda på det bevisningsmaterial, som motionären meddelar till bekräftelse

deraf, att förhållandena verkligen äro sådana, han i sin motion angifver. Men jag har hört talas derom, och hvad jag hört är af en sådan beskaffenhet, att jag är fullkomligt viss på, att om litet hvar hade kännedom derom, skulle vi finna, att här i sanning är fråga om att uppfylla en verklig samhällspligt. Minst af allt är här fråga om det, som herr Bülow berört, nemligen att förtrycka den fattiga, den fallna kvinnan. Nej, meningen är att söka stäfja denna ohyggliga industri, som lägger an på ungdomens förförande.

Jag yrkar bifall till betänkandet.

Herr Hedlund: För min del anser jag, att herr Bülow med full rätt framdragit och vidrört den mest ömtåliga och behjertansvärda punkten, som vid detta ärende kommer i fråga. Jag får bekänna, att jag varit mycket tveksam, huru jag skulle ställa mig i afseende å det yrkande, som här är gjordt. Det är alltid den faran med skärpningen af straffbestämmelser i afseende på sedligheten, att man gifver sig god ro med att hafva åstadkommit densamma, lägger händerna i kors och tycker allt vara väl bestäldt. Huru strängt man än straffar slika öfverträdelser, är det ändock mycket, som åligger samhället såsom pligt att på frivillighetens väg fullfölja. Så länge det är så stäldt, att de fattigaste arbeterskorna lefva ett uselt lif, med en lön långt under den de behöfva för att skaffa sig ett någorlunda hyggligt uppehälle, för att skaffa sig bildning, för att skaffa sig någorlunda god och förfinad lefnadsnjutning, så länge är vårt samvete icke rent. Så länge det är så stäldt, att kanske en bland våra fina damer, efter att hafva prutat på räkningen med en sömmerska och triumferat, om hon kunnat nedbringa den med en eller ett par kronor, går till ett sedlighetsmöte och yrkar på stränga straffbestämmelser mot dessa stackars kvinnor, som nått upp kanske hafva denna nedpressning i dåliga lefnadsvilkor att tacka för sin förnedring, så länge är det fåfångt att något åtgöra med lagar mot osedlighet. Med full rätt har herr Bülow berört denna sida af saken.

I den form, som förslaget fått genom beslut af Första Kammaren och i hvilken det här föreligger Andra Kammaren till antagande, tror jag emellertid att det icke är så farligt. Jag vill därför sluta med att yrka bifall till detsamma.

Herr Waldenström: Jag tog mig för några år tillbaka friheten att i sammanhang med en remiss här i kammaren beröra de förhållanden, som herr Tamm i sin motion närmare utvecklat. Jag bemöttes då på många håll med gauska skarpa anmärkningar för mitt uppträdande. Men dessa anmärkningar kunde icke förmå att ändra min öfvertygelse angående den sak, om hvilken jag hade talat. Jag vände mig också till justitiekanslern eller justitieombudsmannen — jag minnes nu icke hvilcundera — med anhållan, att han skulle se till, att de lagbestämmelser, som för närvarande gälla mot dem, som göra otukten till yrke, måtte efterleivas, och att myndigheterna måtte öfvervaka deras efterlefnad. Han resonerade, att han kunde åt den saken ingenting göra. Kyrkomötet 1888 uttalade sig också, såsom herrarne minnas,

Om åtgärder till motverkande af osedlighet.
(Forts.)

Om åtgärder
till mot-
verkande af
osedlighet.
(Forts.)

i sedlighetsfrågan inför Kongl. Maj:t. Det hade icke heller någon verkan.

Förhållandena äro emellertid af den beskaffenhet, att de ovilkorligen påkalla ett ingripande, ett kraftigt ingripande från det allmännas sida. Det är icke, såsom herr Bülow och herr Hedlund tyckas hafva trott — jag vet icke, huru pass noga de hafva läst motionen och utskottets betänkande — det är icke, såsom det trott, här fråga om att skärpa straffet för de fallna qvinnorna, hvilkas fall oftast tyvärr berott på orsaker, som både herr Bülow och herr Hedlund ganska bjert hafva skildrat; utan här vore meningen att gripa in emot de förhållanden, som sprida sedlig förruttelse i samhället och som vålla, att så många falla i en grop, ur hvilken de vanligen sedan aldrig komma upp, utan i hvilken de både timligt och moraliskt gå under. Om herrar Bülow och Hedlund vilja läsa motionen och utskottets betänkande, så skola de se, att dessa handla om det hejdlösa spridandet af osedliga bilder och osedlig litteratur, om de vanliga, ytterst osedliga prestationerna på varietéteatrar, om osedliga tillställningar på kaféer och annat sådant.

Det talas i motionen icke alls om några straffbestämmelser för de arma qvinnor, som blifva offer för alla dessa förförelser, nej det talas, som jag sagdt, blott om nödvändigheten att gripa in mot förförelserna sjelfva och mot de moraliska uslingar, som för sin vinnings skull anse sig kunna och böra befordra ett osedlighetsväsen, af hvilket så mycket elände sprider sig ut öfver familjen och samhället.

Det är icke heller fråga om — och det borde icke en ledamot af denna kammare komma och säga — att här skulle vara i någon mån fråga om ett angrepp på hemfriden! Sådant är att förvränga, och det på ett högst ovärdigt sätt förvränga sanningen samt att försöka skjuta åt sidan det, som motionen verkligen handlar om. Det skulle vara mycket att behjerta uti det, som herr Bülow talat, om det här vore fråga om ett försök från öfverklassens sida att förtrampa underklassen och i synnerhet dess fattiga qvinnor. Detta är ett talesätt, som för närvarande är mycket vanligt, och de som begagna det-samma veta mycket väl, att det fins en hop menniskor, som icke med sådan begärlighet sluka eller så djupt svälja något agn som detta, när blott någon vet att sätta det på kroken.

Jag ber kammaren observera och lägga vikt på, hvad som utgör motionens verkliga innehåll. Det bevisningsmaterial, som motionären har lemnat först till Första Kammarens utskott och sedan till Andra Kammarens andra tillfälliga utskott, är af den beskaffenhet, att man med fullt skäl kan säga, att det är härresande; ja, det är till den grad härresande, att jag för min enskilda del aldrig förut föreställt mig, att sådana saker kunde existera, och att de kunde existera icke blott uti de nedrigaste smutshålor, utan äfven i de finaste lokaler, som lysa af elektriskt ljus, och der sinnena berusas af en bullrande musik m. m., m. m. dylikt.

Jag kan icke föreställa mig annat, än att Andra Kammaren skall instämna i det beslut, till hvilket Första Kammaren har kommit. Det vore Andra Kammaren i högsta grad ovärdigt att hafva uttalat sig i motsatt riktning. Det skulle också öfver hela landet väcka en mycket

stor misstämning. Tro herrarne, att det beror bara på fraser, att en sådan mängd sällskap och korporationer, lärarekollegier både vid högre och lägre läroverk, lärareföreningar inom folkskolorna — tro herrarne, att det beror bara på fraser, att alla dessa med sådana sympatier omfattat herr Tamms motion och uttryckt sin lifliga önskan, att någonting måtte göras i den riktning, som herr Tamm föreslagit? Nej, mine herrar, det beror derpå, att dessa herrar känna förhållandena kanske litet bättre, än hvad herr Bülow gör. Tro herrarne, att det är bara fraser, som vållat, att denna motion vunnit ett så sympatiskt mottagande hos en mängd framstående, ädle, hederlige både män och kvinnor, både fäder och mödrar, söner och döttrar både i denna stad och annorstädes? Det vore en högst märkvärdig ny magt, som frasen skulle hafva fått, om allt detta skulle hafva berott bara på fraser. Nej, mine herrar, här äro verkligen sådana ruttna förhållanden å färde, att man, om man har någon känsla för sedlighet, måste rysa dervid och inse, att något måste göras.

Det är sant, och det är ett sorgligt förhållande, att den fattiga kvinnan är så nedtryckt som hon är, att hennes arbete betalas på ett sådant sätt, att det är nästan omöjligt för henne att hederligt existera, och att frestelserna derigenom för henne blifva så ofantligt stora, som de verkligen äro. Herrarne torde hafva läst en liten skrift, som nyss är utgifven, ett referat öfver det s. k. kvinnomötet på hôtel Continental. Der förekommer ett tal af fru Amanda Kerfstedt, som i afseende på ädelhet och renhet till innehåilet, höghet och majestät i framställningen täflar med det bästa, jag någonsin har läst. Hon berättar bland annat: "Jag gjorde för ett par år sedan under flere månader undersökningar om sömmerskors förhållanden här i hufvudstaden. Jag såg hundratals fattiga hem, hundratals unga arbetande kvinnor. Det är mig svårt att tala om det utan rörelse. Jag såg unga flickor, som trampade symaskinen från klockan 5 om morgonen till 9 på aftonen, som knappt unnade sig tid att äta för att hinna de 1½ dussin skjortor per dag, hvarför de hade i aflöning 65 öre dussinet, d. v. s. utom knapphålen. Jag kände för dem, som en moder känner, då jag såg deras af den lutande ställningen snedböjda rygg och deras unga ansikten. Men då jag varnade dem för osedlighetens frestelser, som följa med hungern och tröttheten, huru ofta såg jag icke deras ögon lysa af renhetens hänförelse, och mer än en svarade mig: 'Hellre syr jag i hjel mig, än att jag på det sättet syndar emot Gud'. Jag skulle ha velat visa för några af nöjets unga damer dessa undångömda hjeltinnor och säga dem: Se der, hvad renheten kostar, och hvad den är värd!"

Det är rysansvärdt att tänka på, att det verkligen är sant, hvad herr Bülow sade, att många kvinnor af de förmögnare klasserna, som sjelfva gå i lysande dräkter, genom ett onaturligt prutande tvinga ned dessa arma sömmerskors arbetslöner, så att de derigenom föra dem nära nog till branten af förderfvet, medan de sjelfva den ena gången gå på baler, der deras dräkter visserligen icke äro egnade att ingifva det manliga könet några sedliga eller upphöjda känslor — jag säger: den ena dagen gå på baler, för att en annan dag besöka sedlighetsmöten.

*Om åtgärder
till mot-
verkande af
osedlighet.
(Forts.)*

Om åtgärder
till mot-
verkande af
osedlighet.
(Forts.)

Det är ock ett rysligt men sant ord, som Första Kammarens tillfälliga utskott sagt, nemligen att äfven i våra finaste och mest bildade kretsar konsten att kläda sig för qvinnan i väsentlig mån sammanfaller med konsten att blotta sig. Om möjligt ännu mer ohyggligt är, hvad utskottet på samma gång säger, nemligen att denna konst — konsten att blotta sig — för närvarande äfven i de högsta kretsar är "ett konventionellt tvång". För några få år tillbaka, då en liknande fråga som denna förelåg i Riksdagen, var jag inne i Första Kammaren och åhörde diskussionen deröfver. Nuvarande öfverståthållaren i Stockholm slutade ett i alla afseenden utmärkt anförande med ungefär följande ord: "Må den bildade och förmögna qvinnan i Stockholm lära att på festliga tillställningar kläda sig så, att hon icke genom sin klädsel hos den manliga ungdomen uppväcker känslor och lidelser, som drifva honom att, när han går ifrån den festliga tillställningen, söka ställen, der han kan släcka sin lusta, innan han går hem!" Huru mången fattig qvinna har ej fallit offer för den manliga lusta, som på detta sätt blifvit väckt!

Det är i sanning, mine herrar, så förfärliga förhållanden rådande ibland oss på det sedliga området, att man kan känna sig rädlös inför dem. Men något måste göras. Och att något kan göras, det är min öfvertygelse. *Hvad* som kan göras, och huru detta bör göras, det vet jag icke. Utskottet har hemställt om en skrifvelse till Kongl. Maj:t, att han med de hjälpmedel, som stå till hans förfogande, skall vidtaga de åtgärder, som kunna synas honom vara egnade att befordra det stora mål, som alla sedliga personer måste önska. Och jag skall för min enskilda del på det hjertligaste anhålla, att kammaren måtte kraftigt instämma uti utskottets hemställan.

Med herr Waldenström förenade sig herrar *Nordin, Jakob Eriksson* från Stockholm, *Truedsson, Pettersson* i Tjärsta, *Andersson* i Lysvik, *Hammarström, Halvar Eriksson, Svensson* från Karlskrona, *Andersson* i Ölsund, *Bromée, Svenson* i Bossgården, *Larsson* i Mörtlösa, *Wijkander, Eklund* i Högemåla, *Olsson* i Ornakärr, *Olson* i Stensdalen, *Anderson* i Hasselbol, *Nilsson* i Rinkaby, *Göransson, Andersson* i Hamra, *Broström, Sjöberg, Liljeholm, Jönsson* i Mårarp, *Petersson* i Skurö, *Palm, Kunnlin, Hanson* i Berga, *Lundström, Thermænius, Dahlstedt, Norberg, Anderson* i Tenhult, *Lasse Jönsson, Andersson* i Skeenda, *Nilsson* i Skärhus, *Andersson* i Lyckorna, *Romberg, Nilsson* i Vrångebol, *Redelius, Persson* i Vadensjö, *Svensson* i Rydaholm, *Carlsson, Åkesson, Odell, Persson* från Arboga, *Nylander, Folke Andersson, Ollas A. Ericsson* och *Hansson* i Solberga.

Herr Petersson i Österhaninge yttrade: Herr talman, mine herrar! Med anledning af en talares hänsyftning, att denna motion skulle hafva sitt ursprung i öfverklassen och vara rigtad emot underklassen, ber jag få nämna, att den resolution jag uppläst är ett rop från de djupare samhällslagren.

Jag anhåller fortfarande om bifall.

Herr Ekman: Herr talman! Äfven med fara att komma att yttra något, som misshagar, skall jag ändå be att få säga några ord just beträffande herr Bülow's framställning af saken. Det är alldeles bestämdt en uppenbar förvrängning af den sak här framlagts för Riksdagen till dess bepröfvande, som herr Bülow gjort sig skyldig till. Han har — jag kan säga — sökt slå sig till riddare här genom att antaga sig och tala för de fattiga kvinnorna, alldeles precis som om man sökt på något sätt trampa ned dem. Det är icke fråga om något sådant, utan fast hellre: både motionärens syfte och utskottets syfte gå uppenbarligen ut på att upphjelpa de fattiga kvinnorna och lemna dem det skydd emot nesliga ockrare, som de verkligen behöfva. Det är den synpunkten, som måste betonas här. Jag tänker, att vi litet hvar, som känna något till eländet, ha hjerta för de arma kvinnorna; och jag vet, att det finnes många här i staden, som vilja uppoffra både tid, krafter och penningar för att hjälpa dessa elända kvinnor. Då är det icke rätt, att man framställer saken så, att det är meningen att förtrycka dem.

Hvad nu beträffar sjelfva saken, så är det alldeles klart, att sedlig förvillelse upphjelpes bäst genom sedliga medel. Men man kommer uti sådana förhållanden, att det är alldeles nödvändigt, att den borgerliga lagen också kommer till hjälp vid detta arbete. Det borgerliga samhället är skyldigt att lemna sitt bistånd till det sedliga arbetet. Jag vill påpeka, hurusom detta också är utskottets uppfattning, då det säger så här på sid. 5: "Men om än härmed blifvit erinradt, att vissa yttringar af osedlighet icke äro för lagskipningen åtkomliga, samt att andra icke förr, än en bestämd sedlig uppfattning mer allmänt påverkat samhällsederna, kunna med någon verklig framgång af åklagaremagten angripas, finnas dock tydligen ännu andra, hvilka både kunna och böra af lagstiftningen och myndigheterna på det allvarligaste bemötas." Att detta varit den svenska Riksdagens uppfattning förut, det visar just 18 kapitlet strafflagen. Men då undras: kunna icke dessa lagstadganden, som vi redan ha, göra till fyllest? Utskottet svarar derpå, att "lagrummets ordalydelse måste rättas efter de förhållanden, under hvilka de förbjudna näringarna nu mera uppträda; först derigenom torde åklagaremagten känna sig uppfordrad att tillvinna lagbestämmelsen vederbörligt afseende."

Hvad är här nu sålunda hufvudsyftet? Jo, att stödja det sedliga arbetet med lagbestämmelser, som passa för den form, hvarunder "de förbjudna näringarna" för närvarande uppträda. Vi veta, att med 18 kapitlet strafflagen kan åklagaremagten för närvarande icke i de allra gröfsta fall och beträffande den vederstyggligaste näringsgren komma åt vederbörande. Jag tog mig friheten därför förra året att föreslå en förändring i 18 kapitlet strafflagen uti en af dess paragrafer, ehuru mitt förslag då icke vann Riksdagens bifall. Jag är öfvertygad om, att vissa paragrafer måste ändras, om vi skola komma åt sjelfva det, som liksom drifver fram hela detta elände, som förpestar samhället för närvarande. Ty det är icke dessa fattiga kvinnor, som lagen i främsta rummet vill komma åt, utan det är dessa, som upplåta hus

*Om åtgärder
till mot-
verkande af
osedlighet.
(Forts.)*

Om åtgärder
till möt-
verkande af
osedlighet.
(Forts.)

och hålla lokal och hafva sådant till näring. Det är just dessa förläggare af denna usla literatur, dessa förläggare af denna mängd skamliga bilder och taflor, som släppas ut i marknaden. Det är dessa man vill komma åt. Det är hufvudfrågan att komma åt dessa dåliga varelser, som ockra på kvinnorna. Vi borde därför alla känna oss kraftigt uppmanade att medverka till att få till stånd en lagstiftning, som just träffar dessa personer, som söka ockra på denna osedlighet och på dessa fattiga kvinnor. Nu har man framhållit, att aflöningen för kvinnligt arbete är så dålig, så att det är stor fara, att de derigenom kastas ut i detta osedliga lif. Jag tror, att äfven detta är ett missförhållande, som bör rättas. Men det är så långt ifrån, att de kvinnor, som öfverlemna sig åt detta usla lif, få någon bättre ekonomisk ställning, att erfarenheten i de flesta fall visar raka motsatsen. Det är på det sättet, att de, som upplåta hus och hyra ut åt dessa kvinnor, taga en oskäligen hyra och derigenom taga för sig största delen af den inkomst, som kvinnan förvärfvar på detta nesliga sätt. Det har varit kvinnor, som vänt sig till mig för att få någon hjälp o. s. v. Jag har då sökt att taga reda på förhållandena. De hafva omtalat, att de kommit i en sådan ställning, att det är nästan omöjligt att komma ur den, och det just därför, att de blifva i en beständig skuld hos dessa värdar och värdinnor. De kunna få betala ända till 5 à 10 kronor om dagen blott för husrum och så det ena med det andra. Det är icke små kapital, som dessa värdar och värdinnor derigenom förtjena.

Till sist skall jag be att få inlägga en bestämd protest mot herr Bülow's anförande om öfverklassens kvinnor, därför att de nu hafva underskrifvit sedlighetsadresser, liksom om dessa kvinnor skulle haft till mål att nedtrampa de fattiga kvinnorna. Det är icke rätt att framställa saken på det sättet.

Jag anhåller om bifall till utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 6.

Föredrogos, hvar för sig, och biföllos Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtanden:

n:o 23, i anledning af herr *J. A. Johanssons* i Bastholmen motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i lotsförordningen, afseende lotsningen längs bohuslänska kusten; och

n:o 24, i anledning af herr *C. M. Ekströms* motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändring i förordningen angående expeditionslösen, åsyftande rättighet för part att tidigare bekomma expedition.

Jemlikt föreskriften i § 63 mom. 3 riksdagsordningen skulle kammarens beslut i fråga om utskottets i utlåtandet n:o 24 gjorda hemställan genom utdrag af protokollet delgifvas medkammaren.

§ 7.

Föredrogs vidare Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts utlåtande n:o 25, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om mellanfolkligt erkännande åt grundsatsen af enskild egendoms okränkbarhet till sjös under krigstid.

Uti en inom Andra Kammaren väckt och till utskottet hänvisad motiou, n:o 216, hade herr *Henrik Hedlund* jemte femtiofem andra af kammarens ledamöter hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse till Kongl. Maj:t aphålla, det Kongl. Maj:t täcktes när och på sätt sådant lämpligen kunde ske medverka till att bereda mellanfolkligt erkännande åt grundsatsen af enskild egendoms okränkbarhet till sjös under krigstid.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte till någon Andra Kammarens åtgärd föranleda.

Häremot hade reservation anmäls af herrar *Ekman* och *Nilsson* i Råby, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka motionen.

Efter uppläsande af utskottets hemställan anförde:

Herr Hedlund: Jag får bekänna, att jag icke varit i stånd att förstå det första skälet, utskottet anför till stöd för sitt afstyrkande. Det går ut derpå, att ett land i vårt läge öfver hufvud icke kan aktivt framtråda uti en sådan sak som denna, därför att det gäller förfarings-sätt i krigstider, och ett land som vårt vill lefva i fred med hela världen och vara neutralt. Men hvilket land, från det största till det minsta, vill icke eller säger sig icke vilja lefva i fred med hela världen, hvilket land vill icke i det längsta undgå att inblandas i politiska förvecklingar, hvilket land vill icke hafva neutralitet? Det skälet skulle ju innebära, att så snart någon magt, stor eller liten, skulle komma fram med önsknigar till förbättring i den allmänna folkrätten, borde sådant af andra nationer ses med mycket misstänksamma ögon. Man skulle deri se ett tecken till att detta land beredde sig till att deltaga i någon europeisk förveckling. Att rusta sig är ingen utmaning, att verka för humana reformer i folkrätten skulle vara en utmaning. Är det utskottets mening?

Jag vill icke ingå på frågan i sak, så mycket mindre som utskottet gifvit förslaget sitt allra varmaste erkännande — ett så varmt erkännande till och med, att utskottet drager den slutsats, att det är alldeles onödigt att komma fram med en framställning i ämnet. Utskottet finner saken så sjelfklart riktig, att Kongl. Maj:t icke har nödigt att få mottaga uttrycken af svenska Riksdagens anslutning till en sådan grundsats. Jag tror dock icke, att Riksdagen på andra områden resonerar på samma sätt, hvilket skulle innebära, att Riksdagen icke skulle uttala sig vid andra tillfällen, än då Riksdagen icke känner Kongl. Maj:ts mening eller då den vet, att Kongl. Maj:t har en annan uppfattning. Ty då skulle många af denna kammares beslut vara ofattade, för att icke tala om Första Kammarens. Just i dag är ju inkommet ett förslag till uttalande, tillstyrkt af ett tillfälligt utskott i Första Kammaren och öfverensstämmande med hvad Andra Kammaren

Om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om mellanfolkligt erkännande åt grundsatsen af enskild egendoms okränkbarhet till sjös under krigstid.

Om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om mellanfolkligt erkännande af grundsatsen af enskild egendoms okränkbarhet till sjös under krigstid.

(Forts.)

redan beslutit, och med hvad vederbörande statsråd redan uttryckligen godkänt, då saken här var före. Jag menar frågan om latinskrifningen. Det finnes ju icke några andra sätt för att få något i nu ifrågavarande sak åtgjordt än att föra önskemålet på tal och tillika visa, att man ansluter sig till, hyllar och gillar det.

Jag skall be att få något närmare dröja vid den verkliga orsaken, hvarför denna motion kommit fram, hvilken orsak utskottet alldeles förbisett. Vi veta, att frågan om enskild egendoms fullständiga fridlysning till sjös är ganska gammal. Den var på väg att genomföras redan 1856, men det strandade då på Englands motstånd. Den reaktion, som under denna tid framträdde i de europeiska staternas inre politik, har också tagit sig uttryck på den yttre politikens område, så att utvecklingen af folkkräften allt mer och mer afstannat. Men medan den första statsmagten antingen stått stilla eller kastat en och annan längtande blick tillbaka, så har inom den andra statsmagten en märklig rörelse uppstått i motsatt och framåtgående riktning. De fruktansvärda rustningar, hvarmed den väpnade freden nedtrycker vår verldsdel, hafva hos ett allt större antal folkrepresentanter i Europas olika länder uppkallat mäktigare fredssträfvanden, ökat oron för de fruktansvärda kollisioner, hvori den väpnade freden hotar att utnytna, gifvit ökad insigt om det kulturvidriga och humanitetsfiendtliga, som ligger i ett sådant tillstånd i en verld, som dock berömmar sig af att hafva uppnått någon grad af kultur och humanitet. Denna riktning har tagit sig uttryck i de s. k. mellanfolkliga riksdagsmannamötena. År 1888 förelåg i Englands parlament, i Förenta staternas kongress, i Frankrikes lagstiftande församling förslag om skiljedom mellan England och Förenta staterna och mellan Frankrike och Förenta staterna. Då sammanträdde den 31 oktober nämnda år folkombud från England och Frankrike för att genom gemensamma öfverläggningar främja framgången af dessa förslag. Framsynte politiker tillmätte detta mötes förhandlingar den största betydelse. Jag vill anföra ett ord af den gamle Gladstone: "Den 31 oktober 1888 är en märkedag i historien." Mötet slog så bra ut, att man beslöt gå vidare. Om dessa mellanfolkliga riksdagsmannamötena fingo sin födelse 1888, så fingo de sitt dop 1889 vid hundraårsjubileet af den stora franska revolutionen. Då sammanträdde, för första gången, i Paris, under ordförandeskap af den vördade Jules Simon, konseljpresident i franska republiken på 1870-talet, ett möte till hvilket riksdagsmän från världens alla parlament voro inbjudna. Mötet räknade 98 deltagare, af hvilka 42 från utlandet. Nästa möte var i London och räknade 120 deltagare, deraf 40 från utlandet. Derpå följande möte hölls i Rom 1891. Det var det största af alla och räknade 400 deltagare deraf 120 från utlandet. Räknar man derjemte dem, som anmält sig till deltagande, men icke fått tillfälle att infinna sig, blir siffran mycket större. Räknar man ytterligare alla deltagare i de föregående mötena, och slutligen alla dem, som på ett eller annat sätt undertecknat fredsadresser och sålunda visat sig vara inne i denna rörelse, så får man ett antal af icke mindre än 1,500 europeiska och amerikanska riksdagsmän. I Bern sislidiet år var tillslutningen mindre än i Rom, hvilket lätt förklaras

deraf, att Rom "den eviga staden" i och för sig öfvade en starkare dragningskraft. I Bern var det 107 deltagare, deraf 46 från utlandet. På det första mötet i Paris voro 9 riksdagar företrädde, på det andra i London 12 riksdagar, på det tredje i Rom 17 riksdagar — den enda som icke der hade något ombud var den bulgariska — och slutligen i det sista mötet i Bern deltog medlemmar af 13 riksdagar.

Det är lätt att inse betydelsen af denna rörelse. Vid sidan af fredssaken föreligger det existensberättigande för sådana möten, att det bör locka en allt större och större mängd riksdagsmän från olika land att sammanträffa med kolleger i utlandet, knyta personliga bekantskaper, taga kännedom om sedvanor och lagstiftning på främmande håll och derigenom erhålla vidgade vyer till förmån för sin egen verksamhet. Det är ock att förutse, att dessa regelbundet återkommande möten böra medföra en mäktig utveckling af den mellanfolkliga rätten. De personliga bekantskaper och vänskapsförbindelser mellan representeranter från olika land, som der knyts, och den brevvetling, som sedermera kan uppstå mellan dem, allt detta har i och för blifvande farligare tider en betydelse, som ännu omöjligen kan beräknas, men som knappt kan öfverskattas. Slutligen är ock att märka de rika intryck, som alla medföra från dessa möten och som komma det inre lagstiftningsarbetet till godo.

Det kan kanske invändas, att detta går ut på ren kosmopolitism, och att de, som hängifva sig åt dylika sträfvanen, kanhända alltför mycket glömma sitt eget fosterlands intressen. Deremot talar dock den stora varsamheten i afseende å valet af de öfverläggningsämnen, som vid dessa möten gör sig gällande — exempel härpå föreligga — och vidare namnen på de många kända, varma fosterlandsvänner, som i dem deltaga. Jag vill påminna om den nyss nämnde Jules Simon i Frankrike, Sir John Lubbock och biskopen af Durham i England, i Belgien den bekante borgmästaren i Brüssel Buls, i Tyskland vice talmannen i riksdagen Baumbach, i Italien talmannen i deputerade kammaren Biancheri och vice talmannen i senaten markis Alfieri, schweiziske utrikesministern Droz, dansken Fredrik Bajer, i Förenta Staterna senatorn och finansministern Sherman. Efter hand hafva allt mera betydande personer börjat deltaga i mötena, och arbetet har blifvit mera planmessigt, fastare organiseradt.

Vid senaste mötet i Bern blef man ense om det önskemål, att inom de olika riksdagarne borde tre ämnen föras på tal. Det första var om införande af skiljedomsstadgande i alla handels- och sjöfarts-traktater, det andra var frågan om fullständigt genomförande af grundsatsen om enskild egendoms till sjös okränkbarhet under krigstid, det tredje var om ingående af skiljedoms-traktater. Hvad vårt land vidkommer, har i afseende å den första och tredje af dessa frågor besked redan lemnats genom den behandling, som den norska skiljedomsadressen erhöi i ministerielt svenskt-norskt statsråd, och hvarom protokollet offentliggjordes sistlidet år. Införandet af skiljedoms-klausul i handels- och sjöfarts-traktater är der af ministern för utrikes ärenden godkänt. Hvad skiljedoms-stolstraktater angår, så ville han gerna gå in på sådana i fråga om bestämda ändamål, medan han deremot afvisade traktater

Om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om mellanfolkligt erkännande af grundaatsen af enskild egendoms okränkbarhet till sjös under krigstid.
(Forts.)

Om skrifvelse
till Kongl.
Maj:t i fråga
om mellan-
folkligt er-
kännande af
grundsatsen af
enskild egen-
doms okränk-
barhet till sjös
under krigstid.
(Forts.)

rörande skiljedom som allmän regel, men med bestämdt angifna undantag. Så kom det sig att vi, undertecknare af denna motion, stannade vid det mellersta ämnet, tillika det lättaste att genomföra; ty det är, som sagdt, en gammal fråga, som länge stått på dagordningen i den mellanfolkliga rätten, och det sammanhänger så nära med vårt lands närmaste intressen, att någon motsägelse i sak icke kan komma i fråga.

Nu återstår den frågan, huruvida det är riktigt att låta bero vid den tankegång, som tagit sig uttryck i utskottets betänkande. För min del tror jag det icke. Jag tror att särskildt små länder böra med stor glädje helsa de sträfvanden, som framträdt på dessa konferenser, om hvilka jag nyss i korthet talade; ty om något gagnar de små ländernas intressen, så är det en utveckling af dessa sträfvanden. Det är alldeles riktigt, att ett litet land i sin utrikespolitik bör framgå med stor varsamhet och försigtighet; men detta är ett område, der man verkligen kan drifva så att säga en kraftig utrikespolitik och drifva den med heder, utan fara och enbart till gagn för sig sjelf. Ett litet land har blott gagn och endast ära af att låta sitt lifliga intresse framträda i en kraftig tillslutning, så snart det ser försök att häda rättens och humanitetens grundsatser i mellanfolkliga förhållanden, och att då söka efter bästa förmåga understödja dem. Den skygghet att öfver hufvud framträda i utrikespolitiken, hvilken är förklarlig under vissa förhållanden, den är sannerligen icke på sin plats på det område, inom hvilket denna motion rör sig. Det är ock denna utrikespolitik, som öfverensstämmer med denna kammares ståndpunkt och som den alltid med förkärlek omfattat. Jag skulle därför önska, att denna kammare åtminstone såsom en meningsyttring ville instämma i motionen och derigenom gifva till känna, att den för sin del är med om den rörelse, hvari motionen har sitt upphof. Detta skulle bland de många inom andra representationer, som omfatta samma tankegång, väcka tillfredsställelse och glädje, på samma gång som vi enligt min tro skulle härigenom göra vårt eget land en god tjänst.

Herr talman, jag skall på dessa grunder yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Häruti instämde herrar *Anderson* i Hasselbol, *Nilsson* i Vrångebol, *Olson* i Stensdalen och *Gustaf Ericsson* från Stockholm.

Herr Falk yttrade: Herr talman! Derom lär väl icke vara något tvifvel, att svenska folket ingenting högre önskar än att få lefva i fred med hela världen. För min personliga del är jag minst lika mycket som den siste talaren genomträngd af den tanken, att fred, så långt som den ibland nationerna kan åstadkommas, och i främsta rummet fred för oss är det lyckligaste. Således är det i principiellt hänseende intet som skiljer mig och den siste ärade talaren åt, men då han slutade sitt anförande med att han vore öfvertygad om att vi skulle göra den svenska nationen en tjänst genom att bifalla motionen, så vågar jag påstå, att han tog fel. Förslaget i fråga kan räknas till dem, som äro byggda på känslor och icke på realitetens grund, och det har ingen utsigt att under någons af de här i afton närvarande lifstid

kunna realiseras. Så länge det bland Europas stormagter fins en nation, som på intet annat sätt än till sjös kan skada sin fiende, lär det icke kunna tänkas, att denna nation skall biträda ett förslag sådant som det motionären åsyftat. Jag har härmed icke sagt, att man icke skulle hafva både rätt och till och med pligt att sträfvä för realiserandet af goda och sanna idéer, äfven om de icke kunna leda till några praktiska resultat under ens egen lifstid.

Jag vill deremot på det bestämdaste påstå, att det icke tillhör en nation sådan som vår, som vid alla tillfällen, då det behöfts, lagt i dagen sin fredskärlek, att gå i spetsen. Att således gå in med en anhållan till Kongl. Maj:t, att hans regering skulle hos stormagterna göra en framställning i det syfte, motionen afser, finner jag i högsta mätto oklokt, och på de af utskottet anförda skäl jemte dem, som af Första Kammarens utskott blifvit framlagda, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Aulin: Då beslutet fattades att framlägga den motion, som nu behandlas, deltog jag i beslutet, men jag var af sjukdom hindrad att underteckna motionen.

På de skäl, som i motionen angifvas, skall jag be att få förena mig med herr Hedlund i hans yrkande om afslag å utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr Ekman: Såsom reservant skall jag be att få yttra några ord beträffande den föreliggande frågan.

Det kan ju icke nu här vara fråga om något annat än att få en opinionsyttring till stånd, då motionen är afslagen af Första Kammaren och således förfallen för denna riksdag. Men det skulle enligt min tanke icke vara af liten betydelse, att motionen erhöles stöd af Andra Kammaren. Vi hafva nu kommit derhän, att vi äfven här i svenska Riksdagen kunnat bilda en parlamentarisk fredskomité. Det är först förra året en sådan kommit till stånd. Vi veta och hafva ytterligare hört af den förste talaren, herr Hedlund, att i de fleste europeiska länder sådana föreningar redan förut hafva kommit till stånd. Det är sålunda en glädjande företeelse att äfven här kunnat åstadkommas en sådan. Nu har denna vår parlamentariska fredskomité framlagt ifrågavarande motion, som väl kan sägas vara den billigaste, som man gerna kan framlägga, och har framkommit med en kläm, som är så human som möjligt. Man begär nemligen, "att Kongl. Maj:t täcktes, när och på sätt sådant lämpligen kunde ske, medverka till att bereda mellanfolkligt erkännande åt grundsatsen af enskild egendoms okränkbarhet till sjös under krigstid". — Nu har visserligen utskottet betygat motionen sin aktning, men såsom herr Falk nyss sade, anser utskottet förslaget bygd på känslor och icke på realiteter och anser, att man icke har något hopp om framgång derför i vår lifstid, då England bestämdt kommer att ställa sig emot hvarje förslag i den riktningen. Ja, men det är dock på det sättet utvecklingen föres fram i många saker. Hvad som till exempel för 20 å 30 år sedan ansågs alldeles omöjligt, har den dag som i dag är kunnat genomföras. Det är många

Om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om mellanfolkligt erkännande åt grundsatsen af enskild egendoms okränkbarhet till sjös under krigstid.
(Forts.)

*Om skrifvelse
till Kongl.
Maj:t i fråga
om mellan-
folkligt er-
kännande åt
grundsatsen af
enskild egen-
doms okränk-
barhet till sjös
under krigstid.
(Forts.)*

sådana humanistiska sträfvanden, hvilka för en längre tid sedan alls icke hade utsigt för sig, men nu äro de genomförda. Och på hvad sätt hafva de blifvit genomförda? Jo just derigenom, att jordmånen blifvit så småningom bearbetad och andra tänkesätt trädt i de förras ställe. Om man t. ex. skulle för 30, 40 eller 50 år sedan talat om fredskongresser, så skulle man på den tiden ansett det nästan vara fullständig galenskap, och om man för 10, 15 eller 20 år sedan talat om parlamentariska möten, skulle man ha ansett det för en omöjlighet. Men det är dock ett faktum, att vi nu kommit derhän, och ett faktum, att betydande, framstående statsmän i Europa hafva tagit saken om hand. Allt detta synes mig borga för att det är en god sak, och om det är en god och rättfärdig sak, som vi kämpa för, så skall den också vinna framgång. Äfven om vi icke få upplefva lysande resultat deraf under vår lifstid, tror jag dock, att det är en god lifsgerning, om vi arbeta i det syftet, och jag är viss, att fredens sak är en sådan rättfärdig sak, som skall vinna framgång allt mer och mer.

Nu säger utskottet i sitt betänkande här, att Andra Kammarens uttalande skall utan tvifvel "komma att gå i en för den framställda humanitära grundsatsen lika välvillig rigtning, som förhållandet varit vid behandlingen inom Första Kammaren af den derstädes i ämnet väckta motionen". Men huru kan man tala om att gå i en välvillig rigtning, om först och främst utskottet afstyrker motionen och sedan kammaren afslår den? Jag undrar, om Kongl. Maj:t, derest han tager kännedom om detta utskottets betänkande, verkligen skall få det intryck, att denna motion med välvilja omfattas af Andra Kammaren. Om motionen omfattas med välvilja, hvarför då icke gifva sitt votum för denna sak? Då blir det ett bestämdt uttalande, som Kongl. Maj:t kan förstå.

Vidare har utskottet här sagt en sak, som jag icke tror är fullt riktigt; det säger nemligen: "men en skrifvelse till Kongl. Maj:t, åsyftande allenast en upplysning derom, att, derest ett flertal af magterna vore sinnade att ingå en öfverenskommelse angående erkännande åt grundsatsen om enskild egendoms okränkbarhet till sjös under krigstid, den svenska Riksdagen ansåge en sådan öfverenskommelse böra af Sverige biträdas o. s. v.". Ätminstone står det icke mig veterligen, hvarken i motionen eller i den kläm, som motionen har, att man skulle vänta, till dess att de flesta magterna vore sinnade att ingå derpå och att först då Kongl. Maj:ts regering skulle säga sitt ja dertill. Nej, det är enligt min tanke ett helt annat syfte, som motionen har, och det är att man möjligen kunde förmå vår regering att t. ex. tillsammans med andra smärre magters regeringar påverka de större magterna i denna rigtningen, ty skola vi vänta till dess stormagterna förklara: nu äro vi sinnade att understödja denna sak, då tror jag vi få vänta länge. Men historien visar alldeles bestämdt, att små stater kunnat uträtta icke så litet gent emot de mäktige, då de verkligen hållit tillsammans och handlat i förening. Jag tänker t. ex. på det Schweiziska förbundet, som nu består af tjugutvå stater. Huru ringa var det icke, då det började på tolfhundralet och uppträdde mot de herskande herrarne, som förtryckte dem på allt sätt. De slöto sig

tillsammans först två, det ökades till fem och till sju, och så gick det ett och ett halft århundrade under fortsatt sammanslutning, till dess det Schweiziska förbundet slutligen stod der helgjutet. Det var ett ringa ursprung, och på samma sätt är det med denna sak. Jag tror därför, att vi utan fara kunna afgifva en sådan opinionsyttring, och jag anser det vara godt och klokt, om Andra Kammaren biträdde denna sak för att stödja vår regering, om nemligen denna ville slå in på en sådan sträfvan, naturligtvis i samband med öfriga stater, som kunde vara intresserade deraf. Det vore alls icke olämpligt, om vår konung, som står i det förhållande han gör till en mängd af de europeiska magterna, toge initiativet för ett fredsarbete i den rigtning motionen angifver. Ett bifall till motionen skulle utan tvifvel för regeringen blifva af rätt stor betydelse, och det är därför, herr talman, jag yrkar bifall till densamma.

Om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om mellanfolkligt erkännande åt grundsatsen af enskild egenoms okränkbarhet till sjös under krigstid.
(Forts.)

Herr Skytte: Utskottet har utgått derifrån, att motionären åsyftat, *antingen* att, genom Riksdagens påtryckning, regeringen skulle förmås att taga initiativ i den väckta frågan och således hos andra magter göra framställning om sammanträdande af en mellanfolklig konferens för frågans behandling, *eller ock* att afsigten allenast vore den att gifva Kongl. Maj:t kännedom om Riksdagens uppfattning, på det att, derest en konferens på annan magts initiativ komme till stånd, Kongl. Maj:t skulle veta, det Riksdagens önskan vore, att Sverige ville biträda ett beslut i den rigtning motionen angifver.

Hvad då beträffar den första förutsättningen, så har utskottet icke kunnat vara med om att uppfordra Kongl. Maj:t att *inleda* underhandlingar i ämnet, då sådant syntes utskottet icke väl stå tillsammans med Sveriges magtställning. Skulle underhandlingarna leda till önskad påföljd, så torde, har utskottet föreställt sig, erfordras, att den magt, som inbjöde dertill, sjelf hade något att betyda i ett sjökrig; således sjelf kunde stödja sig på en stark örlogsflotta. Att detta *icke* är förhållandet med Sverige är väl bekant. Med Sveriges önskan att förblifva neutralt torde det också häst öfverensstämma, att vi icke söka *gå i spetsen* i denna fråga, men deremot äro beredda att sluta oss till och understödja hvad genom *annan* magts initiativ kan till frågans främjande uträttas.

Skulle återigen afsigten med motionens framläggande just gå ut härpå, så att meningen alltså endast vore, att Kongl. Maj:t måtte få kännedom om Riksdagens ställning till frågan, så har det synts utskottet, som skulle det icke vara behöfligt, att Riksdagen uttalade detta genom en till Konungen aflåten skrifvelse. Svenska Riksdagens nitälskan för främjande af tidens fredsvänliga sträfvauden trodde utskottet icke skulle behöfva framhållas genom en sådan skrifvelse; och det har också synts utskottet, som skulle Riksdagen kunna vara förvissad om att Kongl. Maj:t, utan skrifvelse, kommer att intaga den ställning till möjligen förekommande internationella förhandlingar i denna fråga, som af Riksdagen önskas; en önskan som dessutom, om något särskildt uttryck därför skulle erfordras, torde med tillräcklig tydlighet komma att framgå af diskussionen vid frågans behandling i kamrarna.

Om skrifvelse till Kongl. Maj:t i fråga om mellanfolkligt erkännande åt grundsatsen af enskild egenoms okränkbarhet till sjös under krigstid (Forts.)

Af dessa grunder har utskottet, på samma gång det uttalat sin lifliga tillslutning till den af motionärerna framhållna grundsatsen om privat egendoms okränkbarhet under sjökrig, icke ansett sig böra tillstyrka aflåtande af den ifrågakända skrifvelsen.

På nu anförda skäl och under åberopande af hvad utskottet i öfrigt anført, anhåller jag få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Hahn: Herr Falk förklarade, att denna motion vore byggd på känslor. Ja, det är icke nog med det, den är byggd på rent mänskliga känslor och därför skall jag be ött af hela mitt hjerta få instämna med herr Hedlund.

Herr Gumælius: Då jag deltog med många andra i denna kammare och några ledamöter från Första Kammaren i en öfverläggning, dervid behandlades frågan, om motion i detta syfte borde väckas i Riksdagens båda kamrar eller icke, så får jag säga att jag var något tveksam i saken af skäl, som jag nu icke närmare skall utveckla, men jag ansåg det nyttigt och behöfligt, att lemna Riksdagens båda kamrar tillfälle att otvetydigt uttala — så mycket man kan göra det vid ett så oskyldigt förslags behandling som det föreliggande — huru vida det finnes någon resonans i kamrarnes för fredsvänliga tänkesätt, för de internationelt parlamentariska konferensernas åsigtter och uttalanden. Jag var nog djerf att uttala den meningen, att jemväl den Första Kammaren, så litet fredsvänlig den på det stora hela torde vara, dock skulle begagna tillfället att uttala sig i motionens syfte. Det har den icke gjort. Jag vill blott hoppas, att Andra Kammaren icke följer dess exempel. Jag skulle finna det beklagligt, särskildt med hänsyn dertill, att Sverige står redan förut temligen mycket tillbaka i den internationelt parlamentariska koncerten i denna fråga.

Vid flera af de interparlamentariska fredskonferenserna har Sverige icke ens varit representeradt, då deremot vårt broderland Norge intagit en helt annan ställning. Norska Stortinget har 3 år å rad af statsmedel anvisat anslag åt stortingsmän, som blifvit utsedde att representera Norge vid fredskonferenserna. Utan tvifvel kommer också norska Stortinget — om det icke redan gjort det — att bevilja ett ifrågasatt anslag af norska statsmedel för att derigenom kunna göra mera storartad den interparlamentariska fredskonferens, som i år skall sammanträda i Kristiania. Det är beklagligt, att fredsvännerna från de nordiska länderna icke kunnat tänka sig, att en fredskonferens skulle kunna förläggas till någon annan nordisk stad än Kristiania. Men till Köpenhamn kunde den icke förläggas, emedan förhållandena der icke äro sådana; och hvad Sverige och Stockholm beträffar, så torde stämningen åtminstone inom den ena af Riksdagens kamrar icke vara sådan, att Riksdagen lämpligen skulle kunna mottaga för en fredskonferens specielt utnämnde representanter från andra länders riksdagar. Jag skulle för min del gerna varit med om att i Riksdagen väcka förslag om anslag åt sådana personer, som blefve utsedde att såsom representanter bevista fredskonferenserna, om jag trodde, att ett sådant förslag skulle kunna gå igenom, men jag är alldeles öfver-

tygad om, att ett sådant förslag icke skulle hafva de ringaste utsigter. Då nu deremot föreligger ett så oskyldigt förslag som det förevarande, ett förslag, som måste vara till fördel för vårt land, om det bär de frukter som åsyftas, så får jag verkligen säga, att jag tycker, att ett sådant förslag icke gerna bör utan vidare förkastas.

För öfrigt tror jag att, om en skrifvelse till Kongl. Maj:t i det förevarande ämnet skulle vara *obehaglig* för den svenske utrikesministern såsom sådan, torde den väl å andra sidan vara *behaglig* för honom som norsk utrikesminister. Såsom norsk utrikesminister torde han väl hafva anledning att vara mera fredsvänlig än de svenske utrikesministrarne under olika personuppsättningar en och annan gång visat sig vara. Derför måste det väl också för utrikesministern såsom norsk utrikesminister vara behagligt, att i åtminstone den ena af svenska Riksdagens kamrar hafva ett stöd för sin mening.

Herr talman! Jag skall tillåta mig att hemställa om bifall till den förevarande motionen.

Härmed förklarades öfverläggningen slutad. Enligt de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på afslag derå och bifall i stället till den i ämnet väckta motionen. Herr talmannen fann den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad, men som votering begärdes, skedde nu uppsättning, justering och anslag af en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller Andra Kammarens fjerde tillfälliga utskotts hemställan i utlåtandet n:o 25, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren afslagit nämnda hemställan och bifallit den af herr Hedlund m. fl. i ämnet väckta motion.

Voteringen visade 106 ja mot 85 nej; i följd hvaraf utskottets hemställan af kammaren bifallits.

§ 8.

Härefter företogs till behandling konstitutionsutskottets utlåtande n:o 26, i anledning af väckta motioner, åsyftande ändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kammaren.

Till konstitutionsutskottets behandling hade öfverlemnats följande inom kamrarne väckta motioner, åsyftande förändrade bestämmelser i fråga om vilkoren för rätt att välja riksdagsmän i Andra Kammaren, nemligen, inom Första Kammaren, n:o 2 af herr *Gottfrid Billing* samt,

*Angående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.*

Angående
ändrade be-
stämnelser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)

inom Andra Kammaren, n:o 1 af herr *Nils Nilsson* i Skärhus, i hvilken motions syfte herr *Elis Nilson* och herr *Anders Olsson* i Ornakärr instämt, n:o 45 af herr *P. G. Petersson* i Brystorp, i hvilken motions syfte sexton andra af kammarens ledamöter instämt, n:is 77 och 223 af herr *J. M. Ekströmer*, n:o 86 af herr *J. A. Johansson* i Strömsberg, n:o 204 af herr *J. Mankell*, i hvilken motions syfte tjugusex andra af kammarens ledamöter instämt, samt n:o 206 af herr *P. A. Romberg*.

I dessa motioner hemställdes:

af herr *Billing*:

“att Riksdagen må ingå med underdånig anhållan derom, att Kongl. Maj:t täcktes låta verkställa en, så vidt möjligt är, fullständig utredning af frågan om behovet af utsträckt valrätt till Riksdagens Andra Kammare och om de garantier, under hvilka en sådan rösträttsutsträckning borde medgifvas, vare sig att dessa garantier skulle sökas i väl afvägda klass- eller proportionsval eller på annan väg, som utredningen kunde anvisa, samt till Riksdagen aflåta de förslag, som Kongl. Maj:t i följd af den verkställda utredningen må anse vara af behovet påkallade“;

af herr *Nils Nilsson*:

“att Riksdagen täcktes besluta, att 14 § riksdagsordningen må erhålla följande förändrade lydelse:

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst femhundra kronor, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande tretusen kronor, eller ock erlägger till staten bevillning för en till minst femhundra kronor uppskattad årlig inkomst“;

af herr *Petersson*:

“att Riksdagen måtte besluta om följande förändring af 14 § riksdagsordningen:

Valrätt tillkommer, inom den kommun der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst 500 kronor, eller eger på annans mark belägen byggnad till nämnda taxeringsvärde, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar eller under minst fem år före valet arrenderat och fortfarande arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande 3,000 kronor, eller ock till staten erlägger bevillning för en till minst 500 kronor uppskattad inkomst“;

af herr *Ekströmer*:

i motionen n:o 77:

“att Riksdagen behagar besluta följande ändrade lydelse af §§ 14 och 19 riksdagsordningen, nemligen:

§ 14.

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens angelägenheter röstberättigad man, hvilken uppnått tjugufem års ålder, och hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst ett tusen kronor, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande sex tusen kronor, eller ock erligger till staten bevilling för inkomst.

*Angående
ändrade be-
stämnelser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

§ 19.

Till ledamöter i Andra Kammaren kunna endast väljas män, som enligt § 14 ega valrätt inom den kommun eller någon af de kommuner, för hvilka de väljas“.

och i motionen n:o 223:

“att, för den händelse Riksdagen skulle besluta aflåtandet af en skrifvelse till Kongl. Maj:t i syfte att få nuvarande valrätt till dess Andra Kammare utvidgad, denna skrifvelse äfven måtte omfatta framställning om att Kongl. Maj:t täcktes taga i öfvervägande, huruvida och i hvad mån åldersgränsen för utföfvande af denna rätt bör höjas och likställighet mellan stad och landsbygd med afseende på antalet riksdagsmän, efter folkmängd räknadt, i nämnda kammare införas“.

af herr *Johansson:*

“att Riksdagen måtte i skrifvelse till Kongl. Maj:t anhålla, att Kongl. Maj:t ville, efter föregående utredning, inför densamma framlägga förslag till ändrad lydelse af 14 § riksdagsordningen, i syfte att bereda valrätt till Andra Kammaren åt s. k. lägenhetsinnehafvare, så snart deras innehafvande lägenhet uppgår till ett taxeringsvärde af minst 1,000 kronor“.

af herr *Mankell:*

“att Riksdagen för sin del måtte antaga till hvilande för grundlagsenlig behandling nedan framställda förslag till ändring i §§ 14 och 17 i riksdagsordningen.

§ 14.

(Nuvarande lydelse:)

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett

(Föreslagen lydelse:)

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, hvarje svensk medborgare, som uppfyller de i § 26 stadgade vilkor för valbarhet, från och med början af kalenderåret efter det han fyllt tjuuguett år.

Angående
ändrade be-
stämmeiser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)

(Nuvarande lydelse:)

(Föreslagen lydelse:)

taxeringsvärde af minst ett tusen riksdaler eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde, ej understigande sex tusen riksdaler, eller ock erlägger till staten bevilning för en till minst åtta hundra riksdaler uppskattad årlig inkomst.

§ 17 mom. 2.

Vid dessa val skola till efterrättelse tjena de för kommunerna gällande röstlängder, som böra innehålla anteckning om dem, hvilka enligt § 14 valrätt tillkommer.

Vid dessa val skola till efterrättelse tjena de röstlängder öfver valberättigade vid riksdagsmannaval till Andra Kammaren, som af kommunalnämnder eller magistrater böra upprättas;"

samt af herr *Romberg*:

"att Riksdagen måtte till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af 14 § i riksdagsordningen:

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, hvarje man, som till staten erlägger bevilning, vare sig för fast egendom eller för inkomst, och som derjemte uppfyller de i § 26 för valbarhet stadgade vilkor.

I föreliggande utlåtande hemstälde emellertid utskottet, att motionerna icke måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Häremot hade reservationer anmälts:

af herr *Billing*;

samt af herrar *Ljungman*, *Bengtsson*, *Boström*, *Dahn*, *Johnson* i Bollnäs, *Vahlin*, *Wikstén*, *Elowson*, *Gyllensvärd* och *Hedin*, som ansett, att utskottet med anledning af motionerna bort tillstyrka Riksdagen att till hvilande för vidare grundlagsenlig behandling antaga följande förslag till ändrad lydelse af § 14 riksdagsordningen:

§ 14.

Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man, hvilken antingen eger eller med stadgad åborätt innehafver fast egendom på landet eller i stad till ett taxeringsvärde af minst *femhundra* riksdaler, eller eger på *annans* mark belägen byggnad till nämnda *taxeringsvärde*, eller för lifstid eller för minst fem år arrenderar eller under *minst fem* år näst före valet arrenderat och fortfarande arrenderar jordbruksfastighet till taxeringsvärde ej understigande *tre* tusen riksdaler, eller ock erlägger till staten bevilning för en till minst *femhundra* riksdaler uppskattad årlig inkomst.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, anförde:

Herr Mankell: Herr talman, mine herrar! Så mycket har på senare tider blifvit ordadt i rösträttfrågan, att föga eller intet mera torde vara att tillägga. Skälen för de olika gradationerna af rösträtten hafva blifvit framställda, granskade och afvägda. De flesta inom kammaren torde också i denna fråga hafva fattat sin bestämda åsigt, hvilken icke genom något slags anförande lärer kunna rubbas. I följd deraf torde ej heller någon kritik af konstitutionsutskottets betänkande vara behöflig. Första Kammarens män hafva hakat sig fast vid hans excellens statsministerns förklaring öfver regeringens ställning till frågan och i densamma funnit en välkommen anledning, att så länge som möjligt uppskjuta dess lösning. Andra Kammarens män hafva deremot förenat sig om 500-kronors-strecket, och i den riktningen lär väl också denna kammares beslut komma att gå.

Att jag för min del icke kan biträda denna åsigt, utan anser den allmänna rösträttens snara införande såsom påkallad af såväl politisk rättvisa, som ännu mera af politisk klokhet, torde framgå af mina vid de fyra sista riksdagarne väckta motioner i rösträttsfrågan, till hvilka jag får hänvisa.

Vid sådant förhållande vill jag inskränka mig till att endast yttra några ord om en företeelse, som för tillfället kan auses hafva en viss aktualitet. Jag menar den röstöfvervigt, som socialisterna visade sig innehafva i Stockholm vid senaste folkriksdagsvalet, hvilket var baserat på den allmänna rösträttens grund. Man har af denna öfvervigt, hvilken dock icke är större än 11,500 röster mot 9,000, på visst håll velat slå mynt till förmån för den åsigten, att socialisterna, om den allmänna rösträtten infördes, skulle vid riksdagsmannaval inom hufvudstaden få röstöfvervigt, och af denna anledning motsatt sig reformen. Ingenting torde dock vara origtigare, än att draga en sådan slutsats. För hvar och en, som känner till de omständigheter, hvilka gjorde sig gällande vid folkriksdagsvalet i Stockholm, bör det vara klart, att de exceptionella förhållanden, som då invercade, näppeligen mera torde antagas komma att inträffa. Det stora flertalet af valmännen på den allmänna rösträttens grund underlät nemligen då att rösta, af flera orsaker, som jag icke vill här i detalj skildra. Om under normala förhållanden ett nytt val på den allmänna rösträttens grund skulle ega rum, torde intet tvifvel förefinnas om, att ej socialisterna skulle komma i en mycket ringa minoritet.

Men äfven om de i de stora städerna verkligen skulle få någon öfvervigt, torde sådant lika litet betyda inom den svenska riksdagen, som det visade sig betyda inom folkriksdagen och har visat sig betyda inom alla öfriga länders riksdagar, der den allmänna rösträtten i mer eller mindre grad gjorts gällande, emedan derstädes socialisterna endast utgöra en försvinnande minoritet. Ty den allmänna rösträtten vore den största fienden till alla ytterlighetspartier, både å högra och venstra sidan.

I öfrigt är ingalunda gifvet, att socialisternas inkommande i riksdagen skulle lända till förmån för de samhällsreformerande intressena,

*Angående
ändrade be-
svimmelser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Angående
ändrade be-
stämnelser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)

utan snarare motsatsen. Socialistpressen — i hufvudstaden åtminstone — har på de senaste åren rigtat de bätskaste och bittraste anfall, man gerna kan tänka sig, mot det frisinnade partiet inom riksdagen och särskildt mot den s. k. radikala stockholmsbänken. Samma företeelser upprepades vid valmötena före folkriksdagen. Socialisterna visade sig här såsom de yppersta bundsförvandter till reaktionen och finga därför också ganska riktigt af högertidningarne inhösta mycket beröm. Sannolikt komme de äfven att inom riksdagen intaga samma ställning. Deras inträde i densamma borde således åtminstone icke från högerhället kunna anföras såsom ett skäl mot den allmänna rösträttens införande.

Lika väl, som jag, torde ni, mine herrar, känna rösträttsfrågans nuvarande ställning. De verkliga sakskälen mot den allmänna rösträtten anser jag, för min del åtminstone, numera vara bemötta och vederlagda. Rösträttsfrågan har allt mer och mer iklädt sig den enkla gestalten af en ren magtfråga. De valkorporationer, som tillsätta Riksdagens kamrar, vilja icke dela magten med sig eller åtminstone endast i så ringa mån, att dermed ingenting vinnes. Å andra sidan bör det vara klart, såväl genom folkomröstningen till folkriksdagen, som valen till densamma och genom de beslut, som der fattades, att den från valrätt utestängda millionen icke vidare kommer att nöja sig med något slags "streck", af hvad beskaffenhet det vara må. Den skall visserligen mottaga detsamma, men icke derigenom finna sig det ringaste förhindrad att omedelbart fortsätta med den kraftigaste och ihärdigaste agitation för vinnande af det enda slutmål densamma kan gilla — den allmänna rösträtten. Jag vill hoppas, att i det hänseendet, efter hvad som under det senaste året tilldragit sig, icke vidare någon illusion bör kunna vara möjlig.

Lika väl, som jag, bören ni, mine herrar, kunna bedöma följderna af, att det motstånd allt för mycket förlänges, som hittills egt rum i afseende på allmänna rösträttens införande. Förhållandena i Belgien utgöra i det hänseendet en allvarlig varning. Må ni därför, med afseende derå och med afvägande af för handen varande omständigheter nu fatta edert beslut. För min del anser jag mig handla i fosterlandets sanna intresse, då jag, herr talman, yrkar bifall till min motion om allmän rösträtts införande.

Herrar friherre *Nordenskiöld* och *Persson* i Vadensjö instämde häruti.

Herr *Romberg*: Det är icke tacksamt att försöka hejla konstitutionsutskottet att förbättra grundlagarne.

Man är *viss* om, att den enklaste rättvisa ovilkorligen kräver de ändringar i grundlagen, som man tänker påyrka, och så anstränger man sitt geni och lägger fram sådana motiv för sitt yrkande, att man nästan tycker, att man skulle kunna spränga berg med dem, och så lemnar man fram sin motion i den stolta öfvertygelsen, att man framalstrat ett opus så styft, att det åtminstone borde kunna få gälla som ett specimen för en suppleantplats i Riksdagens finaste utskott. I 3 hela månader går man sedan och njuter i tanken på, huru ut-

skottet denna gång skall kunna klara sig gent emot alla de kraftiga skäl, som man dragit fram. Så får man ändtligen sitt besked. Huru det ser ut, det kunna herrarne se här. Herrarne se också, på hvad sätt utskottet redt sig med de i motionerna framlagda motiven. Sättet är icke illa funnet. *Man låter helt enkelt bli att tala om dem.* Ja, af betänkanDET framgår icke ens, huruvida utskottet verkligen läst igenom motiveringen. Kanske tycker utskottet per princip icke om, att man motiverar sina åsigtter. Jag medgifver, att motiveringar stundom kunna vara både till besvär och förargelse, framför allt för konstitutionsutskottet, i fall det satt sig före att, så vidt på detsamma ankommer, allt fortfarande söka bibehålla allt vid det gamla, äfven sedan grundlagarne i så viktiga stycken, som här äro i fråga, förlorat sitt rotfäste så väl hos folkopinionen i landet som i det allmänna rättsmedvetandet.

Allt nog, utskottet hemlighåller på det omsorgsfullaste, huru vida enligt dess mening något värde och i så fall hvilket bort tillmätas de skäl, som af motionärerna auförts för de af dem påyrkade grundlagsändringarne. Hade regeringen möjligen väntat att af 1893 års konstitutionsutskott erhålla någon orienterande överblick öfver de önskingar, som genom folkets representanter blifvit framställda i afseende på den politiska rösträtten likasom öfver alla de förhållanden, som af dem härvid ansetts böra tagas i betraktande, så har hon blifvit grundligt sviken, och samma är förhållandet med Riksdagen, som har sig förelagdt att med ledning af det nu föreliggande betänkanDET fatta sitt beslut i frågan.

Utskottet resolverar endast kort och godt, med hänvisning till ett af hans excellens statsministern den 22 mars i denna kammare afgifvet uttalande, att, enär, "derest af de undersökningar, som på regeringens föranstaltande lära komma att verkställas, skulle framgå, att förändring af gällande bestämmelser om villkoren för rätt att välja ledamöter af Andra Kammaren kan och bör ega rum, framställning derom från regeringen torde vara att inom en nära liggande tid förvänta" så anser utskottet de i ämnet väckta motionerna icke böra till någon Riksdagens åtgärd föranleda. Då man läser detta, nödgas man tro, att utskottet tror, att från regeringens sida verkligen ett löfte blifvit till Riksdagen afgifvet, att en kongl. proposition i ärendet skall, när man inom kort blifver färdig med den nödiga utredningen komma att till Riksdagen aflåtas. Så är emellertid ingalunda förhållandet. Hans excellens herr statsministern lofvade *ingenting annat än, att statsrådet kommer att "fortfarande egna den viktiga frågan all uppmärksamhet."* Detta var allt hvad som lofvades. — Är det månne på detta yttrande, som konstitutionsutskottet grundat sin till Riksdagen afgifna försäkran, att "framställning från regeringen torde vara att inom en nära liggande tid förvänta", eller har utskottet mottagit något särskildt meddelande från regeringen? Jag vet det icke.

Då utskottet emellertid sålunda äfven förteगत de skäl, på hvilka jag stödt den af mig i motionen n:o 206 gjorda hemställan, att åt 14:e paragrafen i riksdagsordningen måtte gifvas följande förändrade lydelse: "Valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är,

*Angående
ändrade be-
stämnelser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Angående
ändrade be-
stämmeiser i
fråga om vil-
koren för rät-
t att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts).

hvarje man, som till staten erlärger bevillning, vare sig för fast egen-
dom eller för inkomst, och som derjemte uppfyller de i § 26 för
valbarhet stadgade vilkor“, så skall jag bedja att i största korthet
få erinra om dessa skäl.

För det första vill jag då påstå, att, om man verkligen anser
rättvisan kräfva, att valrätten till Andra Kammaren utsträcker, så bör
man äfven vara ense derom, att beslutet om denna utsträckning af
rösträtten bör fattas *nu*, vid denna riksdag. Vid nästa års lagtima
riksmöte har nemligen Riksdagen att för sin del slutgiltigt bestämma,
i hvilken proportion städer och landsbygd skola för en längre framtid
i denna kammare vara representerade. Nu *kan* emellertid tydligen en
utsträckning af den politiska rösträtten, *hvar* denna utsträckning än
kommer att stanna, omöjligen undgå att vålla väsentliga rubbningar i
afseende på proportionen mellan antalet röstberättigade på landet och
i städerna. Det vore fördenskull i högsta grad oklokt att *först* fastslå
den proportion, i hvilken antalet representanter för städer och lands-
bygd skola stå till hvarandra, och sedan bestämma, *huru många* och
hvilka, som skola hafva rösträtt. Det skulle ju nemligen kunna hända,
att rösträtten kommer att utsträckas *så långt*, att intresseförhållan-
dena hos valmännen derigenom blifva så omgestaltade, att man finner,
att den nu bestående olikheten emellan städernas och landsbygdens
representationsrätt ej blott behöfver modifieras, utan till och med *bör
helt och hållet upphävas*. Skall man verkligen kunna bedöma innebörden
af den grundlagsändring i afseende på städernas och landsbygdens
representationsrätt, hvarom man här till nästa år har att besluta, så
synes det mig, som vore det *nödvändigt* att dessförinnan laga, att man
har frågan om den politiska rösträttens utsträckning afgjord och klar,
men i så fall måste det första beslutet i denna fråga fattas *nu*.

Hvad vidare beträffar frågan, *huru långt* rösträtten till Andra
Kammaren *rättvisligen* bör utsträckas, så har jag, alldenstund jag
hyllar grundsatsen *“inga rättigheter utan motsvarande skyldigheter,
men också inga skyldigheter utan motsvarande rättigheter“*, hvarken
kunnat sluta mig till dem, som yrka på dylik rösträtt för *alla* myn-
dige och välfredjade män, utan afseende på om desse erlägga någon
skatt till staten eller icke, *eller till dem*, som visserligen påyrka
en afsevärd sänkning af den politiska valcensus (ja, för dem, som be-
skattas för inkomst till och med i sjelfva verket borttagande af hvarje
“streck“). men som deremot fortfarande vilja från rösträtt utestänga
våra mindre fastighetsegare och mindre lägenhetsinnehafvare äfvensom
en del torpare, oaktadt staten af dessa personer utkräver bevillning.
Jag anser det nemligen *lika orättvist* att utestänga personer, som
åläggas betala skatt, ifrån allt deltagande i bestämmandet af skatter-
nas belopp och ändamål, som att låta dem, som sjelfva ingenting
skatta, deltaga i bestämmandet af huru mycket *de andra* skola skatta
och hvartill de af dem sålunda sammanskjutna medlen skola användas.
Den ena anordningen lika väl som den andra ådagalägger bristande
respekt för den personliga eganderätten och innesluter i sig sålunda
ett stycke *kommunism*; ett fel, som för öfrigt i samma afseeude vid-
låder äfven vårt nuvarande representationsväsen. Man har nemligen

här likasom delvis *der* förgätit den rättsprincip, som låg uttalad i Benjamin Franklins bekanta yttrande: "ett parlament, der vi icke hafva några ombud, eger lika litet att utan vår tillåtelse sticka sin hand i vår ficka, som den enskilde eger rätt att sticka sina händer i grannens." Vill man undvika hvarje dylik förnärmelse af egenderrätten vid ordnandet af folkrepresentationen, så har man endast *en* väg att gå, nemligen, att låta det vara *kronoskattsedeln, som öppnar dörren till den politiska rösträtten, likasom kommunalskattsedeln öppnar dörren till den kommunala rösträtten.*

*Ängående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Ännu en annan sak är det, som gör, att jag icke kan vara benägen att rösta, vare sig för bibehållande af den nuvarande lydelsen af den 14:e paragrafen eller för *någon* af de formuleringar, som i likhet med denna innehålla bestämmelsen, att "valrätt tillkommer i den kommun, der han bosatt är, *en hvar i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad man.*" Jag anser det nemligen i hög grad både ofornligt och oklokt att på detta sätt låta en grundlagsbestämmelse stödja sig på en i lagstiftningshänseende så lätt ändrad lag som kommunallagarne, så att man icke skall kunna ändra en kommunallag utan att på samma gång grundlagens bestämmelser i dess *allra viktigaste delar rubbas.* För resten onekligen ett beqvämt och gent sätt att ändra grundlag. Man behöfver nemligen endast ändra den kommunala rösträtten, så har man den politiska ändrad med samma.

Väsentligen på de skäl, jag nu anfört, sammanställda med åtskilliga andra, som finnas närmare utvecklade i min motion, och hufvudsakligen stödjande mig på den i vår grundlag fastslagna bestämmelsen om *svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta äfvensom på rättsgrundsatsen inga rättigheter utan motsvarande skyldigheter, men också inga skyldigheter utan motsvarande rättigheter*", är det, som jag grundat mitt yrkande, att 14:de § riksdagsordningen måtte erhålla den nyss angifna lydelsen: "valrätt tillkommer inom den kommun, der han bosatt är, *hvarje man, som till staten erlägger bevillning, vare sig för fast egendom eller för inkomst,* och som derjemte upptyller de i § 26 för valbarhet stadgade vilkor"; och det är på dessa skäl, jag nu också, herr talman, hos kammaren anhåller om bifall till min motion.

Till sist skall jag be att ytterligare, medan jag har ordet, endast få påpeka, att de, som skulle erhålla rösträtt enligt mitt förslag, men som fortfarande skola vara *utestängda* enligt reservanternas, är den mindre bemedlade delen af den *skattdragande bofasta* befolkningen, under det att reservanterna deremot i fråga om de beskattade inkomsttagarne löpa linan fullt ut. Har kammaren upprepade gånger beslutat att medgifva rösträtt åt alla skatteräggande inkomsttagare, äfven de mera tillfälliga, så synes det *oförklarligt* hvarför kammaren skulle *neka* rösträtt åt en del af den *skattdragande, bofasta* befolkningen. Hvarföre skola vi icke göra äfven dem rättvisa? Icke behöfva vi befara att genom dem få in något samhällsupplösande element i valmanscorpsen. Jag håller före, att förhållandet snarare måste blifva tvärtom.

Angående
ändrade be-
stämmeiser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)

Herr Höjer: Herr talman, mina herrar! Som vi alla minnas, voro den urtima riksdagens många jubel- och klangdagar i sjelfva verket en de stora löftenas tid.

Allt, nätt opp så godt som allt, blef oss förespegladt: ett lyckligt Kanaan, värnadt mot yttre våld, der rättvisa, frid och endrägt skulle bo och der mjölk och hannog skulle flyta. Man talade mycket om, huru i den närmaste framtiden man skulle få ett splitter nytt och absolut rättvist beskattningssystem, i hvilket den direkta beskattningen skulle intaga en dominerande roll och enligt hvilket skatterna skulle utgå i proportion till förmågan att dem bära. Man talade också om, väl icke från tronen men inför tronen och till och med i en del af den konservativa pressen, att såsom en naturlig följd af de urtima besluten skulle komma en utsträckning af rösträtten, såsom en belöning för nya bördor och för nya åtagna förpligtelser.

Sedan dess, mina herrar, hafva nu fem månader gått, och den dag som i dag är synes mig vittna bra mycket derom, att menniskor hafva en oändligt stor förmåga att glömma. Jag skulle tro den vara en oförbätterlig sangviuiker, som isynnerhet efter lördagens diskussion i riksdagen skulle tro, att detta förut förespeglade ytterst rättvisa beskattningssystem vore att inhösta under den allra närmaste framtiden. Och med afseende å rösträttens utsträckning, mina herrar, tror jag, att ingen förnuftig man om den saken hoppas så synnerligen mycket. Jag vet nog, att det före Riksdagens sammanträde fans vissa liberala ideologer, vissa optimister, som invaggade sig i den föreställningen att från regeringen skulle föreläggas ett förslag om representationsreform, baserat på ett 500-kronors-streck. För min del tänkte jag, ja jag vill säga, att jag fruktade med bäfvan, att vår regering skulle följa det höga föredömet af sådana konservativa statsmän som t. ex. Wellington och Disraeli i England, och för att perpetuera sig sjelfva försöka realisera en liten bit af det liberala partiets program. Min fruktan var alldeles fullkomligt öfverflödig. Det dröjde icke länge, innan hans excellens statsministern talade, tack vare rådigheten hos en af det liberala partiets förnämste män i denna kammare och tack vare det vänliga tillmötesgåendet af de bekante 118, som med en högst berömvärd konseqvens på måndagen sade ja till precis samma sak, som de på lördagen sagt nej till. Hans excellens statsministern talade den 22 mars, och om hans vidtberömda anförande kan man, utan att förtala honom, säga, att man kan likna det vid en ordets skyddande förklädnad af det tomma intet.

Jag skulle tro, att om man genomläser hans anförande, man skall finna, att det uttalar den bekännelsen, att han i rösträttsfrågan, i denna fråga som i närvarande stund är en nationel lifsfråga, att han och hans kolleger i denna fråga tänka ungefär absolut ingenting. Men deremot lät han förstå, att de allesammans sutto i stum förbidan på den utredning, som skulle komma någon gång i framtiden. En utredning hvaraf? Liksom om någon utredning skulle behövas med afseende på en så liten utsträckning af rösträtten, som kan komma i fråga från den nuvarande regeringen! Och hans excellens statsministern och hans kolleger gingo tillika enligt hans anförande med ljus och lykta, för

att söka reda på skyddande garantier. Garantier mot hvad? Mot en revolution? Mot den förskräckliga stockholmsbänken? Liksom vi icke lyckligtvis eller olyckligtvis hade garantier nog och öfver nog i blotta tillvaron af vår *chambre introuvable*, den svenska Riksdagens Första Kammare! Det der talet om utredning och om garantier, det har nu för det höglöfliga konstitutionsutskottet eller i allt fall dess majoritet tagits såsom ett gefundenes fressen. Och så har det framställt det-samma i den allra mest vidunderliga språkliga förklädnad, som ännu mitt öga skådat. Och så har utskottet presenterat detta såsom en motivering för sin hemställan att Riksdagen skulle slå i hjel 7 motioner på en gång!

Herr talman! Jag har egentligen begärt ordet för att få uttala min förundran öfver och mitt beklagande af att icke vederböraude, såväl vår högt aktade regering som konstitutionsutskottet, funnit för godt att vid denna riksdag komma fram med åtminstone förslag till början af en rösträttsreform, hvilket enligt min åsigt hade varit vederbörandes ovilkorliga pligt, nota bene efter hvad som förefallit vid urtima riksdagen. Det synes mig också som skulle ett dylikt steg hafva varit förestafvad af politisk framsynthet. Nu kan det hända, synes det mig, — det ligger icke utom möjlighetens gräns — att när vår regering förr eller senare, sannolikt mycket långt härefter, till sist blir färdig med sin lilla reform, då har rösträttsrörelsen, då har den allmänna meningen kanske sprungit förbi den anhaltstation, der regeringen i början tänkt stanna. Och då får regeringen må hända höra, som det händt många gånger förut, huru den förbiilande tiden på afstånd ropar ett "*för sent*" och drager den med till ett mål, dit den från början icke hade ämnat.

Hvad till slut beträffar min egen personliga ståndpunkt i röst-rättsfrågan, så är den för herrarna väl bekant. Jag skall mycket gerna acceptera t. ex. ett 500-kronors-streck, naturligtvis med det vilkor, att jag derefter får efter måttet af mina krafter gå på och fortfarande verka för rösträttens vidare utsträckning, tills vi till slut hafva allmän rösträtt. Hvarför jag i princip håller på denna, behöfver jag icke här omorda. Jag har haft tillfälle att förut anföra mina skäl. Om jag till de skäl, som jag förut anfört, skulle lägga ett nytt, så skulle det vara med begagnande af det citat, min aktade vän herr Romberg från Karlskrona nyss muntligen anfört och som står i hans motion.

Det citat af Benjamin Frankliu, använt af honom med hänsyn till hans landsmäns ställning till det engelska parlamentet: "Ett parlament, der vi icke hafva några ombud, eger lika litet att utan vår tillåtelse sticka sina händer i våra fickor, som den enskilde eger rätt att sticka sina händer i grannens", — det är ingenting annat, mine herrar, än helt enkelt en omskrifning af den sats, som den allmänna rösträttens anhängare och vänner ovilkorligen hålla på: att representation och beskattning måste följas åt. Hvad som kunde öfverraska mig var, att detta citat just precis användes af min aktade vän på karlskronabänken, emedan detta citat är ett vapen för den allmänna rösträttens vänner och icke gerna passar för en person, hvilken i sin

*Angående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om vil-
koren för ritt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Angående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)

motion tydligen låter förstå, att den allmänna rösträttens anhängare icke äro någonting annat än mer eller mindre förstuckna kommunister. Jag slutar med att yrka bifall till herr Mankells motion.

Med herr Höjer förenade sig herrar *Wavrinsky* samt *Jacob Erikson*, *O. Olsson* och *Johansson* från Stockholm.

Herr Petersson i Brystorp: Herr talman! Jag skall till en början be att få hembära min tacksamhet till de reservanter, som understödt min motion, men hvad utskottet beträffar, så saknar det, så vidt jag kan förstå, alla skäl för sitt beslut. Det har endast och allenast fäst sig vid ett yttrande af herr statsministern vid innevarande riksdag, och förklarar, att då regeringen tagit i öfvervägande, huru de önsknings om utsträckt rösträtt, som från ett håll inom representationen framstälts, må kunna förenas med de garantier för samhällets lugna och organiska utveckling, som från annat håll ansetts erforderliga, och sålunda, derest af de undersökningar, som på regeringens föranstaltande lära komma att verkställas, skulle framgå, att förändring af gällande bestämmelser om vilkoren för rätt att välja ledamöter af Andra Kammaren kan och bör ega rum, framställning derom från regeringen torde vara att förvänta.

Häremot får jag anföra, att, hvad undersökningarna beträffar, så hafva de fortgått så lång tid, att alla källor äro uttömda, hvarifrån man kunnat inhemta något. Hvad åter min motion beträffar, så har jag i den samma icke framställt större anspråk än att de kunde utan fara för samhällets lugna och organiska utveckling beviljas. Min motion innebär således icke någon fara för sådana omständigheter. Jag hade tänkt mig, att såväl Riksdagen som konstitutionsutskottet skulle hafva tagit någon hänsyn till hvad som försiggår icke endast i vårt land utan i öfriga länder. Hade utskottet tänkt något härför, tror jag, att hvar och en, som något tänker på tidens lopp, nog insett, att man ju förr dess hellre borde gå folkets önsknings till mötes. Det finnes ett gammalt ordspråk som säger: "det är bättre att stämma i bäcken än i ån" och det kan möjligen gå på det sätt, som den siste talaren nämnde, nemligen att det går mycket längre än hvad riksdag och regering tänkt, om den motsträfvighet fortgår, som hittills gjort sig gällande.

Jag får erkänna, att jag icke kan gå så långt som till allmän rösträtt och jag tror, att det icke voro lyckligt att gå så långt på en gång. Jag tror, att en del af dem, som varit med om allmän rösträtt och varit med om fjolårets urtima riksdagsbeslut, icke fordra allmän rösträtt, utan att de icke vilja gå längre än jag föreslagit i min motion. Min öfvertygelse är, att om man ginge till 500-kronors-strecket, det icke skulle vara någon fara, ty de, som stå derunder, hafva väl icke mycket att fordra, ty jag hyllar en gammal sats, nemligen att med rättigheter följa skyldigheter. Den, som icke skattar för beviljning, bör icke hafva mycket att fordra.

Jag skall icke längre upptaga kammarens tid utan endast åberopa de skäl, som jag anfört i min motion, på grund af hvilka jag

yrkar afslag å utskottets betänkande och bifall till herr Ljungmans med fleres reservation.

Häruti instämde herrar *Olsson* i Sörnäs, *Norberg* och *Hammarström*.

Herr Ljungman: Såsom kammaren torde finna, hafva samtliga ledamöter i utskottet från denna kammare anfört gemensam reservation mot föreliggande betänkande. I denna sin reservation föreslå reservanterna, att strecket skall sänkas för fastighetsegare och arrendatorer med 50 procent, att lägenhetsinnehafvare skola likställas med fastighetsegare och att strecket för dem, som ega valrätt på grund af bevillning af inkomst, skall sänkas från 800 till 500 kronor. Reservanterna hafva dervid tagit hänsyn hufvudsakligen till att framlägga ett förslag, som kunde vinna Riksdagens bifall inom den närmaste tiden. Emellertid har Första Kammarens ledamöter inom utskottet icke velat i något hänseende tillmötesgå önskingarna från Andra Kammarens män, och äfven vid behandlingen af denna fråga inom Första Kammaren har densamma icke ens velat bifalla förslaget om en skrifvelses aflåtande till Kongl. Maj:t. Frågan om streckets sänkning eller om införande af en utvidgad rösträtt blir således uppskjuten till en kommande period, och må vi hoppas, att man då skall kunna närmare realisera de önskingar, som hysas af denna kammares pluralitet.

Hvad beträffar de olika förslagen, så vill jag fästa uppmärksamheten på, att, för så vidt man vill gå längre än vi reservanter föreslagit, man nödgas vidtaga äfven andra grundlagsändringar. Så t. ex. skulle man i annat fall enligt herr Rombergs förslag kunna höja och sänka census genom att förändra bevillningsförordningen. Detta går naturligen icke an, utan vill man sänka strecket, såsom han önskar, så är man tvungen att vidare omredigera åtskilliga grundlagsparagrafer.

Jag skall emellertid inskränka mig till att yrka bifall till reservanternas hemställan.

I detta yttrande instämde herrar *Elis Nilson*, *Gyllensvärd*, *Lundberg*, *Åkesson*, *Persson* i Tällberg, *Falk* och *Rosengren*.

Herr Bülow: Herr talman, mine herrar! Den motion, som herr Billing i Första Kammaren väckt beträffande rösträttsfrågan, torde vara för många temligen obegriplig, såvidt den icke skall vara ett stycke uppenbarelsbok eller tagas såsom en liknelse. Men ett förstär jag dock i denna motion, att biskopen finner, att tiden är inne — för att vinna tid. Det är icke omöjligt, att man i det lägret känner, att måhända filisteerna snart äro öfver oss. — Han fordrar garantier; han säger visserligen icke hvilka han fordrar, men om det i en grundlagsparagraf bestämdes, att endast biskopar och hofnarskalkar voro valbara, så kunde vi kanske få välja dem med allmän rösträtt, men en sådan garanti tror jag att nationen bestämdt icke skulle gilla.

Hvad som emellertid är säkert är, att i rösträttsfrågan står nu

*Angående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Angående
ändrade be-
stämnelser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)

medelklassen enig om en reform; och det har alltid varit så under stormiga tider i vårt land, att, när det kommit dithän att en reform fordrats icke endast af de lägre klasserna utan äfven af medelklassen, regeringen förr eller senare nödgats att lyssna dertill. Så var förhållandet, när representationsreformen genomfördes; det var medelklassen, som fordrade densamma.

Jemför man nu de båda rösträttsreformerna, krafvet på 500-kronors-strecket och krafvet på allmän rösträtt, så torde väl kunna medgifvas, att 500-kronors-strecket har en starkare opinion för sig; men säkert är, att, om Första Kammaren vill trotsa ännu längre, sedan den genom urtima Riksdagens beslut af nationen kräft stora uppoffringar, följden skall blifva, att den opinion, som nu hos medelklassen finnes för 500-kronors-strecket, skall här, liksom det skett i andra länder, öfvergå till den opinion, som fordrar allmän rösträtt.

Det fans många af städernas representanter i denna kammare, som hänligt besvarade allmogens kraf på reformer och eftergifter just från städernas representanter, men det der hånet blef städerna ganska dyrt, ty det fans en dag i fjol, då urtima Riksdagen fattade sitt beslut, och hvarigenom man tog allt i stället för något.

Man kan ju så göra i denna fråga; men det är aldrig lyckligt att uppträda hänligt i någon sak. Hvad som emellertid är ett faktum det är, att landet lider litet här och der af småkonungar, som enväldigt regera i kommunerna. Det är icke få af dessa småkonungar, som blifvit satta inom lås och bom för sin förvaltning. Det är icke så få af dessa småkonungar, som regerat så, att samhället rent utaf lidit förtryck, till dess deras välde blifvit stäckt af lagens arm. Det är emellertid icke omöjligt, att slutet af denna biskopliga motion, i fall denna sak i vårt land icke varsamt behandlas, kan blifva det, att herr biskopen en dag kan få hålla predikan öfver ämnet: "när de tiga, skola stenarne ropa".

Herr talman! jag ber att få förena mig i yrkandet om bifall till herr Mankells motion.

Herr John Olsson: Jag skall tillåta mig att i likhet med ett par föregående talare yrka bifall till herr Mankells motion och skall derjemte tillåta mig att besvara kammaren med en votering angående denna motion.

Det yrkande, som innehålles i densamma, innebär efter min uppfattning endast en konsekvens af hvad urtima Riksdagen beslutade; ty när man har pålagt den stora orepresenterade massan af folket nya skyldigheter, så blir man också förr eller senare tvungen att tilldela denna stora massa motsvarande medborgerliga rättigheter.

Jag skall icke ingå i någon närmare motivering af skälen för den allmänna rösträtten. Det är för mig nog att den är rättvis, och rättvisan varar längst. Jemte det jag såsom stöd för min mening åberopar den motivering, som af herrar Mankell och Höjer under diskussionen anförts, skall jag endast be att få framhålla ännu ett par synpunkter.

Jag var på förmiddagen närvarande i Första Kammaren, när röstfrågan der behandlades och då den kammaren med 54 röster mot 34

uttalade sig mot hvarje reform i rösträttsfrågan. Jag gjorde under denna debatt den iakttagelsen, att man i Första Kammaren mera talade om den allmänna rösträtten än om 500-kronors-strecket. Det var verkligen påfallande, huru nedsättande man yttrade sig om det föreslagna 500-kronors-strecket. En talare förklarade till och med, att förslaget derom var ett fullkomligt "nonsens". Deremot sysselsatte man sig på allvar med frågan om den allmänna rösträtten. Ett af hufvudargumenten mot den allmänna rösträtten fann man i exemplet från utlandet; och man åberopade i detta syfte från en mängd främmande länder den förmenta iakttagelsen att man der skulle hafva gjort en dålig erfarenhet om den allmänna rösträtten. Man anförde erfarenheten från Frankrike, England, Tyskland o. s. v. — med ett ord från alla möjliga länder; men man glömde samvetsgrant ett land, som dock legat nära till hands att icke förbigå, nämligen *Belgien*. När man kom att vidröra *Belgien*, var det som om man bränt sig på fingrarne. Man ville helst icke höra talas derom. Skall det då vara nödvändigt för att få fram en billig och rättvis reform, att äfven här i landet göra en dyrköpt erfarenhet af belgiska förhållanden? Skall det vara den rätta konservatismen, den rätta statsklokheten att äfven i Sverige drifva massan af folket derhän att med våld tillkämpa sig medborgerliga rättigheter, då ingen kan bestrida att krafvet derpå är befogadt och rättvist? Jag tror icke att detta är vare sig konservativt eller klokt. Jag tror att man gjorde väl i att komma ihåg den många gånger upprepade gamla historien om de sibyllinska böckerna, hvilken historia synes mig ega en särskild tillämpning beträffande rösträttsfrågan.

Det är särskildt ett par punkter, som jag ber att något få beröra. Den ena är det af herr Billing väckta förslaget om en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan om utredning i saken. Jag måste för min del absolut motsätta mig ett sådant förslag. En skrifvelse är icke blott obehöflig utan äfven olämplig. Ty den utredning, som man skulle hos Kongl. Maj:t begära, den har man redan alldeles tillräckligt. Rösträttsfrågan, sådan den nu föreligger, hänger alldeles icke på en utredning, utan derpå huruvida de nuvarande magtinnelafvarne vilja lemna från sig den magt, de nu ega eller de icke vilja göra det.

Den andra punkt, i fråga om hvilken jag anhåller att få angifva min ståndpunkt, är förslaget om 500-kronors-strecket. För min del kan jag visserligen vara med om denna halfmesyr såsom en afbetalning på den allmänna rösträtten och såsom ett steg åt det rätta hållet. Jag tillhör sålunda icke dem, som begära *allt eller intet* eller som motsätta sig en mindre reform för att få en större, under förutsättning nämligen att detta mindre steg verkligen är en någorlunda långt gående reform och icke en blott skenreform. Men det vill jag tillägga, att detta steg — 500-kronors-streckets införande — icke skall på riugaste sätt förminska eller försvaga den växande rörelsen för införande af allmän rösträtt, som för närvarande pågår i vårt land. Kammaren misstager sig, om den tror, att den dermed skall kunna köpa sig fred och lugn i landet. Rörelsen för allmän rösträtt kommer icke att det ringaste minskas eller försvagas, om också denna mindre

*Angående
ändrade be-
stämnelser i
fråga om vil-
koren för rätt
att vilja
rikslagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Angående
ändrade be-
stämnelser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)

reform genomföres. Arbetet för den allmänna rösträtten kommer att fortgå, till dess det stora målet blifvit uppnådt.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till herr Mankells motion.

Herr Olson i Stensdalen instämde häruti.

Herr Aulin: Så många tungt vägande skäl för införande af allmän rösträtt hafva blifvit anförda såväl vid denna som under föregående riksdagar, att jag tror att flera skäl knappast torde kunna eller ens behöfva anföras i det afseendet. Här har också talats om konstitutionsutskottets tillvägagående att på knappt tolf rader affärda 7 motioner i rösträttsaken.

Jag anser mig nu ej behöfva upptaga tiden med att framställa vidare anmärkningar mot utskottsbetänkandet; utan vill endast tillkännagifva, att jag kommer att rösta för den af herr Mankell afgifna motion.

Herr Ekströmer: Om man undersöker det samhällslager, som befinner sig under det s. k. strecket och som består af dem, som till staten skatta för mindre än 800 kronor, skall man finna, att inom detsamma inrymmas individer, som genom sina goda egenskaper såsom arbetsamhet, nykterhet, sparsamhet och sundt omdöme, äro väl egnade att utöfva *valrätt* till Riksdagens Andra Kammare, hvarjemte våra aktade skollärare- och underofficerscorpser delvis falla inom detta lager. Men om dylika elementer finnas, så är det äfven i samhällets intresse att använda dessa krafter genom att tildela dem denna rätt och på samma gång förekomma, att de ställa sig fiendtligt till samhället. Emellertid torde dessa nyttiga individer hufvudsakligen vara att söka bland dem, som hafva tillräcklig arbetsduglighet och intelligens för att kunna förtjena åtminstone sin fulla försörjning, motsvarande den årsinkomst, som staten anser sig kunna beskatta och hvilken inkomst efter nu gällande bevillningsförordning utgör 500 kronor. Då det synt mig bättre att i en grundlag tillämpa eu princip i stället för ett penningstreck, så har jag därför föreslagit, att rösträtten skulle utsträckas till alla dem, som betala inkomstskatt till staten med bibehållande i öfrigt af nu gällande bestämmelser. Detta blifver, då det sammanbindes med vilkoret om kommunal rösträtt, emellertid detsamma som att sänka strecket till 500 kronor, hvarför jag icke heller vill motsätta mig en dylik lösning af frågan. Man har föreslagit att utsträcka rösträtten äfven till innehafvarne af lägenheter; men då dessa äro hänvisade till att lefva af de inkomster, som de kunna förskaffa sig genom sitt arbete, och följaktligen tillhöra kategorien inkomsttagare, och då de genom streckets sänkning blifva röstberättigade, när denna inkomst tillsammans med räntan å fastigheten uppgår till 500 kronor, synes mig någon särskild bestämmelse för dem vara öfverflödig. Men om de nu valberättigade i samhällets intresse öfverlåta denna rätt till en annan samhällsklass, så lærer det äfven vara nödvändigt, att det sker under vissa vilkor, hvarigenom åtminstone sannolikhet må förefinnas för att det sålunda afsedda målet skall vinnas. Bland dessa vilkor ber jag

få påpeka: värnpligtens tullgörande; åldersgränsens höjande till 25 år; att icke innehafva tjänst med kost eller stat och husrum hos annan valberättigad, samt slutligen: att likställighet mellan städerna och landsbygden åtminstone delvis införes med afseende på antalet ombud efter folkmängd räknadt.

Hvad sistnämnda vilkor beträffar, så har jag derom afgifvit en särskild motion; dock ber jag att få anföra några ytterligare skäl för densamma.

Genom antagande af nu gällande riksdagsordning med dess § 17, hvori säges att »*vid såväl elektors- som riksdagsmannaval tillkommer hvarje röstande en röst*», fastslogs personlighetsgrundsatsen med full likställighet mellan samtliga valmän, utan afseende på stånd, förmögenhet eller andra förhållanden; men, genom bestämmelserna i § 13, hvori tilldelas städerna ett större antal ombud än landsbygden och hvarigenom således hvarje röst af städernas valmän har ett större inflytande på Riksdagens sammansättning än någon röst från landsbygdens valmän, upphäfdes denna likställighet. För närvarande välja städernas valmän en riksdagsman för 11,000 invånare, då deremot landsbygdens valmän välja en för omkring 26,000. Städernas valmän hafva således $2\frac{1}{2}$ gång så stor valrätt som landsbygdens.

Denna *oegentlighet* blifver så mycket mer i ögonen fallande, om man betänker, att Riksdagens liksom hvarje ombuds uppgift är att tillgodose fäderneslandets intressen och först i andra handen orternas, hvarför den ena orten icke bör vara talrikare representerad än den andra och detta efter folkmängd räknadt, då ju, såsom ofvan är nämnt, personlighetsprincipen blifvit fastslagen.

Det kan endast förklaras af förhållanden, som vid tidpunkten för riksdagsordningens antagande voro rådande, hvaribland må framhållas, att landtmännen, oaktadt sitt stora antal, under ständsrepresentationen deraf utgjorde endast $\frac{1}{4}$, samt att bildningen på landet intog en mycket lägre ståndpunkt än hvad som för närvarande är händelsen. Genom streckets bestämmande till 800 kronor kunde man äfven vänta sig att städerna skulle komma att lemna värderika bidrag af sakkunskap och intelligens, hvilket ju äfven visat sig vara händelsen. Då jag tagit mig friheten att åter bringa frågan om städernas representation på tal, så har dermed icke varit min afsigt att rubba vare sig nuvarande förhållanden eller det hvilande grundlagsförslaget, så länge icke valrätten utsträcker. Skulle åter strecket sänkas eller borttagas, och valrättens tyngdpunkt öfverflyttas till ett nytt samhällslager, så inträda andra förhållanden. Men den bildning, som för närvarande finnes på landsbygden och de egenskaper i öfrigt, som man måste tillerkänna landtbefolkningen framför städernas, måste under sådana förhållanden valmanscorpsen på landet vara åtminstone lika väl egnad att till samhällets båtnad utse ombud till Riksdagen, och tiden torde äfven då vara inne att införa den ifrågasvarande likställigheten mellan stad och land, som då endast kan anses som en gärd åt rättvisa till nytta för fäderneslandet.

Vid införande af *likställighet* kan detta ske fullständigt, då en helt och hållet ny valkretsindelning måste företagas, eller ock delvis

*Angående
ändrade be-
stämmler i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
rikslagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Angående
ändrade be-
stämmler i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Ändra
Kammaren.
(Forts.)

med bibehållande af nuvarande valkretsindelning. Med den utsträckning af valrätten till 500-kronors-strecket som för närvarande är ifrågasatt, torde den sednare vara lämpligast, och skulle den då genomföras, så att i städerna skulle utses ett ombud för det första 10,000-talet af invånare, såsom för närvarande är fallet, samt dertill för hvarje öfverskjutande antal af 20,000 ett ombud.

Då emellertid min motion afser en skrivelse till Kongl. Maj:t i sammanhang med skrivelsen rörande rösträttens utsträckning, men frågan, genom Första Kammarens beslut, redan fallit, så har jag intet yrkande att framställa.

Herr Bergendahl: I motsats mot de föregående talarne, som dels yrkat bifall till herr Mankells motion eller till reservationen, dels icke gjort något yrkande, tager jag mig friheten yrka bifall till utskottets hemställan.

Mig förefaller det icke, som skulle något behof inom landet förefinnas för den ifrågasatta förändringen. Det är nog sant, att här inom kammaren flera motioner framkommit i syfte att ändra den nuvarande röstskalan. Men jag ber äfven att få påpeka, att antalet motionärer icke är så stort som man skulle hafva kunnat vänta i en fråga af så stor betydelse. Om man jemför hvad som föreligger i detta afseende med hvad som förekommit vid andra stora frågor, som Riksdagen haft att lösa, såsom t. ex. grundskattefrågan, skall man icke kunna undgå att finna en betydlig skilnad. Jag ber att få erinra om de massmotioner hvilka i denna sistnämnda fråga framkommit inom kammaren. Jag tror därför icke, att behofvet af en sådan reform, som här äskas, verkligen är så stort, som man velat påstå. Det är möjligt, att jag häruti misstager mig, men jag tror icke, att jag gör det.

I hvarje fall hemställer jag, om det icke kan vara skäl att låta en sådan utredning föregå, som hans excellens herr statsministern helt nyligen i denna kammare talat om, då han förklarade, att frågan skulle komma att omhändertagas af regeringen. Jag tror icke, att det går an att taga detta steg ut i det obekanta. Man har för närvarande icke full visshet om, hvilka nya element, som skulle genom denna förändring komma att upptagas i den utvidgade valmanscorpser. Det är mycket möjligt, att densamma skulle komma att förändra karakter. Jag tror dock icke, att så kommer att ske på landsbygden, och om utredningen skulle komma att utvisa, att min förmodan i detta hänseende är riktig, så skall jag för min del icke vara mot en ned-sättning af strecket till 500 kronor. Men vi måste ju här vid lag äfven taga hänsyn till städerna, och jag undrar, om icke erfarenheten visat, att i städerna, i synnerhet de större, de radikala elementen fått allt större och större inflytande, och skulle strecket sänkas till 500 kronor, så fruktar jag, att detta inflytande skulle i betänklig grad stegras. Det framstår därför för mig som en alldeles oundviklig nödvändighet, om grundlagsändring i syfte att utsträcka rösträtten skall företagas — och jag tror, att en utredning skall visa, att denna min uppfattning

är riktig — att städernas representationsrätt likställes med landsbygdens.

Då en sådan reform, som motionärerna afse, ovilkorligen kommer att i sinom tid eller ganska snart, såvida icke den inskränkning i afseende på städerna, som jag nyss nämnde, blir vidtagen, förflytta magten från de nu magtegende till andra lager, så tillåter jag mig hemställa, huruvida något behof deraf förefinnes. Jag tror icke, att någon i denna kammare kan säga, att den klass, som 1865 fick magten, hvarken *missbrukat* eller *förbrukat* densamma. Under sådana förhållanden kan jag naturligtvis icke finna en sådan rösträttsreform vare sig högst nödig eller nyttig, och det skall väl ändå vara blott under den förutsättningen, som en grundlagsförändring bör vidtagas.

Det är nog sannolikt, att den tid kommer, då denna magt måste gå ifrån dem, som nu ega den, men den tiden har ännu icke kommit. De, som skola mottaga den, äro ännu icke mogna härför. Till stöd för hvad jag yttrade om den fara, som ligger i att utsträcka rösträtten inom städerna, skall jag be att få fästa uppmärksamheten vid hvad en ärad talare på stockholmsbänken nyss anförde, den nemligen, som öppnade debatten. Han nämnde, »att han icke trodde, att, om rösträtten utsträcktes, socialisterna skulle få det afgörande inflytandet i städerna, men, om så skulle ske, tillade han, så torde det ej betyda mer än i andra länder.» Jo, der betyder det mindre, då det är lika representationsrätt för stad och land, men i vårt land, der städerna äro starkare representerade, skulle det betyda, att städerna komme att tillföra representationen en proportionsvis mycket större kontingent socialister än hvad som kan ske i andra länder.

Jag upprepar, herr talman, på de skäl jag anført, mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Herr *J. W. Lindh* förklarade sig instämma med Herr Bergendahl.

Herr Jonsson i Hof: Icke har jag egentligen ansett mig behöfva begära ordet, för att min ställning till den föreliggande frågan skulle blifva mera känd än den förut är, ty den är temligen klar, då jag vid föregående riksdagar stält mig på den ståndpunkt, att jag, yrkat bifall till förslag, liknande det som reservanterna nu framstält. Men jag har ur åtskilliga andra synpunkter likvisst ansett, att jag nu borde yttra mig i denna fråga.

Det har här ifrån åtskilliga håll talats om faran för radikalism, om man går för långt och ger efter i den riktningen. Ja, jag tror, att den farhågan kan ha sitt vissa berättigande, men lika säker är jag derom, att, vill man undvika just sådana brådstörtade steg, som kunna leda till, att magten samlas hos ett parti med något för radikala tendenser, så duger det icke att hålla på det bestående utan att undersöka, huruvida det icke finnes tillräckliga skäl för utveckling af det bestående i rätt riktning. Jag får säga, att någonting viktigare för ett samhälles lugna förkofran och bestånd finnes det knappast, än det, att man icke för länge håller igen, om det finnes berättigade kraf på reformer i den ena eller andra riktningen, utan att man i tid

*Angående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

*Angående
ändrade be-
stämmer i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts)*

låter den rätten göra sig gällande, så långt den kan anses nödig och lämplig, och icke fortsätter motståndet mot sådana anspråk, ända till dess att alla dammar brytas sönder och en omhvälfning bryter sig fram i stället för en lugn utveckling. Man behöfver icke mycket forska vare sig i vår egen historia eller i andra länders för att nödgas erkänna, att ett sådant sätt att sköta sin politik som att stå stilla, ända till dess vågorna bryta öfver dammarne, är det minst lämpliga man kan välja.

Jag har ansett mig böra yttra dessa tankar äfven därför, att motståndarne till hvarje reform af rösträtten till och med hafva gått så långt, att de vågat påstå, att de ledamöter af denna kammare, som voterat för en reform i den rigtning reservanterna nu föreslagit, hafva gjort detta under det medvetande, att ett förslag i den rigtningen alltid skall falla i Första Kammaren. Med ett ord, här skulle icke vara ärlig vilja och rent spel med det beslut, som kammaren fattat, utan man skulle med stöd af denna Första Kammare visa sig liberal och låtsas vilja genomföra reformer, som man i annat fall icke skulle vilja vara med om. Ett sådant resonnement synes mig bevisa, att det icke är mycket skarp politisk blick hos dem, som kunna komma med något sådant, och icke heller någon särdeles hög tanke om karaktererna inom svenska riksdagen, då man vågar påstå något sådant som att man skulle rösta mot bättre vetande, just under den förklädnad, jag nyss nämmt. Jag tror, att förr eller senare skall tiden komma att visa, hvar tyngdpunkten och den sunda tanken har legat beträffande utvecklingen inom samhället, och att det då skall visa sig, att den icke legat i denna allt för konservativa Första Kam- mare, som, utan att akta på tidens kraf, oupphörligen emot dem inlägger sitt blekladga nej, oberoende af om händelser, som tinat under tiden, gjort, att dessa reformkraf borde hafva hörts med större erkänsla än förut.

Det kan väl af ingen förnekas, att den utsträckning af allmänna värnpligten, som skedde under hösten, borde i sin mån medverkat till att samhället å sin sida utsträckt rättigheterna för dessa medborgare. Det kan icke gå i längden att ensamt lägga skyldigheter på en viss klass af folket utan att äfven i viss grad steg efter steg och gifva dem ökade rättigheter. En lugn utveckling går i detta fall enligt mitt förmenande den vägen, att man bör söka att genomföra de reformer, som reservanterna föreslagit. Hvad framtiden bär i sitt sköte, om den allmänna rösträtten kommer i vår tid eller senare, det är en sak som jag tror att vi icke i dag böra bekymra oss om. Hvad vi böra göra är att göra rätt och göra det inom sådana gränser, att vi kunna vara förvissade om, att det icke skall medföra någon omstörtning inom samhället. Framtiden må bära sin egen omsorg.

Jag vill slutligen uttala mitt beklagande öfver att icke Kongl. Maj:ts regering ansett tiden vara inne att nu detta år söka befordra ett beslut i den rigtning, som reservationen innebär. Hade regeringen ställt sig på denna ståndpunkt, är det min öfvertygelse att den äfven skulle hafva kunnat få Första Kammaren med sig i ett sådant beslut;

och det är äfven min öfvertygelse, att det skulle hafva varit en lycka för samhället. Ty det kan hända, att när Första Kammaren om 3, 6 eller 9 år får ögonen öppna för att något måste göras, då är det för sent att taga detta lugna, välbetänkta steg, och det steg, som då måste tagas, blir större än vi och alla sansade medborgare i samhället skulle önskat.

Detta har jag ansett mig böra yttra i det läge frågan nu har och ber slutligen att få yrka bifall till reservationen.

I detta anförande instämde herrar *Falk, Nordin, Halvar Eriksson, Ollas A. Ericsson, Hansson* i Solberga, *Truedsson, Jacobsen, Bromée, Henricson, Svensson* från Karlskrona, *Persson* från Arboga, *Nydahl, Andersson* i Nöbbelöf, *Olsson* i Kyrkebol, *Folke Andersson, Olsson* i Ornakärr, *Broström, Rydberg, Norman, Jansson* i Krakerud, *Dahlberg, Svensson* i Olseröd, *Lovén, Liljeholm, Hultstein, Baaz, Linder, Back Per Ersson, Bokström, Andersson* i Intagan, *Bruse, Gethe, Gunnar Eriksson, Nilsson* i Vrångebol, *Jansson* i Saxhyttan, *Nilsson* i Skärhus, *Olsson* i Mårdäng och *Collander*.

Herr Zotterman yttrade: Herr talman! Jag känner mig skyldig att till en början göra några invändningar mot det uttalaude, som herr Bergendahl nyss hade. Han påstod nemligen, att intet behof af en utsträckt rösträtt förefinnes inom landet, och han sade derjemte, att det icke är så många, som motionerat om utsträckt eller allmän rösträtt; men han tillade visligen, att han möjligen miss-tagit sig.

Hvad då det första påståendet vidkommer, att intet behof af utsträckt rösträtt gjort sig gällande, så tror jag att ingen i denna kammare, med kännedom om de många uttalanden, som afgifvits dels af föreningar, dels i petitioner, dels på rösträttsmöten, i fjor och nu senast inom folkriksdagen i år, skall kunna med skäl påstå, att icke i dessa uttalanden ligger uttryckt ett verkligt behof af utsträckt rösträtt.

Sedan kommer jag till det andra påståendet, att det icke är så många, som motionerat härom. Mine herrar! Om vi räkna de personer, som enligt konstitutionsutskottets nu föreliggande utlåtande motionerat i denna rigtning, så hafva vi summa 50, frånräknadt alla andra, som motionerat under föregående år. Skulle denna siffra, ett fentiotal, hvaraf 49 tillhöra denna kammare och en Första Kammaren, verkligen vara en så obetydlig siffra med afseende å motionärer, att vi för denna siffras litenhets skull icke skulle fästa oss vid de anspråk och förhoppningar, som uttalats i de af dessa 49 framlagda motioner? För den händelse att denna siffra skulle förefalla liten, så vill jag tillägga, att vid 1891 års riksdag uppträdde 51 talare inom denna kammare i rigtning af rösträttsens utsträckning och 50 instämde med dem. Alltså uttalade sig då i denna kammare 101 medlemmar af kammaren för en utsträckt rösträtt. Männe vi icke skulle kunna jämföra dessa uttalanden i denna rigtning med den massmotion, som

*Angående
ändrade be-
stämmler i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

*Angående
ändrade be-
stämnelser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

herr Bergendahl nyss antagligen åsyftade? Jag tycker att de kunna uppväga hvarandra.

Vid omröstningen 1891 inom denna kammare var det 110, som röstade för herr Elowsons vid utskottets utlåtande fogade reservation, de öfrige 88 voro för det förslag, som framlagts af herr Waldenström. Vid 1892 års riksdag röstade icke mindre än 134 af denna kammare för samma förslag af herr Elowson, hvilket vid sistnämnda riksdag genom motion af herr Truedson blef utskottets förslag. 134 år 1892 och 110 år 1891 hafva sålunda enligt mitt förmenande uttalat sig för behovet af utsträckt rösträtt. Och i viss mening kan man till de 110 år 1891 räkna de 88, som röstade för herr Waldenströms motion, som afsåg en skrifvelse i frågan till Kongl. Maj:t. Kan man då säga, att antalet af dem, som motionerat eller uttalat sig om utsträckt rösträtt, är så litet, att denna kammare icke bör fästa sig vid detsamma? Jag protesterar mot en sådan uppfattning och hoppas, att den ärade talaren skall erkänna, att den möjligen befarade missuppfattningen är ett faktum.

Vidare kommer jag till utskottets betänkande. Jag har redan antydt den märkvärdiga gång, som denna fråga haft inom konstitutionsutskottet. 1891 tillstyrkte utskottet en mycket obetydlig lilliputförändring i 14 § om att de arrendatorer, som hafva arrenderat jordlägenhet, skulle få rösträtt. I fjor lyckades det att inom utskottet få majoritet för ett förslag i enlighet med det af herr Elowson år 1891 framställda. I år har utskottet helt och hållet afstyrkt hvarje förslag. Detta är nu i högsta grad att beklaga, ty det förslaget går i alldeles mosatt riktning mot hvad tidsandan synes gå.

Hvad nu vidkommer de yrkanden, som här i kammaren blifvit gjorda, så äro de om bifall icke mindre än tre. Här har framställts ett förslag af herr Mankell, ett af herr Romberg och de öfrige hafva förenat sig om reservationen. Då frågas, om vi göra klokt att splittra oss och icke ena oss om ett uttalande, som i detta ögonblick enligt mitt förmenande är en alldeles odisputabel antydan om kammarens uppfattning af frågan, för att åstadkomma en ledning vid den utredning och derefter det blifvande förslag, som konstitutionsutskottet ställer i sigte. Jag hör till dem, som skrifvit under herr Mankells motion och instämmer fortfarande i dess syfte, men då jag håller före, att det icke finnes någon utsigt att få igenom detta förslag nu, men att åter reservationernas förslag har utsigt att nu för tredje gången vinna kammarens bifall, och det förslaget för oss fram till det mål vi sträfva efter, så skall jag be att få yrka bifall till reservationen.

Herr Nilson från Lidköping: Jag har vid så många föregående tillfällen i denna kammare uttalat mig för 500-kronors-strecket, att det torde vara öfverflödigt tillkännagifva, att jag instämmer i den reservation, som är afgifven af konstitutionsutskottets samtliga ledamöter från denna kammare.

På Första Kammarens motstånd har emellertid hvarje rösträttsreform äfven denna gång strandat. I år har likväl den kammaren intagit en i någon mån ändrad position mot förut. Hittills har nem-

ligen från det hållet endast gifvits det korta svaret: *non possumus*. Nu har emellertid främste mannen i Konungens råd i denna kammare tillkännagit, att regeringen för närvarande sysselsätter sig med undersökningar rörande rösträttens utsträckning, och då dessa undersökningar möjligen kunna resultera dertill, att Kongl. Maj:t finner för godt att till Riksdagen framlägga proposition i ämnet, så hafva reformens motståndare, i stället för att svara sitt vauliga bleklagda nej, denna gång krupit bakom regeringens rygg och sagt, att man bör vänta till dess man får se hvad regeringen kan finna lämpligt föreslå. Men huruvida den sega rösträttsfrågan genom herr statsministerns berörda uttalande kommit ett steg närmare sin lösning, det torde åtminstone tills vidare få anses högst tvifvelaktigt. Den nuvarande regeringen har just icke gjort sig känd för någon synnerlig reformvänlighet i frisinnad riktning, och om hon, detta oaktadt, framlägger förslag till utvidgad rösträtt, så kan man på förhand vara nästan förvissad om, att detta förslag göres temligen betydelselöst genom en mängd inkränkande bestämmelser.

Andra Kammaren har upprepade gånger uttalat, huru långt dess fordran på rösträttens utvidgning sträcker sig. Denna fordran är så moderat tilltagen, att den icke tål vid den ringaste afrutning. Man kan alltså tryggt våga påstå, att detta är Andra Kammarens ultimatum i rösträttsfrågan, och att den dervid skulle stå orubbligen fast. Jag tror därför, att det vore politiskt klokt, om regeringen här ginge med på hvad Andra Kammaren vill.

För rösträttens utsträckning till det omfång, som reservanternas, af Andra Kammaren förut godkända förslag angifver, erfordras icke heller någon vidare statistisk utredning, än som redan förefinnes. Skulle heller behöfver man frukta, att magtställningen inom riksdagen skulle i någon oroande grad rubbas derigenom, att politisk medborgarrätt tillerkännes ett ytterligare hundratusental, eller något mera, goda och lojala svenska män. Det är endast den skuggrädde, som här kan spåra någon fara.

Jag yrkar afslag på utskottets betänkande och bifall till reservanternas förslag.

Herr Alexanderson: I likhet med herr Olof Jonsson i Hof beklagar äfven jag upprigtigt den tillbakadragna ställning, regeringen på senare tiden i denna fråga intagit, och jag tror mig veta, att flere än jag inom denna kammare ej funnit detta regeringens tillvägagående rätt väl stå tillsammans med hvad som sades före och under urtima riksdagen 1892. Medan man ängsligt famlar efter ökade garantier, kan det rätta ögonblicket att handla gå en ur händerna. Att regeringen så föga gjort åt saken är icke lyckligt, ty det är endast under tider af storm — då den lugna besinningen är borta — som man *kan* undvara regeringens initiativ i en fråga som denna; men regeringen bör icke af brist på initiativ låta frågans lösning vänta till dess sådana tider inträffa. För att vara med om en utsträckning af rösträtten, i det syfte denna kammare åtskilliga gånger angifvit, synes mig extra

*Angående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Angående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)

garantier *mindre* behöfliga än garantier deremot, att reformens genomförande uppskjutes till en tidpunkt som är kritisk.

Jag tror äfven, att det nu bör bli något resultat af det talet, att med ökade bördor för vårt fosterlands försvar följer också successive något af den medborgarerätt, som har ett ord med i laget, när det gäller att utse den representation, som med Konungen länkar det gemensamma fäderneslandets öden. Man bör i tid låta ytterligare en ny del af samhällslagren rycka in bland valmanscorpserna för att vänja sig vid medborgarekallets magt och ansvar; på detta sätt tror jag att samhällets lugna utveckling bäst befrämjas. Som det nu är riskerar man att många af dem, som inse det otidsenliga i ett dröjsmål, tvingas äfven till mera avancerade rösträttsiffrars leder för att åtminstone genomdriva reformen, *innan* rörelsen vuxit ut till storm — då resultatet blir omhvälfning i stället för utveckling.

Herr talman! Jag kunde nog önska någon jemkning i reservanternas nu framställda förslag, men som jag förmodar, att intet annat förslag än detta för närvarande har utsigt att vinna afseende i denna kammare, och jag tycker mig finna sakens skyndsamma afgörande vara af vigt, är jag beredd att rösta för reservanternas förslag hellre än bidra dertill, att man äfventyrar, det ingenting af Andra Kammaren vid denna riksdag göres åt saken.

Herrar *Aström, Olsson* i Ättersta och *Andersson* i Hamra instämde i detta yttrande.

Herr Petersson i Boestad: Herr talman, mine herrar! Då vi fått höra uttalanden från statsministern vid innevarande riksdag, att regeringen beaktat huru de önskingar om utsträckt rösträtt, som från vissa håll framstälts, må kunna förenas med de garantier för samhällets lugna utveckling, som från andra håll ansetts nödiga, samt är sinnad att, om utredningen visar, att ändring af bestämmelserna för val till Andra Kammaren är behöflig och till nytta för vårt land, då inkomma till Riksdagen med framställning derom, så anser jag, i likhet med utskottet, att de nu föreliggande motionerna böra afslås äfvensom reservationerna. Om man på närmare håll betraktar den rösträttsagitation, som före och efter den s. k. folkriksdagen varit gängse, de resolutioner, som affattats, äfvensom fraterniserandet med Norges vensterföreningar, skall man finna, att dessa tendenser klart bevisa, att dess bärare icke vore mogna för de reformer, som de påyrkade. Och för öfrigt tror jag, att af dessa arbetets män från landsorten, hvilka då voro här, de allra fleste mer kände sig lockade än af politiska skäl nödgade att ingripa i det för dem så främmande politiska lifvet. Jag anser, att med detsamma, som valrätten utsträcker, bör det blifva likställighet mellan stad och land och ej fort fara, såsom nu är förhållandet, då städerna hafva allt för stor valrätt gent emot landet. Om man jemför valrätten för de orepresenterade i de europeiska länderna i allmänhet, så är densamma ej, såsom man velat påstå, mindre hos oss än hos andra, och om man gör en statistisk utredning, visar det sig, att redan genom sänkning af strecket till 500 kronor skulle man

så omgestalta Andra Kammaren, att intelligensen, jordbruket och för-
mögenheten skulle få mycket litet att säga gent emot de nya element,
som skulle inkomma i representationen.

Jag anser sålunda, att både valrätten och valbarheten är i vår
nuvarande riksdagsordning så väl afvägd, att man icke utan allra största
varsamhet bör förändra densamma. Med denna riksdagsordning har
representationen hittills varsamt men säkert gått framåt på reformer-
nas väg.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Alsterlund: Herr talman, mine herrar! Snart 30 år hafva
gått, sedan det nya statsskicket infördes och de vilkor bestämdes, som
ännu äro gällande för valrätt till Andra Kammaren. Under denna
långa tid hafva vi varit vittne till, huru allt kraftigare och kraftigare
röster allestädes i vårt land höjt sig för en utsträckning af rösträtten.
Det är folkets röst, som så talar. Jag tror, att dess fordringar äro
berättigade samt att folkrepresentanterna böra hörsamma denna röst.
Man har talat om vådorna af radikalismen. Ja, det kan så vara!
Men jag tror det ligger icke mindre vådor för den lugna samhälls-
utvecklingen i den stenhårda konservatismen, som icke alls vill gifva
efter, utan låta allt i berörda hänseendet fortfarande stå på status quo.
Jag har varit en varm vän af försvarets stärkande; ifrigt och så godt
jag kunnat har jag arbetat därför, emedan jag varit och är öfvertygad
om, att fosterlandets väl fordrat det. Lika ifrigt, lika varmt och lika
ärligt skall jag arbeta för en utvidgning af rösträtten. Jag kan dock
icke vara med om allmän rösträtt. I likhet med herr Jonsson i Hof
anser jag, att kommande tider få taga den saken om hand. Jag skall
derför, herr talman, nu sluta mig till det förslag, som framstälts af
denna kammares ledamöter i konstitutionsutskottet, och yrkar jag så-
lunda bifall till detta förslag.

Herr *Svanberg* förklarade sig instämma med herr Alsterlund.

Herr Hahn: Min ställning till denna fråga torde inom kamma-
ren vara alldeles tillräckligt känd. Och då här under öfverläggningen
framlagts tillräckligt med talande skäl för just samma uppfattning,
som jag i detta fall hyser, skall jag, med hänsyn till den långt fram-
skridna tiden på aftonen, inskränka mig till att instämma i det af herr
Mankell framställda yrkandet.

Herr Wallbom: En talare på skaraborgsbänken har sagt, att
det finnes icke något behof för en utsträckning af rösträtten, och det
var sålunda hans tanke, att det i detta hänseende var bra, som det
är. Men det är gifvet, att man kan hafva olika uppfattningar om,
hvarför en lagstiftande församling är samlad inom ett land. Har man
den åsigt, att man skall lagstifta till förmån för kapitalister, tjänste-
män och industriidkare i första rummet och låta landets öfriga in-
byggare komma i andra rummet, då kan det vara rätt som denne ta-
lare sade. Men anser man, att den lagstiftande församlingen skall i

*Angående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Angående
ändrade be-
stämmeiser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren
(Forts.)

främsta rummet lagstifta för landets inbyggare i sin helhet, då måste en ändring af bestämmelserna om valrätt anses rättvis och behöflig.

Under den tid, jag varit vid riksdagen, har jag gjort vissa iakttagelser, som jag vill meddela kammaren. Jag vill meddela min uppfattning om en del frågors behandling och afgörande. För en tid sedan behandlades t. ex. frågan om ändring af vissa tullsatsar, deribland frågan om tullen på kopparplåt osh messingsrör. Jag tänkte då, att sedan all annan industri inom landet fått tullskydd, skulle väl äfven nämnda tull följa med. Men det märkliga inträffade, att denna tullsats föll. Jag undrade hvad orsaken dertill kunde vara och kom till den åsigt, att det var för få kapitalister som voro intresserade i denna industri, ty det finnes icke många industriella anläggningar i denna bransch inom vårt land. Då såg man således icke på de arbetares fördel, som sysselsätta sig med denna industri.

En annan motion framkom också ifrån ett håll, som visste hade samma åsikter som jag, och tillhörde frihandelspartiet, hvilket jag tillhör, och mine herrar, den var om 10 öres högre skatt per liter bränvin, som tillverkas af vara inköpt från utlandet. Det var alldeles, som om man skulle satt tull på potatis. Äfven förekom här frågan, t. ex. när man skulle lagstifta angående strejkfrågan eller allmänna åklagarens rätt att åtala strejkande arbetare. Det kan hända, att denna motion kan hafva sin betydelse. Jag vill icke bestrida det. Jag vill blott säga, att hvilket skydd denna lag än lyckas åstadkomma, bonden skyddar han icke. Ty bondens arbetare komma aldrig att strejka. Ty inträffar det, att bonden kommer i strid med sin arbetare och arbetaren går sin väg, så kan bonden alltid få en ny. Handverkaren kan icke heller hafva något gagn deraf. Således blir det den större fabriksindustrien, som skulle komma att få nytta utaf denna lag.

När det var fråga om nykterhets- och religionsrörelserna i landet, må man väl erinra, att det var de obemedlade klasserna i samhället, som drefvo de frågorna framåt, och motståndet kom i de flesta fall från de magthafvande. Och jag må säga, att det varit en lycka för landet, att de religiösa och nykterhetsföreningarna gått framåt, ty annars hade allt arbetarerörelsen blifvit bra mycket våldsammare. Men nu har arbetaren vant sig vid nykterhet och sedlighet, och då blir han icke farlig för samhället, om det en gång brister lös, som fallet blifvit i andra länder, t. ex. Belgien.

Det är ett slags tal, som man också får höra. Man vill icke att de, som icke betala, skola hafva rösträtt. Jag förstår icke det ordet. Man menar naturligtvis de, som icke betala direkta utskylder till stat och kommun. Ja, är det fråga om afgifterna till staten, så komma der naturligtvis de största inkomsterna genom tullen, bränvinsmedlen m. m. Bevillingen spelar der icke någon väsentlig roll. Är det återigen fråga om de kommunala afgifterna, så ställer sig frågan så, att jag kan betala en temligen stor kommunalpenning och sakna den politiska rösträtten, och jag kan betala mindre och hafva den. Om jag skulle taga en utredning från den kommun jag tillhör, så betalas der circa 70 öre per fyrk. Om jag då säger att det är en person, som är uppskattad till 34 fyrkar — ty det kan inträffa, mine herrar; ty

vid 1892 års bevillningsberedning inom Vestmauland förekom två fall af en taxering på 799 kronor, och då kommer jag till 34 fyrkar — så får han betala i kommunalskatt 23 kronor 80 öre och saknar likväl den politiska rösträtten. Men om jag deremot eger en lägenhet under namn af "annan fastighet" och för den lägenheten betalar 3 kronor 50 öre i kommunalskatt, så har jag den politiska rösträtten. Således kan jag betala hög skatt, och likväl sakna politisk rösträtt och betala mindre och ändå ha den.

Jag skall icke längre uppehålla kammaren utan anhåller om bifall till reservanternas förslag.

Herr Fr. Berg: Herr vice talman, mina herrar! Ett par föregående talare hafva framställt den varningen, att om motståndet mot rösträttskrafvet blir alltför envist och ihärdigt, så kan den stund komma, då nationen går om statsmagterna och tillropar oss ett: "för sent". Jag måste bekänna, att efter min uppfattning är den stunden redan nu inne. Nationen håller just nu på att gå om oss, eller har kanske just nyss gjort det, och den börjar redan tillropa oss: "för sent! Må ni besluta ert 500-kronors-streck, men må ni icke föreställa er, att vi dermed skola slå oss till ro!"

Det der 500-kronors-strecket hade — som jag tror — varit mycket bra för 10 år tillbaka, och till och med för 5 år sedan skulle troligen de flesta hafva mottagit det med tillfredsställelse. Men under dessa senaste år har det verkligen inträffat åtskilligt, som efter min mening förändrat det allmänna uppfattningssättet inom nationen. Det fans nog äfven då inom de orepresenterade lagren många, som visste att det är på deras arbete, som samhället ytterst hvilar, att det är dessa indirekta skatter, som väsentligen uppehålla budgeten, och att det, när farans stund kommer, väsentligen är deras blod, som skall värna vårt nationella oberoende. Men känslan häraf var då för tiden ännu icke så lefvande, som den sedan blifvit. Den ekonomiska bördan har blifvit ökad genom de mest förhatliga af alla skatter, lifsmedelskatterna, och värnpligten har blifvit mer än fördubblad. Det är hufvudsakligen dessa omständigheter, hvilka öppnat ögonen på en mängd menniskor, som förut icke brydde sig så särdeles mycket om den politiska rösträtten, och det är på grund af dem, som -- efter hvad jag tror — den stunden nu verkligen är inne, då de orepresenterade icke längre kunna känna sig tillfredsställda med ett genomförande af hvad herrar representanter här bjuda, nemligen 500-kronors strecket.

Men, kan man säga, detta är dock det enda, som Första Kammaren kommer att gå in på. Ja, det ser just icke mycket troligt ut, att Första Kammaren kommer att gå in ens på detta. Det skulle i så fall på sin höjd vara ett 500-kronors-streck med "garantier". Men jag frågar: är det icke mer att betrakta som ett dåligt skämt än något annat, när man bjuder ett 500-kronors-streck med s. k. garantier? Äfven om vi här i landet hade ett enkamarsystem, och om riksförsamlingen valdes på allmänna rösträtts grund, och äfven om man icke hyste så mycken tilltro till nationens sunda förstånd och

*Angående
ändrade be-
stämmler i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Angående
ändrade be-
stämmeiser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)

goda vilja, att man *deruti* kunde se en betryggande garanti; så egde man väl, synes det mig, en tillräcklig dylik garanti deruti, att den mera lifliga stadsbefolkningens ombud återhölles af den mera betänksamma landbefolkningens. I sammanhang härmed vill jag, gent emot en föregående talare, skarpt framhålla, att då den allmänna rösträtten blir gällande, det naturligtvis måste blifva fullständig likställighet emellan land och stad i fråga om representationsrätten. Härom finnes, som jag tror, bland den allmänna rösträttens vänner icke den minsta tvekan.

Kommer nu härtill, att bredvid denna kammare hafva vi en Första Kammare med absolut veto och bakom denna en regeringsmagt med absolut veto och på vidsträckta områden med absolut envælde samt med en ministeriel ansvarighet som faktiskt är densamma som ingen, då frågar jag: är det icke i sjelfva verket ett dåligt skämt att tala om ett 500-kronors-streck med "garantier"? Det ser ut, som om man såsom sitt ideal för samhället hade uppställt ett maskineri, der alla delar *motarbetade* hvarandra, så att all kraft ginge upp i inbördes friktion och hetta. Men på den vägen lärer man icke komma till "en lugn och organisk utveckling", snarare då till belgiska förhållanden och till deras konsekvenser.

En föregående talare repeterade den gamla invändningen, att de orepresenterade icke äro "mogna". Garantier för mognad skulle då ligga i ett penningestreck! Jag vill med afseende härpå instämma med en talare i Första Kammaren, som jag hörde i förmiddags, och som på ett förträffligt sätt påvisade att detta penningestreck icke innebär garantier, ens för hvad det gör anspråk på att innebära, nemligen verkligt ekonomiskt oberoende. Han påvisade, att den förmögenhet, som taxeringen betecknar, ofta är fiktiv, icke reel. Herrarne veta nog ock, att här i Riksdagen kan sitta mången hög matador och tala myndiga ord mot de orepresenterades kraf på allmän rösträtt, och inom några månader har det kanske visat sig, att det ekonomiska oberoendet, som han fordrade såsom garanti för politisk mognad, att detta ekonomiska oberoende — säger jag — hos honom *sjelf* varit en ihålig lögn, så att han, ifrån att länge hafva fört en politisk existens, blifver nödsakad att föra en tillvaro såsom nådehjon och tiggare. Äfven en mängd andra exempel skulle kunna anföras på, att penningestrecket alldeles icke innebär någon garanti ens för ekonomiskt oberoende.

Jag tillåter mig sluta på samma sätt som jag började, nemligen med uttalande af att ett 500-kronors-streck nu icke längre efter min tanke tillfredsställer nationens flertal, och i öfverensstämmelse härmed ber jag att få yrka bifall till herr Mankells motion.

Herr Boëthius: Herr talman, mine herrar! Jag har under den tid, jag varit riksdagsman, förut i denna fråga icke besvärat kammaren med något anförande, men jag anser mig skyldig att göra det nu. Jag har under den tid, jag varit här närvarande, och då denna fråga förekommit, märkt, att anhängarne af den allmänna rösträtten dels i sina motioner och dels i sina anföranden framställt saken så, som om

deras uppfattning vore den enda, som grundade sig på rättvisa och människokärlek. Om nu vi, som hafva en annan uppfattning, tåga stilla till dessa uttalanden, skulle man möjligen på oss tillämpa satsen: "den som tiger, han samtycker". Utaf dessa skäl, herr talman, begärde jag ordet för att uttala min mening i frågan.

Dessa anhängare af den allmänna rösträtten utan garantier, de stödjade sin uppfattning derpå, att allmänna rösträtten skulle vara en naturlig rättighet. En naturlig rättighet, hvad är det? Jo en naturlig rättighet är endast och allenast en sådan rättighet, som naturen själf förlänar, t. ex. att äta och dricka, om man har någonting att äta och dricka, att gå, när man kan gå. Det har staten ingenting att göra med. Är rösträtten en naturlig rättighet, då eger hvilken som helst, när han finner sig mogen för den saken, t. ex. det 6-åriga barnet, rättighet att utöfva den lika så väl som han får utöfva rättigheten att gå, när han kan gå. Är det så, att man uppställer en åldersgräns, då har man därför redan öfvergifvit ståndpunkten af den naturliga rättigheten, ty staten kan omöjligen uppställa en åldersgräns för de verkliga naturliga rättigheterna och säga t. ex. att man får gå först vid den åldern och äta först, när man kommit till den och den åldern. Således, när man kommer här och talar om allmän rösträtt och på samma gång vill hafva en åldersgräns, så har man redan uppgifvit grundvalen af naturliga rättigheter, och är inne på en helt annan ståndpunkt.

Så framställes också den synpunkten, att, om man betalar skatter, följer deraf, att man skall nödvändigt hafva rösträtt.

Men, mine herrar, äfven den ståndpunkten, ehuru den kan låta granska bra, håller icke streck, ty om detta vore sant, huru skall det då vara möjligt t. ex. att en generation upptager statslån, som följande generationer få betala? Hafva dessa följande generationer, som få betala statslånet, varit med om att upptaga det? Eller hur är det möjligt, att en generation kan besluta införande af allmän värnpligt, som drabbar ännu otödda generationer? Hafva dessa varit med om att besluta den allmänna värnpligtens införande? Skall man utdraga konsekvenserna af denna uppfattning, så kommer man till *liberum veto*, detta polska system, som medförde allmän anarki.

Vid denna riksdag har man emellertid hört framhållas äfven en annan synpunkt, nemligen den som framställes af herr Romberg i hans motion, eller den synpunkten, att den svenska grundlagen redan skulle hafva garanterat eller utlofvat allmän rösträtt. Den svenska grundlagen innehåller nemligen en passus, som säger, att den svenska Riksdagen utöfvar "det svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta". Häraf drager herr Romberg den slutsatsen, att *allmän* rösträtt är i grundlagen utlofvad; men denna passus, den utlofvar ingenting annat än det svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta. Då blir frågan den: det svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta, innebar den allmän rösträtt? Derpå svarar historien nej, och det visste mycket väl 1809 års grundlagstiftare, ty de visste verkligen, hvad de skrefvo. Det är visserligen sant, att i äldsta tider hade i *allmänhet* de fria männen rösträtt på tingen, men detta berodde derpå, att under då-

*Angående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Angående
ändrade be-
stämmler i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)

varande förhållanden hvarje man eller de fleste frie män kunde hafva jordegendom. Det var med andra ord troligen endast jordegarna, som hade denna rösträtt, och i alla händelser hade icke kvinnorna, icke trälarna eller de lägre kroppsarbetarne rösträtt. Ja, icke ens alla frie män hade det, ty åtminstone voro de, som stodo i andras tjänst utslutna. Det var således egentligen blott jordegarna, som då röstade. Således fans icke ens då allmän rösträtt, grundad på principen af en naturlig rättighet. Våra åsikter om den tidens rösträttsförhållanden äro emellertid blott analogislut. Den första förordning, det första stadgande vi hafva, som handlar om rösträttens utöfning särskildt i bevillningsfrågor, är hvad som förekommer i Södermanlandslagen och i vår äldsta landslag, och der heter det, att bevillning skall gifvas af en nämnd, som i den senare lagen bestämmes såsom bestående af lagmannen, biskopen, 6 frälsemän och 6 bönder. Der talas således icke om allmän rösträtt, utan om klassval. När sedermera denna rätt, som tillkom tingen, öfverflyttades till Riksdagen, wänne då allmän rösträtt infördes derigenom? Nej, den gamla Riksdagen var ända till år 1866 grundad på klassval. När således grundlagen talar om det svenska folkets urgamla rätt att sig beskatta, så har den dermed platt ingenting sagt om allmän rösträtt, utan har endast talat om klassval.

Hvad är det emellertid, som ligger till grund för hela denna uppfattning af den allmänna rösträtten? Jo, det är det, att man anser samhället vara ett bolag för enskilda intressen. Nej, samhället är något helt annat, det är en rätts- och kulturanstalt, och utöfvandet af rösträtt är en rättighet, som samhället gifver, eller, rättare sagdt, det är en pligt, som det fordrar af sina medborgare. Att närmare utveckla detta, kan icke nu falla mig in; men utaf denna uppfattning följer, att samhället, staten, har rätt att föreskrifva vissa vilkor för utöfvandet af denna rättighet, har rätt att se till, huruvida de, som skola utöfva den, hafva de nödvändiga betingelserna därför. Nu blir emellertid frågan den: har massan af våra representerade dessa betingelser? Uppfylla de dessa förutsättningar? Mine herrar, för min del måste jag derpå svara nej. Jag gör det icke med öfvermod, jag gör det med sorg, ty jag kommer här in på ett sorgligt förhållande, nemligen det, att den nuvarande kulturstaten icke har lyckats skaffa alla sina medlemmar en verkligt ekonomiskt tillfredsställande ställning. Det kan icke nekas till, att förhållandet är sådant, att en stor del af människorna inom de moderna kulturstaterna verkligen icke hafva det ekonomiskt tillfredsställande stäldt för sig. Om man då gifver denna massa, som icke har dessa ekonomiska betingelser och i följd derutaf icke heller den intellektuella uppfostran som behöfves, allmän rösträtt, då kan det hända, att samhället sönderbrytes. Enligt min åsigt är vägen att nå ett bättre förhållande den, att man söker höja de arbetande klassernas ställning, höja den så, att de må blifva lämpliga för utöfvandet af sin politiska rättighet, och för min del kommer jag alltid, så länge jag har något att säga i det politiska lifvet, att arbeta derpå.

En sak till exempel, som med rätta kan väcka ovilja eller missnöje hos dessa klasser, är att deras ålderdom icke är betryggad, att de efter ett sträfsamt lif måste kastas på fattigvården. Ett annat sådant för-

hållande är det, som i dag påpekats, att verkligen arbetslönerna kunna vara oskäligt låga. Detta är saker, som man bör söka få afhjelpa, och i samma mån, man afhjelper dem, i samma mån närmar man dessa klasser till utöfvandet af den politiska rösträtten. För min del anser jag, att det är en lycka för ett samhälle, i ju vidsträcktare lager denna politiska rättighet, rösträtten, kan utövas, icke därför att det är en naturlig rättighet, utan därför att detta just öfverensstämmer med statens eget bästa; ty ju vidsträcktare lager af folket göras till medvetna organ för staten och rätten, ju bättre och starkare står samhället.

Men huru är det? Nu finnas dessa missförhållanden, och, mine herrar, I kunnen icke i ett slag afhjelpa dem. Om man nu gifver denna mängd af personer, som kunna hafva fog till missnöje, politiska rättigheter, huru tron I, mine herrar, att de skola använda den, i synnerhet i vår tid, då det finnes så många agitatorer, som inbilla dessa klasser, att de genom den politiska rösträtten skola få alla möjliga ekonomiska fördelar?

Ja, vi hafva hafva haft en smakbit redan af den allmänna rösträtten. Vi hafva sett, huru dessa, som nu icke hafva politisk rösträtt, icke aktat för rof att välja en församling, som revolutionärt tillägnat sig folkrepresentationens namn. I sammanhang härmed ber jag att få säga några ord till en talare på stockholmsbanken, herr Höjer, som för inkonsequens anklagade oss, som motsatt oss herr Mankells interpellation, men bifallit herr von Friesens. Jag åtminstone för min del erkänner icke, att vi här gjort oss skyldiga till någon inkonsequens. Jag röstade emot herr Mankells interpellation, därför att det var vederligt, att han uppträdde som ombud för en församling, hvilken tillägnat sig ett namn, som icke tillkom den, ett namn, som var en skyms mot den svenska Riksdagen. Herr von Friesen åter stod mig vederligen icke i ett sådant förhållande till denna församling, och därför ansåg jag icke något skäl förefinnas att motsätta mig hans interpellation.

Huru för öfrigt dessa val till den s. k. folkriksdagen utföllo, kunde jag visserligen vara frestad att närmare belysa, men jag afstår derifrån för att icke reta. Jag vill endast säga det, att det är ganska naturligt, om dessa klasser, som verkligen hafva det ganska dåligt i ekonomiskt hänseende, och som man intalat att de genom den allmänna rösträtten kunna få det bättre, nu, om de få den, företaga sig att omgestalta samhället enligt det socialistiska programmet. Men enligt min tro skulle detta vara att göra dessa klassers ställning ännu mera sorglig, ty detta socialistiska program är naturvidrigt, det leder icke till allmän välmåga utau till allmän utsvältning, därför att det är stridande mot naturen. Och inträffade detta, hvilka vore det då, som mest finge lida deraf? Jo, det vore just de arbetande klasserna. Vi hafva exempel härpå, mine herrar, ur historien. Vi hafva under den franska revolutionen sett, huru det lyckades agitatorer att sätta dessa klasser i rörelse, huru det lyckats dem att inbilla dessa klasser, att genom en sönderbrytande lagstiftning, en naturvidrig lagstiftning, de skulle få allt godt. Och hvad blef följden? Jo, en hungersnöd i Paris, så svår, att historien kuarpt har att uppvisa dess motsvarighet. Nu

*Angående
ändrade be-
stämmler i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Angående
ändrade be-
stämnelser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)

kan man visserligen säga: ja, låt då erfarenheten lära dem! Ja, men denna erfarenhet, den kostar tusendens lif och välstånd, och så länge man kan undvika det, bör man icke inlåta sig på det experimentet. Det är sant, att denna pariserbefolkning genom hungern slutligen tvangs till förnuftiga åsigt, men huru gick den ut ur denna skola? Jo, så försoffad, att den inom kort var benägen att underkasta sig det napoleonska enväldet. Jag vill icke, att vi skola företaga ett sådant experiment med vårt folk, som kan leda till vår urgamla folkfrihets undergång.

Nu kan man säga, att den allmänna rösträtten blifvit införd i i andra länder. Ja, mine herrar, men härvid måste man taga i betraktande åtskilliga andra omständigheter. I England t. ex. der vi finna visserligen icke fullständig allmän rösträtt, men dock i det närmaste en sådan, der förekomma inga riksdagsmannaarfvoden. Ja, ville man här införa allmän rösträtt med borttagande af arfvoden till riksdagsmännen i Andra Kammaren, då finge vi ett samhällsskick, som vore mycket mera aristokratiskt än det vi för närvarande hafva. Vi hafva i Amerika allmän rösträtt. Ja, men först och främst har Amerika en spännvidd på grund af landets förhållanden, som är att taga i betraktande, och vidare, hvad är det egentligen, som bestämmer valen i Amerika? Jo, der finnes en hel mängd af rika personer, som vid valen köpa röster — herrarne hafva kanske hört talas om dessa besoldade horder af irländare, som i valen deltaga. Och om man icke har rikedom att verka med, så inlåter man sig likväl på valkorruptionen i den förhoppningen, att om man en gång kommit i besittning af den politiska magten, man också skall få rikedomar. Denna allmänna rösträtt har, hvarhelst den tillämpats, visat sig skapa yrkespolitici, yrkespolitici, som — det kan icke förnekas — för staten och samhället äro helt enkelt en olycka. Vi, mine herrar, hafva med vår begränsade rösträtt, men med våra riksdagsarfvoden till ledamöterna af Andra Kammaren, vi hafva med detta fått en andra kammarförsamling, som är mera demokratisk — det vågar jag säga — än något annat land har att uppvisa. Se t. ex. på Frankrike! Månne det der är små jordbrukare, månne det är arbetare, som sitta i dess andra kammare? Nej, der sitta advokater och *panamamän*.

Jag ber få fästa uppmärksamheten på, att med hvad jag nu har sagt, jag endast har vändt mig mot den *ogaranterade* allmänna rösträtten. För min del är jag verkligen med om en utsträckning af rösträtten, därför att jag anser det vara ett uppfostringsmedel för folkklasserna att få deltaga i det politiska lifvet; men jag anser, att när man genomför en utsträckning af rösträtten, man bör se till, att icke all magt lägges i händerna på den klass, som nu är orepresenterad och som icke ensam är i stånd att bruka den. Men dertill *kunde* den allmänna rösträtten och *skulle* troligen också leda.

Nu har man föreslagit en sänkning af strecket — reservanterna i konstitutionsutskottet från denna kammare hafva föreslagit det. Ja, i viss mån kunde jag vara med om detta, men jag anser icke, att det gör till fyllest. En talare på stockholmsbanken har nyss sagt herrarne, att dermed är man icke nöjd. Och dessutom skulle man ändock stå

qvar på samma falska ståndpunkt som förut, d. v. s. låta ett streck och ingenting annat vara bestämmande för denna politiska rättighet. Ett sådant medgifvande tror jag icke skulle göra slut på agitationen. Enligt min uppfattning är hvad som skall göras det att göra rösträtten mycket utsträcktare, men se till, att äfven andra intressen i samhället än de hittills orepresenterades, hvilka utgöra flertalet, kunna göra sig gällande, och dertill finnas åtskilliga utvägar. Dertill finnes t. ex. den utvägen att införa minoritetsval, och vidare det sätt, som just i dessa dagar är på väg att antagas i Belgien, nemligen användandet af en graderad röstskala.

Jag kan således icke yrka bifall till reservanternas förslag, och det därför att jag anser det vara otillfredsställande. Det kommer icke att göra slut på striderna. Jag anser, att rösträtten bör mera allmänt utsträckas till de hittills orepresenterade, men med sådana garantier, att de icke ensamma få magten i samhället. Den enda vägen till detta mål synas mig vara den af herr Billing i Första Kammaren föreslagna. Då han emellertid begär en utredning, och regeringen redan förklarar sig vilja gifva en utredning, kan jag icke utan vidare yrka bifall till hans motion, utan skall, herr talman, be att få framställa följande yrkande: *att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t ville anhålla, att vid undersökningen angående den politiska rösträttens utsträckning Kongl. Maj:t måtte taga i öfvervägande, huruvida ej val efter graderad röstskala eller proportionella val böra komma till användning vid en mera utsträckt rösträtt.*

Herr Fjällbäck: Herr talman, mine herrar! Här har hela aftonen talats om ett 500-kronors-streck, och till ett sådant hafva reservanternas yrkat bifall. Nu är emellertid förhållandet det att detta reservanternas förslag i sjelfva verket innebär icke ett 500-kronors-streck, utan ett konsekvent tillämpadt 700-kronors-streck. Om herrarne taga del af den tabell, som åtföljde detta års statsverksproposition, så finna herrarne, att det fans 2 personer i Stockholm, som voro upptaxerade till 500 kronors inkomst, och 3 personer, som upptaxerats till en inkomst af 600 kronor-. Häraf se herrarne, hvad ett 500-kronors- eller ett 600-kronors streck skulle betyda. Här i Stockholm skulle således reservanternas förslag innebära icke ett 500-kronors- utan ett 700-kronors-streck, beroende derpå, att den som icke har en inkomst af 700 kronor, är befriad från att erlægga bevilling.

Det förhållande, som är rådande här i Stockholm, kan när som helst utan någon som helst förändring af bevillningsförordningen blifva rådande öfver allt i vårt land. Det finnes icke något som helst hinder för den saken. Herrarne minnas också allt för väl, huru taxeringsmyndigheterna, dessa oansvariga taxeringskomitéer, tillsättas. Efter, sedan nu föreliggande betänkande blifvit behandladt, få vi till behandling en motion om den kommunala rösträtten, och der visas, att uti flera hundra kommuner det är ett fåtal af kommunens röstberättigade medlemmar, som äro absolut allenaherskande inom kommunen. Det är efter denna kommunala röstskala, som taxeringskomitéerna väljas. Det finnes inom vårt land kommuner med 5 à 6 tusen invånare,

*Angående
ändrade be-
stämnelser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

*Angående
ändrade be-
stämnelser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

der 2 eller 3 personer hafva absolut röstöfversigt. Dessa 2 eller 3 personer tillsätta taxeringskomitén, och det är denna taxeringskomité, som kommer att bestämma den politiska rösträtten i det ifrågavarande samhället. Det blir således dessa 2 eller 3 personers vilja, som blir gällande äfven beträffande den politiska rösträtten.

En motionär har framställt ett förslag till skrifvelse, deri han vill hafva inryckt den bestämmelsen, att med införandet af ett 500-kronors-streck också skulle följa den förändring i representationsrätten, att städerna skulle välja lika med landsbygden efter folkmängden. Ja, om det vore fråga om att utsträcka den politiska rösträtten till alla myndiga män, skulle jag icke tveka att instämma med honom, men han får ursägta mig, om jag ser saken från en annan synpunkt. Han sade, att representationen eller rösträtten är bygd på personlighetsprincipen, men det är alls icke förhållandet. Rösträtten är bygd på bevillningen. Den som betalar skatt för ett visst antal bevillningskronor, är röstberättigad. Man borde snarare lägga bevillningen till grund för representationsrätten, för antalet riksdagsmän i Andra Kammaren, och om vi det göra, komma vi till ett annat resultat. Förhållandet är nemligen det, att trots den tillökning, som den direkta skatten för jordbruksfastighet fick genom urtima Riksdagens beslut, erlägger icke landsbygden ens hälften af den direkta bevillningen. Jag har gjort en kalkyl öfver detta, och deraf synes det, att om man lägger både bevillning och folkmängd till grund och tager medeltalet af detta, så träffar det temligen jemt in på nuvarande förhållanden. Det skulle efter denna beräkning visa sig, att landsbygden skulle hafva 145 representanter i stället för nu 147; det skulle visa sig, att alla städer utom Stockholm skulle hafva 57 representanter eller samma antal, som de för närvarande hafva. Det skulle vidare visa sig, att Stockholm, på hvilken stad man särskildt lägger an och har sina blickar rigtade, då man vill göra några anmärkningar mot den nuvarande representationsrätten — det skulle visa sig, säger jag, att Stockholm skulle ha rätt till 26 representanter i stället för nu 24. Således, då man lägger båda dessa faktorer till grund, finner man, att det träffar temligen väl in på nuvarande förhållanden, och så länge herrarne icke vilja gå in på att upphäfva bevillningen såsom grund för rösträtten kunna herrarne icke heller göra anspråk på, att vi skola vara med om att lägga personlighetsprincipen till grund för representationsrätten.

Vidare har man talat om åldersgränsens höjande, ja, om det vore fråga om allmän rösträtt, skulle jag icke hafva något emot att höja åldersgränsen till 25 år. Det kan ju icke nekas till att personer vid 21 års ålder i allmänhet ännu icke hafva hunnit till den mognad, som kan erfordras för att deltaga i förvaltningen af samhällets angelägenheter. Men om vi taga äfven den saken i närmare betraktande, skola vi finna, att det icke är många 21-åringar som deltaga i riksdagsmanuaval. Det förhåller sig nemligen så, att om en person den sista december förlidet år fylde 21 år, så får han deltaga i detta års val, såvida han uppfyller alla öfriga bestämmelser; men är han född den första januari detta år, så får han vänta i $3\frac{3}{4}$ år, innan han får deltaga i ett sådant val. Om man således tager medeltalet, kommer

man icke till 21, utan till nära 23 år. Skulle man nu höja åldersgränsen till 25 år, så skulle medeltalet blifva nära 27 år. Således är det icke så synnerligen farligt med den lägre åldersgränsen i synnerhet under nuvarande förhållanden, och under inga vilkor skulle jag vilja vara med om att höja denna åldersgräns till 25 år för något, som vore af så liten betydelse som ett konsekvent tillämpadt 700-kronors-streck.

Det var en talare på skaraborgslänsbanken, som fruktade för de nya element, som i stället för de nuvarande skulle komma att öfva inflytande på de allmänna angelägenheterna efter en utsträckning af rösträtten i enlighet med reservanternas förslag, och särskildt hade han en farhåga för storstädernas radikaler. Jag kan trösta den ärade talaren med det, att här i Stockholm skulle ett antagande af reservanternas förslag icke ändra magtställningen det allra ringaste. Uti de centrala församlingarne är nästan hvarenda myndig man redan nu upptaxerad till 800 kronors inkomst. Uti de yttre stadsdelarne skulle återigen några hundra personer i hvarje församling, som för närvarande icke hafva rösträtt, i enlighet med detta förslag få sådan. Jag föreställer mig, att herrarne icke kunna inbilla sig, att detta skulle inverka så synnerligen mycket på magtförhållandena vid valen. Vid det stundande valet kommer det antagligen att finnas omkring 17 eller 18 tusen röstberättigade personer här i Stockholm. Skulle reservanternas förslag vara gällande, så skulle detta antal möjligen uppgå till 20,000, och det skulle icke inverka det allra ringaste. Hvad man anför i detta afseende är således, liksom så mycket annat, som man ställer i vägen för en reform i denna fråga, beroende på obekantskap med verkliga förhållandet.

Samme talare påstod vidare, att de nya element, som skulle komma till efter införande af reservanternas förslag, icke skulle vara mogna för utöfvande af sin rösträtt. Det förvånar mig att höra något sådant af en man som varit med om att lägga tyngdpunkten af fosterlandets försvar på dessa enligt hans mening omogna män. Huru skall han kunna tro, att de voro mogna att försvara fosterlandet, då de ju icke skulle vara mogna att med valedeln i hand gifva tillkänna, hvem de önska till representant i Riksdageus Andra Kammare? Vi hafva särskildt ett län, nemligen Gotlands, der rösträtten är utsträckt så långt, så att vi efter införandet af ett 500-kronors-streck skulle på ytterst få ställen få lika vidsträckt rösträtt som der, ty om jag icke missminner mig går denna der upp till 12 procent af befolkningen. Men jag föreställer mig, att icke någon i denna kammare kan säga, att dessa båda representanter, som representera detta län, der rösträtten är dubbelt så stor, som medeltalet i landet, äro anförade af någon förskräcklig radikalism.

I den stora grundskatteafskrifningsfrågan, som intresserat särskildt Sveriges jordbruksegare under en lång följd af år, hafva framkommit massmotioner. Den ärade representanten från Skaraborgs län tyckte, att det nu fattades massmotioner i den föreliggande frågan. Det kan hända, att detta beror derpå, att det icke varit så stora ekonomiska intressen med i denna fråga, som det var i den förut nämnda.

*Angående
ändrade be-
stämmler i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

*Angående
ändrade be-
stämmler i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts)*

I den föreliggande frågan borde man få hysa minst lika mycket anspråk på billighet och rättvisa, som i fråga om grundskatteafskrifningen. Men den förevarande frågan intresserar icke direkt och personligen jordbruksrepresentanterna lika mycket, som afskrifningen, och det är väl med anledning deraf, som massmotioner icke framkommit lika ofta som i fråga om grundskatteafskrifningen.

En ärad talare nära bredvid mig beklagade sig deröfver, att ett rösträttsmöte här i Stockholm tagit det rent revolutionära namnet "folkriksdag". Om jag icke missminner mig, har detta namn kommit upp från östgötabygderna — det var i Norrköping, som man hittade på namnet "folkriksdag" — och hvarför antog man väl detta namn? Jo, därför att der just i denna provins talats om en "landtbruksriksdag". Jag är öfvertygad derom, att talet om denna "landtbruksriksdag" varit roten och upphovet till, att rösträttsmötet tog sig namnet "folkriksdag". Sedan Norrköpingsmötet beslöt, att rösträttsmötet skulle kallas "folkriksdag", har jag icke vidare hört talas om "landtbruksriksdagen". Denna har nu alldeles nedlagt sin verksamhet antagligen därför, att den icke kunnat konkurrera med "folkriksdagen" eller på grund af allt det klander, som uppstått mot denna namnsammansättning med ordet "riksdag".

Vid denna sena timma på natten skall jag icke pröfva herrarnes tålmod längre, utan endast be att få säga, att det är min lifligaste öfvertygelse, att derest den nu föreslagna reformen icke införes snart, så blir det icke inom representationen, som frågan kommer att afgöras, utan de, som vilja hafva denna reform genomförd — och det är det stora flertalet af folket — kommer att söka verka utanför representationen med de magtmedel, som stå dem till buds. Det är för att förekomma denna enligt min tanke stora olycka, som jag, herr talman, ber att få yrka bifall till den af herr Mankell afgifna motionen i ämnet.

Herr Ola Bosson Olsson: Den allmänna rösträtten har enligt min tanke icke någon utsigt att vinna gehör inom vårt land, åtminstone icke under den närmaste framtiden. Att den kommer att införas äfven här, derom hyser jag intet tvifvel, och jag kan för min del mycket väl vara med om densamma, men orsaken, hvarför jag tror, att den ännu icke kan införas, är, att befolkningen inom landet i allmänhet icke ännu är mogen för den allmänna rösträtten. Med "mogen" menar jag icke, att landets befolkning icke skulle kunna förvalta densamma, utan snarare, att det stora flertalet i landet hyser alltför stora betänkligheter mot att en allmän rösträtt nu införes. För streckets sänkning till 500 kronor har man deremot redan nu temligen allmänt uttalat sig inom landet. Jag menar, att så skett åtminstone på landsbygden. Inom städerna tror jag nog, att man skulle vara benägen för att antaga en allmän rösträtt, men så är likvisst icke förhållandet på landet.

Att rösträtten skall vara bestämd i penningvärde, är något, som kanske icke är riktigt, ty en person kan ega ett lika stort politiskt och moraliskt värde utan att ega någon förmögenhet.

Här är förut åberopadt ett yttrande af den store stats- och vetenskapsmannen Franklin. Jag skall äfven be att få åberopa ett yttrande af honom. Han har vid ett tillfälle satt i fråga, att om en person köper en åsna och till följd deraf får rösträtt, men efter en tids förlopp säljer samma åsna och till följd deraf också förlorar denna sin rösträtt, hvem är det då, som har rösträtten, mannen eller åsnan?

För att nu icke vidare upptaga kammarens tid skall jag endast be att få yrka bifall till reservanternas förslag.

*Angående
ändrade be-
stämnelser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Herr Forsell: Ehuru jag flera gånger i denna kammare gifvit till känna min ståndpunkt i denna fråga, vill jag icke låta detta tillfälle gå mig ur händerna att ytterligare betona densamma genom att yrka bifall till reservanternas förslag. Jag gör detta därför, att jag anser tiden nu vara inne att utsträcka rösträtten, och att det är billigt, rättvist och politiskt klokt att gifva efter för tidsandans kraf och antaga ett förslag i det syfte, som reservanterna framlagt. På grund häraf yrkar jag, som sagdt, bifall till reservanternas förslag.

Herr Romberg: Jag citerade i mitt förra anförande Franklins ord: "ett parlament, der vi icke hafva några ombud, eger lika litet att utan vår tillåtelse sticka sin hand i vår ficka, som den enskilde eger rätt att sticka sina händer i grannens." Eu talare, nemligen herr Höjer, sade emellertid, att det var besynnerligt, att jag åberopade denna sats för *min* åsigt. Han påstod, att denna sats stödde ju deras åsigt, som vilja hafva allmän rösträtt, d. v. s. deras, som till och med yrka på att sådana personer, som sjelfva ingenting ega och ingenting förvärfva, borde erhålla bemyndigande att deltaga i beskattandet af de öfriga medborgarne. Jag hemställer till herrarne, huruvida ett sådant påstående kan vara berättigadt.

Herr Ljungman sade, att min åsigt var ohållbar, eftersom, om det i grundlagen skulle bestämmas, att hvar och en, som erlade bevillning till staten, skulle hafva rösträtt. så kunde man genom att blott ändra bevillningsstadgan äfven ändra den politiska rösträtten; genom ändring af bevillningsstadgan kunde man nemligen beröfva personer deras rösträtt eller tillägga dem sådan. Ja, visst det, men det är ju i full öfverensstämmelse med min åsigt! Så länge de betala skatt, skola de hafva rösträtt, men när de slippa betala, så rör det dem icke heller huru mycket *de* betala, som erlægga skatt till staten, eller till hvad de använda sina penningar. Om man i grundlagen inför en sådan bestämmelse, som af mig föreslagits, förblir den fullkomligt oberörd af alla ändringar i bevillningsstadgan och kan icke ändras i någon annau ordning än den, som är föreskrifven för ändring af grundlag. Fastslår man åter ett visst minsta beskattadt inkomstbelopp såsom vilkor för politisk rösträtts utöfvande, 500 kronors inkomst t. ex., så kommer, i fall man höjer existensminimum, bestämmelsen i grundlagen om de beskattade 500 kronorna att hänga helt och hållet i luften.

Herr Wallbom hänvisar jag rörande den indirekta beskattningens ställning till rösträtten till sidan 4 i min motion.

Herr Boëthius påstod, att jag hade talat för allmän rösträtt. Jag

Angående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)

vädjar till herrarne och till protokollet! Han är vidare den ende, som söker försvara det kommunistiska element, som jag påvisade förefinnas i vårt nuvarande representationsväsen liksom äfven i de båda hufvudförslag i rösträttsfrågan, som här i dag jemte mitt blifvit framlagda. Han försvarade emellertid denna sin åsigt på samma sätt, som herrarne minnas, att konstitutionsutskottet försvarade sitt yrkande om afslag på våra motioner, d. v. s. — han anförde icke något skäl alls, och därför skall jag icke heller bry mig om att bemöta honom!

Herr Schöning: Jag hade kunnat nöja mig med att instämma i herr Olof Jonssous i Hof utmärkta anförande, som han denna afton hållit i förevarande fråga, men jag har fast beslutit, att denna gång yttra mig om ett förhållande, som herr Olof Jonsson i Hof betonade, och som jag minnes äfven hände mig för tre eller fyra år sedan i denna kammare, och det rör den ringaktning, som visat sig från motståndarne till rösträtten i denna kammare, samt de utfall, som här förekommit mot personer, hvilka fritt vågat säga ut sin mening, liksom äfven det vanliga talet derom, att alla dessa uttalanden för frågans framgång icke skulle vara af någon betydelse på grund deraf, att Första Kammaren redan afslagit eller åtminstone komme att afslå motionen. Allt detta, herr talman, har varit djupt rotadt hos mig i fyra eller fem år, eller alltsedan jag första gången hörde och var utsatt för ett dylikt utfall, som gjordes emot mig af en person, hvilken strax efter mig fick ordet; och detta så mycket mer som jag hört, att dylika ord äfven yttrats här i dag, om än kanske i något mildare ton, ty den minoritet, som Första Kammaren i dag visat, tyder dock på, att saken gått *framåt* och icke tillbaka.

Det högdragna anförande, som man i dag hört t. ex. af herr Bergendahl, har icke rört mitt hjerta mycket — det kunna herrarne väl förstå — men det har likvisst rört det så pass mycket, att jag beklagar, att en uppfattning finnes, som är så skef som hans.

Det skulle vara mycket att säga i denna sak och lätt att uppvisa, att, trots allt det ordrika motstånd, som äfven i denna kammare finnes mot en utsträckt rösträtt, frågan härom dock för hvarje år gått framåt. Men man har nu så ofta ropat på proposition — och jag begriper verkligen icke, att herrarne varit så snälla att icke redan hafva ropat detsamma åt mig — så att jag nu skall inskränka mig till att säga, att jag för min del tycker och tror, att svenska folket skulle vara väl värdt en allmän rösträtt. Då emellertid ett yrkande härom i dag skulle vara detsamma, som att icke vilja sakens vidare framgång, skall jag, herr talman, anhålla att få instämna i reservanternes förslag.

Herr vice talmanen Danielson: Jag skall redan från början säga orsaken, hvarför jag begärde ordet. Det är med anledning af herr Olof Jonsons anförande och att så många af kammarens ledamöter instämde med honom, då han talade om och lade så stor vikt på att hvad kammaren nu besluter, det bör vara ett allvarsamt beslut och ett beslut som kammaren kan allt framgent stå vid. Jag

vill vädja till den ärade talaren som är en begåfvad och fram-synt man, som vi alla skatta mycket högt, om det är riktigt välbe-tänkt att antaga den reservation som föreligger. Om herrarne läsa denna reservation, så se herrarne att den innehåller, att hvar och en skulle få rösträtt som eger fastighet till ett taxeringsvärde af minst 500 kronor eller *på annans mark belägen byggnad till nämnda taxer-ingsvärde*. Härpå träffar precis in den bild, som herr O. B. Olsson använde och som jag vill taga fasta på. Här är fråga om att jag på annans mark eger en byggnad. Det behöfver icke vara en byggnad, hvori jag bor. Det kan vara en ladubyggnad eller annan byggnad, och det är samma sak. Bara jag eger den, eger jag också rösträtt. Det är denna byggnad som eger rösträtt. Kan det vara lämpligt att antaga ett sådant lagförslag och säga: det är precis detta vid hvilket vi vilja stå? Jag hemställer till herrarne, om icke frågan är så all-varsam, att när vi en gång lösa den, vi böra lösa den med moget öfvervägande och efter ett förslag, som man noga öfverlagt, och sedan man öfvertänkt detta och en mängd andra saker, som kunna stå i samband med denna fråga. Nu föreligger det förhållandet, att vi icke kunna komma till något resultat, ty hvad vi än besluta förfaller det, då Första Kammaren redan bifallit utskottets hemställan. Derfor synes det mig, att denna kammare icke genom ett beslut bör binda sig så, att den icke kan gå in på rättelser, som, om denna reservation skulle antagas, blefve alldeles nödvändiga. Jag vill vädja till herrarne, om det kan vara skäl att fastslå med en sådan bestämdhet hvarje ord i detta förslag, så att det skall heta: detta är hvad Andra Kammaren allt framgent vill. Jag ber herrarne tänka på den omständigheten.

Jag kan vara med om ett 500-kronorsstreck, fastän det nu heter, att det icke är mycket att sätta värde på. Men jag vill ha vissa garantier, och först och främst vill jag veta, huruvida det kan vara välbetänkt att lägga in garantier åt ena eller andra hållet. Det är min ståndpunkt i frågan.

Vi ha hört en ärad talare säga om den allmänna rösträtten, att det är en billig och rättvis sak. Är det billigt och rättvist, så är det väl ock äfven billigt att den skilnad, som nu förefinnes mellan stad och land, utjemnas? Men hvarför har icke motionären, som motionerat i denna sak, äfven motionerat derom? Nej, då blefve vi af med så många af herrar stockholmare, som här tala som stora matadorer. Det passade icke i stycket. Då finge vi bara 10, högst 12, men nu äro de 24. Är det allvar i den saken, bör det väl vara allvar i den andra. På grund af dessa omständigheter tror jag, att vi icke nu äro mogna att fastslå ett bestämdt beslut.

Många ha visat sig alltför varma, men det tror jag icke är skäl, ty vi äro alla fosterlandsälskande män. Jag misstror ingen af her-rarne, och icke böra herrarne misstro oss, som äro af annan mening än herrarne, och icke är det lämpligt att så utfara mot Första Kam-maren. De äro väl män som ha ett lika varmt intresse att bevara lagbunden frihet och se till att Riksdagens beslut bli sådana, att vi och våra efterkommande må befinna oss i ett lugnt och lyckligt sam-hälle. Icke skall man beskylla hvarandra för att icke vilja väl och

*Angående
ändrade be-
stämmler i
fråga om vil-
koren för ritt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Angående
ändrade be-
stämmeiser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)

tala om trots och andra magtmedel. Det borde vi lägga alldeles bort i denna som i andra frågor och icke blanda in något som icke föreligger.

Skall man anse att människovärdet fordrar allmän rösträtt, bör man väl äfven anse att människovärdet gör sig lika gällande på landet som i städerna. Eller ha invånarne i städerna ett dubbelt människovärde eller mer än dubbelt, då de få välja mer än dubbelt så många representanter? Hvarför komma icke herrarne med den saken?

Jag tror icke heller, att det är skäl att inblanda värnpligtsfrågan och tullfrågan. Vi voro nödsakade taga den senare frågan, som är en ekonomisk fråga, till gagn för samhället. Hvad värnpligtens utsträckning angår, som vi måste underkasta oss, så är det något som träffar den ene icke mindre än den andre.

Jag vill icke uppehålla herrarnes tid, men jag har velat säga, att jag kan möjligen vara med om en sänkning af strecket, men vi böra se till, innan vi bestämma oss i någon viss riktning, att ordalagen blifva tydliga, så att vi icke komma in på områden, dit vi icke vilja komma. Och tro herrarne, att, om vi få en ladubyggnad såsom census för rösträtt, man kan undgå sådana oegentligheter, som att af en jordegare, hvilken har hus spridda öfver en större yta, en byggnad här och en der, en person får kontrakt på en byggnad, som är värd 500 kronor, och dermed också rösträtt, han må bo hvar som helst inom kommunen? Äro herrarne beredde på att antaga en sådan grund för valrätt? Det skulle förefalla mig högst besynnerligt, om man icke skulle öfverväga saken mera, utan med sådant eftertryck och sådan styrka gilla något dylikt, att man ej vidare kan rätta det. Mig tyckes, att denna kammare icke bör gå till väga på detta sätt. Ett definitivt beslut, sådant som reservanternas föreslagit, tror jag är det allra olämpligaste man kan taga sig för närvarande. Då frågan ej kan afgöras nu, utan ännu tre år kommer att bero på Riksdagens pröfning, tycker jag, att vi böra varsamt förbereda frågan, väl afväga hvad som är att göra och se till, att vi med klokhed och reda komma till beslut en gång.

Af dessa skäl finner jag ingenting bättre och mera välbetänkt att göra för denna gång än att lemna bifall till utskottets förslag, d. v. s. ogilla alla motionerna och i synnerhet reservanternas förslag.

Med herr vice talmannen förenade sig herrar *Jonson* i Fröstorp, *Petersson* i Dänningelanda, *Mallmin*, *Pehrsson* i Norrsund, *Nilsson* i Rinkaby, *Kumlin*, *Andersson* i Stigen, *Olsson* i Frösvi och *Persson* i Helgebol.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman! Blott några få ord med anledning af herr vice talmannens yttrande. Han tycktes hysa en mycket stor förskräckelse för att den der byggnaden möjligen skulle vara en lada och icke en stuga. Jag vill derom endast säga, att jag för min del anser, att en ladubyggnad och en stugubyggnad måtte väl ändå kunna hafva jemnt upp lika mycket förstånd, vara lika mycket politiskt kloka. Det lär väl gå på ett ut, om det är en lada eller en stuga; och jag tror icke heller, att det skall mycket inverka

på denna byggnads politiska klokhet, om den är värd 500 kronor eller 1,000 kronor.

Hvad återigen beträffar herr professor Boëthius' långa och vackra anförande, som var ett i sitt slag historiskt anförande och öfver hvilket jag är mycket förtjust, så, enär icke heller jag kan vara med om allmän rösträtt, men det oaktadt i likhet med honom önskar en reform af den nuvarande rösträtten, har jag också kommit att tänka på någonting, som icke är så alldeles nytt. Jag vet icke, huruvida jag kommer att taga upp det, vid en kommande riksdag såsom mitt förslag i fall jag då kommer hit; men jag tänker, att den talaren och jag kunde då blifva i tillfälle att samråda, om detta vore lämpligare och mera politiskt klokt än att nu biträda reservanternas förslag. Jag syftar här på den valrättsbestämmelse, som var gällande för den riksdag, hvilken år 1600 var samlad i Linköping, och att bland de riksdagsmän, som der infunno sig, voro ej mindre än 270 bönder valda direkt af Kongl. Maj:t eller hans fogdar.

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till reservanternas förslag.

Herr Halvar Eriksson: Herr talman mine herrar! Bara några få ord. De motsatser, hvilka här uttalats: å ena sidan snart sagdt förakt för till och med en sänkning af strecket till 500 kronor och anslutning till allmän rösträtt, å andra sidan en varning för äfven den minsta sänkning af strecket — jag erinrar i detta afseende om herr vice talmannens och herr Bergendahls m. fl. yttranden — visa nogsam, hvilket spännande intresse denna fråga har och kommer att hafva tills den vunnit sin lösning. Visst är, att det politiska lifvet såsom allt annat lif är rörligt och går framåt, icke kan stå stilla. Det kämpar på detta område olika partier, å ena sidan försvarare af det bestående för att icke säga reaktionärer och å den andra ytterlighetsmän i annan riktning ända till sådana af yttersta venstern, anhängare af allmän rösträtt. I *princip* måste man medgifva, att människovärdet skall stå öfver allt annat. Detta är så obestridligt rätt, att ingen skall kunna förneka det.

Men, mine herrar, det finnes mellan dessa saker en omständighet som måste noga tagas i betraktande, och detta är, att det lärer i och med allmänna rösträttens införande vara ett parti, hvilket för närvarande har inflytande, som kommer att förlora detta inflytande. Jag behöfver icke säga, hvilket parti det är, och huru mycket samma parti förlorar. Men min öfvertygelse är, att om den dag randas, då allmänna rösträtten blifver införd, besitta icke *de*, som skickat oss från landsbygden hit samma inflytande på de politiska valen, som de nu ega. Jag frågar er, I, som ären vänner af allmänna rösträtten: bör man under sådana förhållanden pocka och hota, tala om tvång och omhvällningar, låta framskynta, att frågan kan komma att "lösas utom Riksdagen"? Jag vet nogsam, att den dag skulle kunna komma, då detta *kan* inträffa, derest icke frågan går framåt. Men vilja vi förändring, böra vi vara med om reservanternas förslag och gå reformernas väg. Jag är viss om, att på denna väg vinner man något;

*Angående
ändrade be-
stämmelser i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)*

Angående
ändrade be-
stämmer i
fråga om vil-
koren för rätt
att välja
riksdagsmän i
Andra
Kammaren.
(Forts.)

och den rörelse, som pågått i landet på sista tiden, skall sakta sig mycket, förvandlas till lugn, om Första Kammaren en gång kommer att fatta ett liknande beslut, och om det en gång blir grundlag.

Herr talman! På grund af dessa skäl yrkar jag bifall till reser-
vanternas förslag. Grundlagen är ingenting annat än en form för det
politiska lifvet, och formen bör följa med lifvets utveckling, som den
afser att leda och organisera.

Häruti instämde herr *Lasse Jönsson*.

Öfverläggningen var slutad. Derunder hade yrkats: 1:o bifall till utskottets hemställan; 2:o) afslag derå och bifall i stället till herr Ljungmans m. fl. vid utlåtandet fogade reservation; 3:o) bifall till herr Mankells motion; 4:o) bifall till herr Rombergs motion; och 5:o) bifall till det af herr Boëthius under öfverläggningen framställda förslag. Herr talmannen upptog hvar och ett af dessa yrkanden till proposition i nu nämnd ordning och fann svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till den förenämnda reservationen. Votering begärdes. I anledning häraf upptog herr talmannen, för bestämmande af kontrapositionen, å nyo de återstående yrkandena, af hvilka det som afsåg bifall till herr Mankells motion nu förklarades hafva flertalets röster för sig. Men jemväl i fråga om kontrapositionen äskades votering, i följd hvaraf, och sedan till kontraposition i denna votering antagits bifall till utskottets hemställan, nu först uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som till kontraposition i voteringen angående bifall till den vid konstitutionsutskottets utlåtande n:o 26 af herr Ljungman m. fl. fogade reservation antager yrkandet om bifall till herr Mankells motion, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit bifall till utskottets i nämnda utlåtande gjorda hemställan.

I denna första votering röstade 75 ledamöter Ja, men 111 Nej; och erhöi i följd häraf propositionen för hufvudvoteringen följande lydelse:

Den, som bifaller den vid konstitutionsutskottets utlåtande n:o 26 af herr Ljungman m. fl. afgifna reservation, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets i nämnda utlåtande gjorda hemställan.

Hufvudvoteringen utföll med 117 Ja mot 71 Nej; hvadan kammaren, med afslag å utskottets hemställan, bifallit det yrkande, som innefattades i herr Ljungmans m. fl. vid utlåtandet fogade reservation.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande n:o 29, i anledning af väckt motion om ändrad lydelse af §§ 2 och 3 tryckfrihetsförordningen.

statsutskottets memorial och utlåtanden:

n:o 69, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande Kongl. Maj:ts proposition angående ordnande af pensionsförhållandena vid intendenturcorpsen;

n:o 70, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande Kongl. Maj:ts propositioner dels angående vissa ändringar i organisationen af Karlskrona artillericorps m. m., dels ock med förändrad stat för flottans sjömanscorps;

n:o 71, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående upplåtelse till Norrköpings stad af mark från indragna hospitalslägenheten Hospitalsholmen; och

n:o 72, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition till Riksdagen angående disposition till svenska kyrkan i Paris af öfverskott å de från svenska kronans fastighet i Konstantinopel inflytande hyresinkomster;

bevillningsutskottets betänkande n:o 22, angående beräkning af vissa beviljningar för år 1894; samt

lagutskottets utlåtanden:

n:o 58, i anledning af ej mindre Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om stiftsstyrelse, än äfven väckta motioner i ämnet;

n:o 59, i anledning af väckta motioner angående utarbetande af en arrendelag;

n:o 60, i anledning af väckt motion angående förbud mot frälse-skatteräntans skiljande från hemman, hvarmed den förenats; och

n:o 61, i anledning af väckta motioner angående ändrad lagstiftning i fråga om sättet för testamentes delgiftning i vissa fall m. m.

Dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för nästa sammanträde.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 1.45 på natten.

In fidem
Hj. Nerman.

Fredagen den 28 april.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades det i kammarens sammanträde den 21 dennes förda protokoll.

§ 2.

Föredrogs och bordlades för andra gången konstitutionsutskottets utlåtande n:o 29.

§ 3.

Härefter föredrogs, hvar för sig, och lades till handlingarna statsutskottets memorial:

n:o 69, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande Kongl. Maj:ts proposition angående ordnande af pensionsförhållandena vid intendenturcorpsen, och

n:o 70, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande Kongl. Maj:ts propositioner dels angående vissa ändringar i organisationen af Karlskrona artillericorps m. m., dels ock med förändrad stat för flottans sjömanscorps.

§ 4.

Föredrogs vidare, men blefvo å nyo bordlagda: statsutskottets utlåtande n:is 71 och 72; bevillningsutskottets betänkande n:o 22; samt lagutskottets utlåtande n:is 58, 59, 60 och 61.

§ 5.

Ordet lemnades på begäran till

Herr Johansson i Noraskog, som yttrade: Då jag på grund af ohälsa och kroppslig svaghet icke varit i tillfälle att under de senaste 14 dagarne deltaga i kammarens förhandlingar så som jag önskat, har jag på detta sätt velat tillkännagifva anledningen till, att jag ej

kunde vara tillstådes i kammaren den sena timme i onsdags afton, då rösträttsfrågan behandlades. Jag vill därför nu begagna detta tillfälle att i kammarens protokoll få antecknad, att jag i afseende på frågan om den politiska rösträtten helt och hållet delar den uppfattning, som herr Olof Jonsson i Hof uttalade.

På samma gång, då jag nu har ordet, kan jag icke underlåta att uttrycka mitt beklagande deraf, att ett ärende af så pass vigtig beskaffenhet som den politiska rösträttsfrågan föredragits i kammaren så sent som *efter* kl. 10 på aftonen. Då vid nästan hvarje riksdag det förekommit, att kammaren på förslag från bevillningsutskottet haft att besluta rörande tiden för stängning af vissa offentliga lokaler, synes det mig vara skäl, att åtminstone Andra Kammaren, som ju anses vara den folkvalda delen af representationen, lägger bort sådana öfverklassvanor som att hålla sammanträden öfver midnatt, hvilka fortgå så att säga in på "småtimmarne".

§ 6.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial, n:o 73, med förslag till voteringsproposition i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande Kongl. Maj:ts proposition angående inlösen af professoren C. G. Brunii anteckningar om och teckningar af äldre svenska byggnader m. m.;

sammansatta stats- och lagutskottets memorial n:o 7, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut beträffande ej mindre Kongl. Maj:ts proposition angående delning af Hernösands stift än äfven en i ämnet väckt motion; och

bevillningsutskottets memorial, n:o 23, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande vissa punkter af bevillningsutskottets betänkande n:o 18 angående allmänna bevillningen.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 7.

Justerades ett protokollsutdrag.

§ 8.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag

dels till Riksdagens skrivelser till Konungen:

n:o 42, angående regleringen af utgifterna under riksstatens nionde hufvudtitel;

n:o 64, angående eftergift af lösesumman för vissa hemmansränder, som i anledning af upphörande af rättsförhållandet mellan kronan och Sala bergslag skolat uppdebiteras;

n:o 65, i anledning af Riksdagens år 1892 församlade revisorers

berättelse angående verkställd granskning af statsverkets jemte dertill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning under år 1891;

n:o 66, i anledning af väckt motion i fråga om förvaltning och användning af den Långmanska donationsfonden;

n:o 68, angående anvisande af medel till odlingslånefonden; och

n:o 69, angående de i 63 § regeringsformen föreskrifna kreditivsummor;

dels till Riksdagens skrifvelse, n:o 67, till fullmäktige i riksgäldskontoret, angående vissa i Riksdagens år 1892 församlade revisorers berättelse om granskningen af riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning förekommande frågor.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2.45 e. m.

In fidem
Hj. Nehrman